’’Islands of innovation’’ 2019

Küsitlusuuring Saaremaa noorte seas

TELLIJA: Saaremaa vallavalitus

TEOSTAJA: RAIT Faktum & Ariko

Aprill 2019

SISUKORD

1 UURINGU TAUST 3
2 VALIMI STRUKTUUR 5
3 KOKKUVÕTE TULEMUSTEST 6
ÜLEVAADE TULEMUSTEST 12
4 SAAREMAALT LAHKUMISE JA JÄÄMISE PÕHJUSED 12
5 VAATED HARIDUSE VÕIMALUSTELE 26
6 VAATED TÖÖVÕIMALUSTELE 33
7 SAAREMAAL ELAMINE 42
8 KOGUKOND 47
9 INNOVATSIOONI JA POTENSIAALI ARENDAMINE SAAREMAAL 49
10 LISA – KÜSIMUSTIK 68

1 UURINGU TAUST

Tellija. Saaremaa vallavalitsus

Ülesanne. Läbi viia veebiküsitlus ja koostada küsitluse analüüsitud tulemuste aruanne, mille tulemusi kasutatakse Saaremaa valla ettevõtluskeskkonna ja innovatsiooni arengukava 2020-2030 koostamisel ja projekti partnerite küsitluste tulemuste võrdleva analüüsi koostamisel.

Valim. Küsitlusega haarati Kuressaare Gümnaasiumi, Saaremaa Ühisgümnaasiumi, Orissaare Gümnaasiumi, Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasiumi gümnaasiumiklasside, Kuressaare Ametikooli õpilased ning Tallinna Tehnikaülikooli Saaremaa üksuse üliõpilased. Igas koolis küsitletavate minimaalne arv lepiti kokku tellijaga. Vastatud küsimustike koguarvu eesmärgiks oli 125 vastajat. Tegelikult saadi 121. Peale Kuressaare Ametikooli, juhtis kõigi muude koolide õpilaste küsitlust töö teostaja, saades koolidelt selleks vajalikud kontaktid. Kuressaare Ametikool pöördus oma õpilaste poole ise varustades neid küsimustiku lingiga veebis. Eesmärgist vajaka jäänud vastuste arv (4) pärinebki Kuressaare Ametikooli õpilaste vastuste eesmärgist väiksemast arvust.

Küsimustik. Küsimustik pärines projekti välismaistelt partneritelt, mida uuringu läbiviija ning tellija mõnevõrra kohandasid ja eesti keelde tõlkisid

Meetod. Veebiküsitlus

Küsitlusperiood. Märts-aprill 2019

Uuringu projektijuht. Kalev Petti, RAIT Faktum & Ariko

NB! Aruande ülesehituse loogika.

Lisaks käesolevale aruandele on tellijale üle antud uuringu algandmete fail exceli formaadis ning kõigi küsimuste tulemused kokkulepitud vastajate tausttunnustes risttabelitena inglise keeles (samuti exceli formaadis). Seetõttu ei ole käesolevas aruandes esitatud kõiki tulemusi detailselt vaid keskendutud on peamistele tulemustele järgmise ülesehituse loogikaga.

- Kõigepealt esitatakse kokkuvõte kõigist uuringu põhitulemustest kõigis vaadeldud teemades, koos mõnede uurijatepoolsete kommentaaride ja üldistustega.
- Seejärel esitatakse ülevaade tulemustest teemade kaupa. Igas teemas esitate esmalt kokkuvõte ja seejärel diagrammid tulemustega, et materjali lugemist liigselt mitte hakkida.

- Uuringu esimestes teemades (õppimise ja töötamise võimalused Saaremaal), esitatakse kõik tulemused kogu valimi peale kokku (üldjaotus), vastaja soo, saarlaseks olemise staatuse, õppimise või töötamise ning kooli tüübi lõikes, kus õpitakse.
- Saarlaseks olemise staatus on uurijate määratlus ning selle järgi jagati valim kaheks:
- „püsisaarlane“ = on elanud ja elab Saaremaal lapsepõlvest peale ning muid variante ei ole märkinud
- „liikuv saarlane“ (tingnimetus) = kõik ülejäänud, ehk kes on elanud Saaremaal vähem; on vahepeal elanud mujal ja tagasi tulnud; töötab Saaremaal, kuid elab mujal; elab Saaremaal, kuid töötab mujal; hetkel ei ela Saaremaal, kuid soovib naasta.

- Õppimise ja töötamise staatuse järgi jagati samuti valim kaheks: õppivad ja need, kes õpivad ja töötavad üheaegselt.

- Kooli tüübid on analüüsides eristatud järgmiselt: päevastes gümnaasiumides õppijad, täiskasvanute gümnaasiumides õppijad, ametikoolis õppijad ning ülikoolis õppijad.

- Juhime tähelepanu, et mõnedes analüüsides kasutatud tunnustes oli vastajaid vähe (näiteks ülikoolis õppijaid oli valimis kokku 7), mistõttu ei saa need olla statistiliselt suure üldistusjõuga. **Seetõttu soovitame konkreetsetele numbritele vastajarühmades mitte väga suurt rõhku panna ning pöörata tähelepanu rohkem kogu valimi vastuste suundadele.**

- Neis teemades uuringu teises osas, kus käsitletakse rohkem elamistingimusi ja ettevõtlust Saaremaal, on jäetud analüüsidesse peamiselt vaid soo ja saarlase staatuse tunnus, kuna neis teemades ei ole õppimise/töötamise staatusel ja kooli tüübil tulemuste tõlgendamisel olulist sisulist tähendust.

2 VALIMI STRUKTUUR

		Arv	%
Elamine Saaremaal	Üldjaotus	121	100%
	Juba lapsepõlvest peale	101	83%
	Viimased 5 aastat	10	8%
	Vähem kui 3 aastat	6	5%
	Olen elanud mujal ning Saaremaale tagasi tulnud	7	6%
	Töötan Saaremaal, kuid elan mujal	1	1%
	Elan Saaremaal, kuid töötan mujal	2	2%
	Ei ela Saaremaal	2	2%
Sugu	Mees	48	40%
	Naine	73	60%
Vanus	16-19	94	78%
	20-24	12	10%
	25-30	7	6%
	31+	8	7%
Haridus	Hetkel õpin gümnaasiumis	71	59%
	Hetkel õpin ülikoolis	20	17%
	Hetkel õpin ametikoolis	30	25%
Olen omandanud	Põhihariduse	97	80%
	Gümnaasiumihariduse	18	15%
	Kutseharidus	5	4%
	Bakalaureuse kraadi / rakenduskõrghariduse diplomi	1	1%
Töötamine	Töötan täis- või osalise koormusega	35	29%
	Töötan pereettevõttes	3	2%
	Töötan põllumajanduse valdkonnas	1	1%
	Olen ettevõtja	3	2%
	Töötu	78	64%
	Olen lapsehoolduspuhkusel	1	1%

3 KOKKUVÕTE TULEMUSTEST

Küsitletute tüpoloogia Saaremaaga tulevikusuhte alusel

Tüpologiseerimise taustaks oli tellijapoolne soov vastavalt vastustele järgmiselt.

- Elan Saaremal ja kavatsen ka edaspidi siin elada ja töötada – pühendunud elanik
- Elan Saaremaal, eelistaksin lahkuda, kuid kardan, et see pole võimalik – vastumeelne jääja
- Elan Saaremaal, eelistaksin siia jääda, kuid kardan, et mul pole võimalik siin elada ega töötada – vastumeelne lahkuja
- Elan Saaremaal, kuid plaanin lahkuda, et elada ja töötada mujal – pühendunud lahkuja
- Tahan lahkuda, et maailma näha, õppida ja kogemusi saada, kuid tahan hiljem Saaremaale tagasi tulla, et ennast pikaajaliselt teostada – tüüpi ei määratletud, kuid nimetaksime selle siinkohal tinglikult: pühendunud tagasitulijaks.

Tulemused näitavad järgmist.

- Pühendunud lahkujad – 34%
- Pühendunud tagasitulijad – 31%
- Pühendunud jääjad – 23%
- Vastumeelsed lahkujad – 11%
- Vastumeelsed jääjad – 2%

Seega on suhteliselt kindlaid lahkujaid kolmandik, ehk rohkem kui muid rühmi.
Võtmeküsimuseks on pühendunud tagasitulijate, keda on samuti ligi kolmandik, käitumine. Kas nad ikka tulevad tagasi kui on maailmas ringi käinud ja mis tingimustel tuleks? Pühendunud jääjaid on vähe ning vastumeelsed jääjad neid kuigi palju ei toeta.
Ei soo, Saaremaal elamise staatuse, õppimise ja töötamise staatuse ning kooli tüübi lõikes suuri põhimõttelisi erinevusi tuleviku üldhoiakutes ei ole.

Hoiakud noorte suhtes, kes jäävad Saaremaale

Sellesse, et Saaremaale jäävad noored **on õnnelikud, et saavad Saaremaale jääda** ja siin töötada/õppida, suhtutakse kahtlevalt (59% nõustub osaliselt).
Seisukohaga, et need noored **väärtustavad Saaremaa head elukvaliteeti**, nõustutakse veidi enam (40% nõustub), kuid ka see hoiak pole valdav (51% nõustub osaliselt).
Et need noored **ei saavuta Saaremaal ilmselt enda täit potentsiaali** ei ole valdav hoiak, kuid taas ligi pooled (49%) nõustuvad sellega osaliselt. Keskmisest enam on sellel seisukohal liikuvad saarlased ning üheaegselt õppivad ja töötavad.
Hinnang, et **neil noortel puuduvad ambitsioonid**, ei leia üldiselt toetust üheski rühmas.

Hoiakud noorte suhtes, kes lahkuvad Saaremaalt

Valdav enamik küsitletutest (sh kõigis rühmades) nõustub täielikult või osaliselt sellega, et **nad tahavad oma maailmapilti avardada ja uusi kogemusi saada**.
Samuti nõustub suurem osa küsitletutest (et **nad peavad lahkuma, et pääseda ligi heale haridusele/töötamise võimalustele**.
Suurem osa (68%) pigem nõustub seisukohaga, et **need noored peavad lahkuma elus edasiliikumiseks**.
Seda, et **need noored tulevad tagasi Saaremaale kui õige aeg käes**, enamik pigem usub.
Keskmisest optimistlikumad on naised ning täiskasvanute gümnaasiumis ja ülikoolis õppivad.

Samuti pigem nõustutakse, et nad tulevad tagasi **kui mujal pakutavad võimalused ei vasta nende ootustele**.
Samas, et **lahkuvad noored ei väärtustaks kohalikke võimalusi**, enamasti ei arvata.
Kõigis ülaltoodud hoiakutes on vastajarühmade lõikes vähe erinevusi, ehk need on valdavalt läbivad.

Mõlema hoiakute grupi peale kokku võib öelda, et Saaremalt lahkumist peetakse üldiselt paratamatuks, kuna saare võimalused ei ole ega saa olla samaväärsed laiema maailmaga, noori endid selles üldiselt ei süüdistata, kuid ettevaatlikult positiivsed ollakse siiski selles, et vähemalt osa neist pöördub millalgi tagasi.

Peale üldhariduskooli lõpetamist on või oli enam kui pooltel (53%) küsitletutest kavatsus minna ülikooli. See kavatsus on naistel 2x sagedasem (63%) kui meestel (38%). Ülejäänud võimalikud variandid kõik esindatud suhteliselt vähe. Meeste, liikuvate saarlaste ja täiskasvanute gümnaasiumis õppivate seas on suhteliselt populaarne ka ametikooli minek.
Oma ettevõttega alustamine on või on olnud keskmisest enam kavatuseks vaid ülikoolis õppijate seas (20%).

Kokkuvõttes on valdavaks seega kõrghariduse perspektiiv.

Vaated hariduse võimalustele Saaremaal

31% küsitletutest nõustub täiesti ja 46% pigem nõustub, et Saaremaal on piisavalt võimalusi kutsehariduse omandamiseks.

Et Saaremaal oleks piisavalt võimalusi kõrghariduse omandamiseks, suurem osa (72%) ei nõustu.

Saaremaal pakutavat kutseharidust peab täiesti või pigem sobivaks 52% küsitletutest. Keskmisest enam mehed (67%), liikuvad saarlased (63%), täiskasvanute gümnaasiumis õppijad 61%) ning mõistagi ametikoolis õppivad (84%).

Saaremaal pakutavat kõrgharidust peab endale sobivaks 25% küsitletutest, ei pea aga 61%.

Kokkuvõttes on vastajarühmade lõikes ilmne, et positiivsemate hinnangutega on need rühmad, kes juba omandavad vaadeldavat haridust (muidu poleks alustanud) ja negatiivsematega üldhariduskoolis õppivad ning need, kes ei huvitugi vaadeldavast haridusest.

Nii nõustubki järgmises küsimuses 69% küsitletutest, et hea hariduse saamiseks peab õppima väljapool Saaremaad ning selle hoiaku levik on üldjoontes võrdne kõigis vastajarühmades.

54% küsitletutest vastab, et Saaremaal pakutavad erialad/õppekavad vastavad hästi saarel töö leidmise võimalustele. Samas näeme, et see vastus on nö kohaliku perspektiiviga ning ei tähendada otseselt hea hariduse saamise võimalust.

Vaated töövõimalustele Saaremaal

Töövõimalusi Saaremaal hinnatakse valdavalt keskmiseks (55%). Positiivseid hinnanguid on 15%, negatiivseid 26%. Keskmisest kriitilisemad on liikuvad saarlased (negatiivseid hinnanguid 34%) ja üheaegselt õppivad/töötavad (36%).

Töövõimaluste mitmekesisust hinnatakse ligilähedaselt samamoodi (52% keskmine hinnang). Kriitilisemad on samad rühmad ning ülikoolis õppivad.

Töökohtade kvaliteedi hinnang on ligilähedaselt sama mustriga – 46%, keskmine, 15% positiivsed ja 24% negatiivsed hinnangud.

Karjäärivõimaluste hinnangud on eelmistest veidi madalamad – 43% keskmised, 10% head ja 36% halvad. Keskmisest kriitilisemad on mehed, üheaegselt õppivad ja töötavad ning päevases gümnaasiumis õppivad.

Ettevõtjana tegutsemise kohta antud hinnangud on positiivsemad – 35% head, 38% keskmised ja 17% halvad.

Hinnangud Saaremaal praktikakohtade leidmiseks on üldiselt positiivsed – 34% positiivsed hinnangud, 31% keskmised ja 15% negatiivsed. Keskmisest kriitilisemad on ametikoolis õppivad (26% negatiivsed hinnangud).

Tarkade töökohtade olemasolu, mis pakuvad võimalusi teadus- ja arendustegevusteks Saaremaal, osatakse vähem hinnata – 12% hindab heaks, 36% keskmiseks, 26% halvaks ning 27% ei oska hinnata.

Saaremaa palgataset hinnatakse pigem halvaks – 6% hindab heaks, 32% keskmiseks ja 54% halvaks. Pea võrdselt kriitilised on kõik vastajarühmad.

Saaremaal elamine

Selle väidete ploki põhitulemused on järgmised.

Pigem ei nõustuta sellega, et Saaremaal on noortel head valikud soodsate elamispindade ostmiseks või üürimiseks.

Pigem nõustutakse või nõustutakse täiesti järgmisega.
Saaremaal on taskukohased elamiskulud
Internetiühendus on hea
Väljapoole Saaremaad on lihtne reisida
Saarel on piisavalt kohti sportimiseks ja aktiivseks puhkuseks
Saarel on piisavalt kultuuri- ja vaba aja veetmise võimalusi
Saaremaal arvestatakse noorte vajadustega
Saaremaa on hea koht pere loomiseks

Lisades siia eelmise küsimusteploki tulemused, võib üldistada, et Saaremaal on küll hea elada, kuid mitte niiväga töötada ja õppida. Seda kinnitab ka järgmine hoiakute plokk (kogukond)

Kogukond

Kokkuvõtlikult, Saaremaa on:
Koht, kus tunnen ennast turvaliselt
Hea koht pereeluks
Koht, kus tahan elada
Koht, kus noortel on hea elada

Esitatud tegevusaladest, milles soovitakse Saaremaal töötada (nimetada võis kuni 3), ei tõuse ükski spetsiifiliselt esile. Veidi populaarsemad on küll kaubandus ja kaugtöö sõltumata valdkonnast, Meeste seas on populaarsemad IT valdkond ning inseneri- ja tehnikavaldkond. Naistel nii selgeid eelistusi ei ole.
Vähepopulaarsed on nii põllumajandus, kalandus, loodusteadused ja valitsussektor.

Saaremaa kui innovatsioonikeskkond

Uuringu viimane teemaplokk puudutas küsitletute hinnanguid selle kohta, milline on Saaremaa innovatsioonipotentsiaal.
Tulemused on kokkuvõtlikult järgmised.

Saaremaa on väga innovatiivne piirkond – pigem nõustutakse: nõustujaid 57%, mittenõustujaid 22% ja ei oska hinnata 22%. vastajarühmade lõikes hinnangutes märkimisväärseid erinevusi ei ole.

Saaremaal elavatel inimestel on head digioskused äritegevuses ja ettevõtluses kasutamiseks – pigem nõustutakse: nõustub 51%, ei nõustu 28%, ei oska hinnata 22%. kriitilisemad on mehed, kelle seas on nõustumine ja mittenõustumine tasakaalus.

Saaremaal on kasutusele võetud kaasaegseid tehnoloogiaid – valdavalt nõustutakse: nõustub 64%, ei nõustu 16% ja ei oska öelda 21%. Taas on veidi kriitilisemad mehed ning nende seas on enam ka vastata mitteoskajaid (mis näib olevat seotud väite liiga laia määratlusega). Kui vaadata lahtiste vastustena esitatud näiteid kaasaegsetest tehnoloogiatest, siis puudutavad enamik neist arvuteid ja e-keskkondi ning muudest (suurematest) tehnoloogiatest on vähe juttu.

Innovatsioonitase Saaremaal on kõrgem kui riigis üldiselt – pigem ei nõustuta: nõustub 18%, ei nõustu 40% ja ei oska hinnata 42%. Selles küsimuses on meeste hinnangud mõnevõrra paremad (tasakaalus) kui naiste omad, kuid taas 50% meestest ei oska hinnangut anda.

Innovatsioonitase Saaremaal on madalam kui riigis üldiselt – pigem nõustutakse: nõustub 32%, ei nõustu 24% ja ei oska öelda 44%. Kuna siin kasutati eelmisele väitele vastupidist väidet, siis on vastupidine tulemus loogiline.

Saaremaal on hea teadmistebaas ning ka rahvusvahelise teadus- ja arendustegevuse võimekus – pigem nõustutakse: nõustub 46%, ei nõustu 21% ja ei oska öelda 32%. Mehed ja püsisaarlased on veidi positiivsema hinnanguga kui naised ja liikuvad saarlased.

Kokkuvõttes on Saaremaa kui innovatsioonikeskkonna hinnangud kahetised – ühelt poolt on hinnangud pigem positiivsed, teisalt aga leitakse, et tase on madalam kui riigis üldiselt. Palju sõltub muidugi hinnangute taga olevate teadmiste ja ootuste taseme foonist, mis aga hoiakuküsimuste korral teada ei ole. Tundub, et see foon ei ole siiski väga nõudlik.

Huvi osaleda erinevates innovatsiooniga seotud tegevustes

Uuenduslikke lahendusi otsivad ja katsetavad projektid koolides – huvi on tuntav: 66% nõustub, 18% ei nõustu ja 17% ei oska öelda. Märkimisväärseid erinevusi vastajarühmade lõikes ei ole.

Laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks koolides ja ülikoolis – üldiselt on huvi olemas: 56% nõustub, 20% ei nõustu ja 26% ei oska öelda.

Valla erinevates piirkondades asuvad kõigile ligipääsetavad laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks – huvi on ebakindel: 41% nõustub, 29% ei nõustu ja 30% ei oska öelda.

Uute toodete, teenuste või lahenduste testimine erinevatel üritustel ja/või turistidega – huvi on tugev: 68% nõustub, 13% ei nõustu ja 19% ei oska öelda.

Ettevõtluskoolitustel osalemine koolis/ülikoolis/mujal – huvi on tuntav: 64% nõustub, 18% ei nõustu ja 17% ei oska öelda. Meeste hinnang on ebakindlam kui naiste oma.

Ettevõtluse ja idufirmade võrgustik ning idufirmad – huvi on olemas: 59% nõustub, 17% ei nõustu, 24% ei oska öelda. Taas on meeste hinnang veidi ebakindlam.

Kokkuvõttes on huvi vaadeldud tegevuste kohta olemas, kuid nagu ikka, sõltub huvi realiseerumine nende tegevuste ja võimaluste reaalsest teostamisest.

Teadlikkus ettevõtluse edendamise algatustest Saaremaal

Saaremaa Päike – teadlikkus on keskmine: 13% on hästi kursis, 41% on kuulnud ja 46% ei ole midagi kuulnud. Vastajarühmade lõikes märkimisväärseid erinevusi ei ole (liikuvad saarlased veidi vähem teadlikud).

Koostööklubi – teadlikkus madal: 7% hästi kursis, 21% on kuulnud, 73% ei ole midagi kuulnud.

Saaremaa Hackaton – teadlikkus madal: 5% hästi kursis, 25% on kuulnud, 70% ei ole midagi kuulnud

Tulevikus arendamist väärivad tegevused

Siin anti ette terve rida võimalikke tegevusi ning paluti märkida milliseid neist tuleks tulevikus arendada. Seega võis nimetada nimekirjast kõiki neid, mille arendamist peetakse vajalikuks.

Nagu tulemustest näeme, märgiti kõiki tegevusi.
Kaheks populaarsemaks/vajalikumaks on aga:

- Elanike digioskuste arendamine ja digilahenduste rakendamine majanduses (märkis 62%)
- Kaugtöö võimaluste arendamine ja ühiste tööruumide loomine (60%)

Ettevõtluse ja Idufirmade kliima Saaremaal

Taas mõõdeti nõustumise etteantud väidetega.

Saaremaal on piisavalt võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks – pigem nõustutakse: 51% nõustub, 21% ei nõustu, 29% ei oska hinnata. Meeste hinnangud on veidi madalamad kui naiste omad.

Majanduskliima piirab Saaremaal ettevõtluse arendamist – pigem ei nõustuta, kuid tulemus pole päris selge: 29% nõustub, 34% ei nõustu ning 36% ei oska hinnata. Mehed on taas kriitilisemad kui naised.

Saaremaa on uutele toodetele ja teenustele väga väike turg – valdavalt nõustutakse: 61% nõustub, 18% ei nõustu ja 21% ei oska hinnata.

Uute toodete ja turgude osas peame mõtlema globaalselt – valdavalt nõustutakse: 63% nõustub, 12% ei nõustu ja 26% ei oska hinnata.

Inimesed on passiivsed ning uusi ettevõtteid ja idufirmasid luuakse vähe – pigem nõustutakse: 46% nõustub, 27% ei nõustu ja 28% ei oska öelda.

Kokkuvõttes on hinnangud taas kahesuunalised – ühelt poolt ollakse seisukohal, et ettevõtlust võiks enam olla ja võimalusi selleks peaks leiduma, kuid samas antakse aru, et Saaremaa on turuna ebapiisav ning mõtlema peaks globaalselt.

Suhtumine iseenda ettevõtjaks olemisse Saaremaal

41% küsitletutest ei ole sellest huvitatud
20% näeb selleks võimalusi väljapool Saaremaad
17% näeks end küll ettevõtjana Saaremaal, kuid leiab, et selleks ei pole piisavalt võimalusi.
12% kavatseb tulevikus Saaremaal ettevõtjana tegutseda
10% looks meelsasti Saaremaal idufirma.

Seega hoiakute tasemel oleks ettevõtjaid/idufirma loojaid rohkem kui neid reaalses elus on (22%), lisaks need, kes sooviksid, kuid ei näe võimalusi. Seega on taas põhiküsimus soovide/kavade realiseerimise tingimustes ja võimalustes.

Suurimad väljakutsed Saaremaal

Lahtiste vastuste kokkuvõte.
Üldiselt eristub 4 peamist valdkonda:
Noorte vaba aja veetmise võimalused
Haridus
Töökohtade loomine
Avaliku ruumi korrastamine

Siin näeme, et esile tõuseb nii üldine elukeskkond, tööturg kui haridus.

Üldistus

Kokkuvõttes näitab uuring järgmist.

- **Saaremaal on hea elada.**
- **Töötamise ja õppimise võimalused ei ole nii head.**
- **Viimaste põhjused on objektiivsed – mitte, et midagi valesti oleks, kuid saar on majanduskeskkonnana lihtsalt liiga väike, et piisavalt võimalusi pakkuda.**
- **Seetõttu on mõistetav suure hulga noorte lahkumine ning võtmeküsimuseks on nende hilisem tagasipöördumine, mille suhtes ollakse mõõdukalt optimistlikud.**
- **Saaremaad kui ettevõtlus- ja innovatsioonikeskkonda hinnatakse mõõdukalt positiivselt, kuid selle hinnangu foon ei ole väga nõudlik ning väljendub ligikaudses hoiakus: „mingid võimalused ikka on ja, kes üritab, leiab lahendusi, kuid mõistagi pole need võimalused nii suured kui riigis tervikuna.“**
- **Innovatsioonikeskkonna aredamise tegevustes ollakse üldiselt valmis kaasa lööma.**
- **Saaremaa ettevõtlus- ja innovatsioonikeskkonna võtmesõnadeks on digioskused, e-lahendused ja kaugtöö (nagu ka muud paindlikud töövormid)**

ÜLEVAADE TULEMUSTEST

4 SAAREMAALT LAHKUMISE JA JÄÄMISE PÕHJUSED

Küsitletute tüpoloogia
Esimese küsimuse vastuste taustaks oli tellijapoolne tüpologiseerimine vastavalt vastustele järgmiselt.

- Elan Saaremal ja kavatsen ka edaspidi siin elada ja töötada – pühendunud elanik
- Elan Saaremaal, eelistaksin lahkuda, kuid kardan, et see pole võimalik – vastumeelne jääja
- Elan Saaremaal, eelistaksin siia jääda, kuid kardan, et mul pole võimalik siin elada ega töötada – vastumeelne lahkuja
- Elan Saaremaal, kuid plaanin lahkuda, et elada ja töötada mujal – pühendunud lahkuja
- Tahan lahkuda, et maailma näha, õppida ja kogemusi saada, kuid tahan hiljem Saaremaale tagasi tulla, et ennast pikaajaliselt teostada – tüüpi ei määratletud, kuid nimetaksime selle siinkohal tinglikult: pühendunud tagasitulijaks.

Tulemused näitavad küsitletud valimis järgmist.
Pühendunud lahkujad – 34%
Pühendunud tagasitulijad – 31%
Pühendunud jääjad – 23%
Vastumeelsed lahkujad – 11%
Vastumeelsed jääjad – 2%

Seega on suhteliselt kindlaid lahkujaid kolmandik, ehk rohkem kui muid rühmi.
Võtmeküsimuseks on pühendunud tagasitulijate, keda on samuti ligi kolmandik, käitumine. Kas nad ikka tulevad tagasi kui on maailmas ringi käinud ja mis tingimustel tuleks.
Pühendunud jääjaid on vähe (23%) ning vastumeelsed jääjad (2%) neid kuigi palju ei toeta.

Märkimisväärne on, et ei soo, Saaremaal elamise staatuse, õppimise ja töötamise staatuse ning kooli tüübi lõikes suuri põhimõttelisi erinevusi tuleviku üldhoiakutes ei ole, välja arvatud ülikoolis õppijad, kelle seas on Saaremaale jäämine kavatsus kõrgem, kuid see osa valimist ei ole piisavalt suur, et kindlamat järeldust teha.

Hoiakud noorte suhtes, kes jäävad Saaremaale

- Sellesse, **et nad on õnnelikud**, et saavad Saaremaale jääda ja siin töötada/õppida, suhtutakse kahtlevalt (59% nõustub osaliselt). Keskmisest veidi kriitilisemad (rohkem mittenõustuvaid) on mehed ja liikuvad saarlased, keskmisest leebemad (rohkem nõustujaid) taas ülikoolis õppijad.
- Seisukohaga, et need noored **väärtustavad Saaremaa head elukvaliteeti**, nõustutakse veidi enam (40% nõustub), kuid ka see hoiak pole valdav (51% nõustub osaliselt). Keskmisest veidi kriitilisemad on liikuvad saarlased, ja keskmised nõustuvamad ülikoolis õppijad.
- Et need noored **ei saavuta ilmselt enda täit potentsiaali** ei ole valdav hoiak, kuid taas ligi pooled (49%) nõustuvad sellega osaliselt. Keskmisest enam on sellel seisukohal liikuvad saarlased ning üheaegselt õppivad ja töötavad.

- Hinnang, et **neil noortel puuduvad ambitsioonid**, ei leia üldiselt toetust üheski rühmas, keskmisest enam siiski liikuvate saarlase ja ametikoolid õppijate seas

Hoiakud noorte suhtes, kes lahkuvad Saaremaalt

- Valdav enamik küsitletutest (sh kõigis rühmades) nõustub täielikult või osaliselt sellega, et **nad tahavad oma maailmapilti avardada ja uusi kogemusi saada**.
- Samuti nõustub suurem osa küsitletutest (kindlaid nõustujaid küll veidi vähem kui eelmises hinnangus), et **nad peavad lahkuma, et pääseda ligi heale haridusele/töötamise võimalustele**.
- Suurem osa (68%) pigem nõustub seisukohaga, et **need noored peavad lahkuma elus edasiliikumiseks**. Kindlaid nõustujaid on vähem kui eelmiste hinnangute puhul.
- Seda, et **need noored tulevad tagasi Saaremaale kui õige aeg käes**, enamik pigem usub. Keskmisest optimistlikumad on naised ning täiskasvanute gümnaasiumis ja ülikoolis õppivad.
- Ka sellega pigem nõustutakse, et nad tulevad tagasi **kui mujal pakutavad võimalused ei vasta nende ootustele**. *Tõsi, see väide on paljuski „isejaatav“ – kui mujal ei ole oodatavat, siis on loomulik tagasi tulla. Küsimus ongi selles kas tõepoolest mujal saavutatav ei vasta ootustele või miks mujal enamat ei saavutata.*
- Samas, et **lahkuvad noored ei väärtustaks kohalikke võimalusi**, enamasti ei arvata. Ehk siis küsimus on, kas ja kui palju neid kohalikke väärtustatavaid võimalusi tegelikult on või tajutakse.
- Kõigis ülaltoodud hoiakutes on vastajarühmade lõikes vähe erinevusi, ehk need on valdavalt läbivad.

Mõlema hoiakute grupi peale kokku võib öelda, et Saaremalt lahkumist peetakse üldiselt paratamatuks, kuna saare võimalused ei ole ega saa olla samaväärsed laiema maailmaga, noori endid selles üldiselt ei süüdistata, kuid ettevaatlikult positiivsed ollakse siiski selles, et vähemalt osa neist pöördub millalgi tagasi.

Peale üldhariduskooli lõpetamist on või oli enam kui pooltel (53%) kavatsus minna ülikooli. See kavatsus on naistel 2x sagedasem (63%) kui meestel (38%). Ülejäänud võimalikud variandid (vt. lk 25) on kõik esindatud suhteliselt vähe (5%-13%). Meeste ja liikuvate saarlaste seas on suhteliselt populaarne (19-21%) ka ametikooli minek. Samuti täiskasvanute gümnaasiumis õppijate seas (33%).
Oma ettevõttega alustamine on või on olnud keskmisest enam kavatuseks ülikoolis õppijate seas (20%).
Kokkuvõttes on valdavaks seega kõrghariduse perspektiiv.

Milline järgnevast kirjeldab Sind kõige paremini?

% kõigist vastajatest, N=121

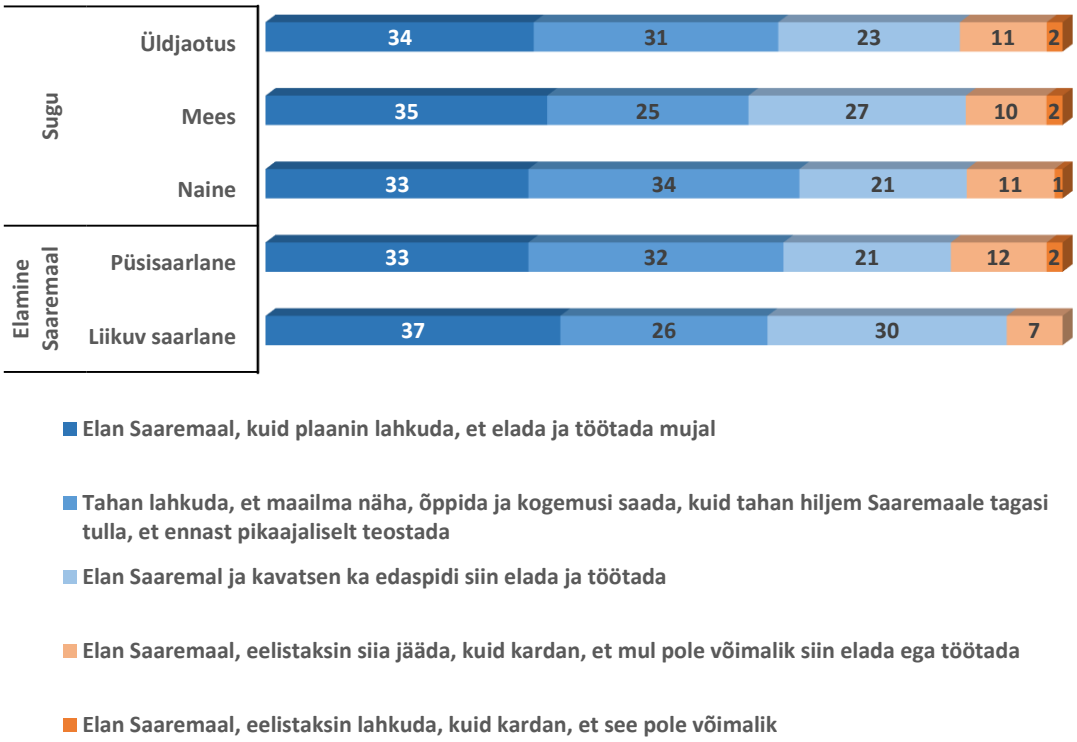

Milline järgnevast kirjeldab Sind kõige paremini?

% kõigist vastajatest, N=121

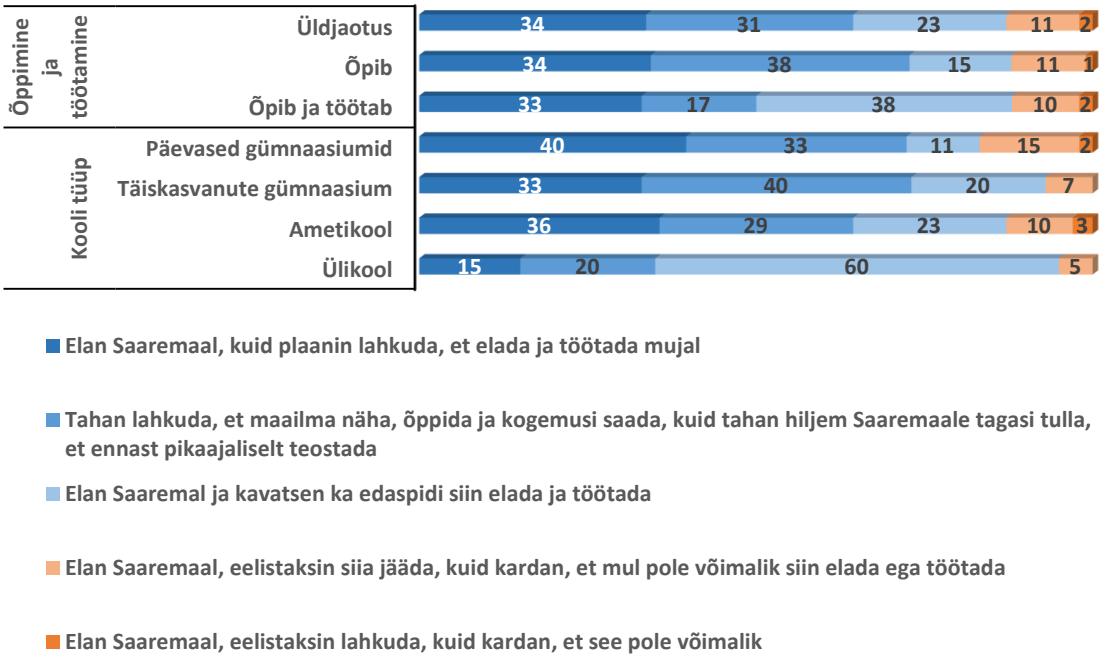

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Nad on õnnelikud, et saavad Saaremaale jääda ja siin töötada/õppida

% kõigist vastajatest, N=121

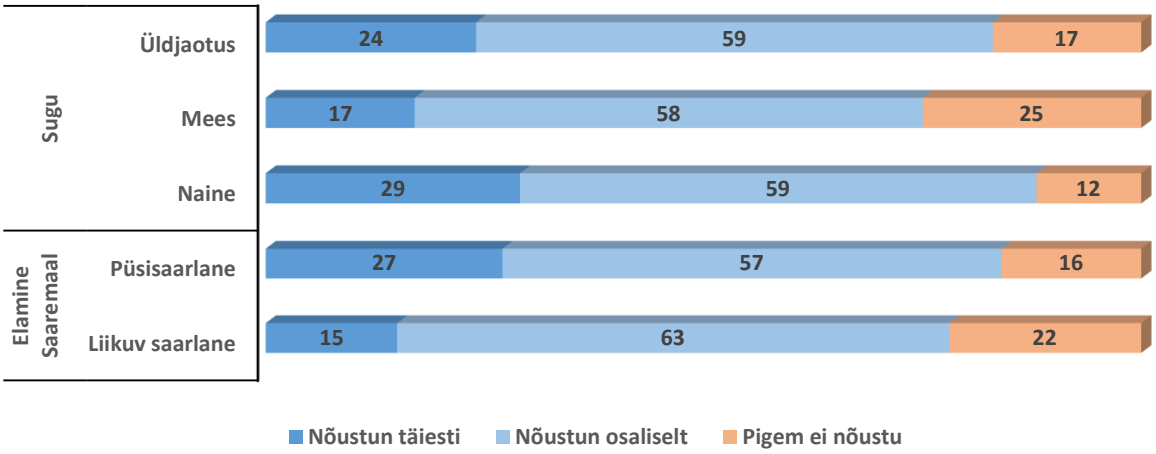

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Nad on õnnelikud, et saavad Saaremaale jääda ja siin töötada/õppida

% kõigist vastajatest, N=121

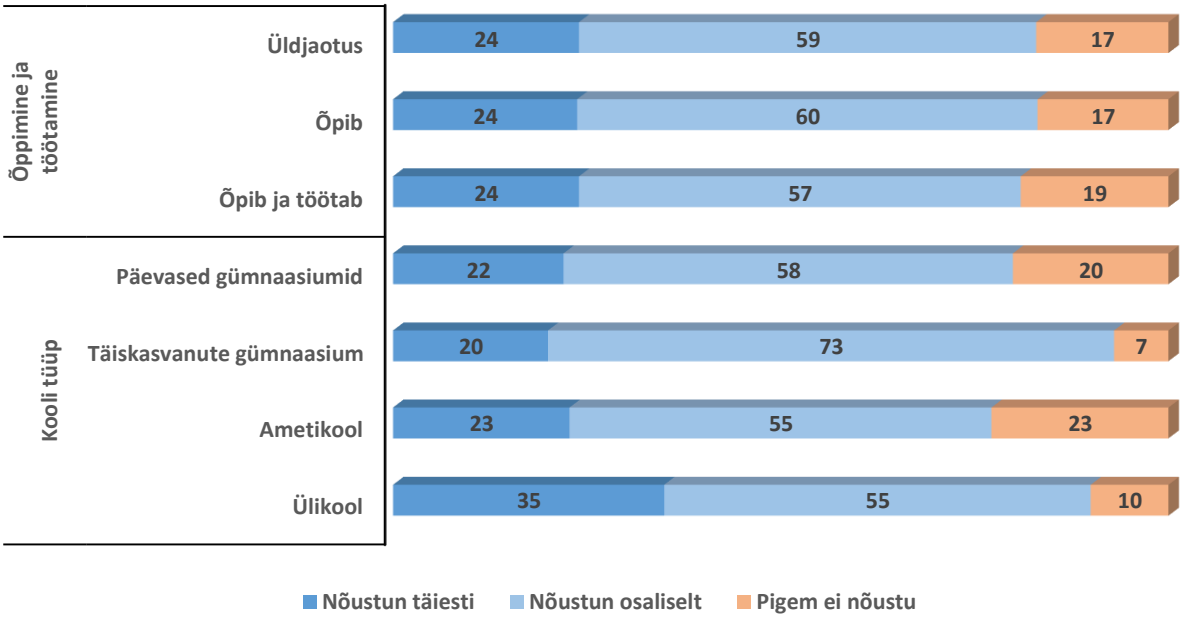

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Nad väärtustavad Saaremaa head elukvaliteeti

% kõigist vastajatest, N=121

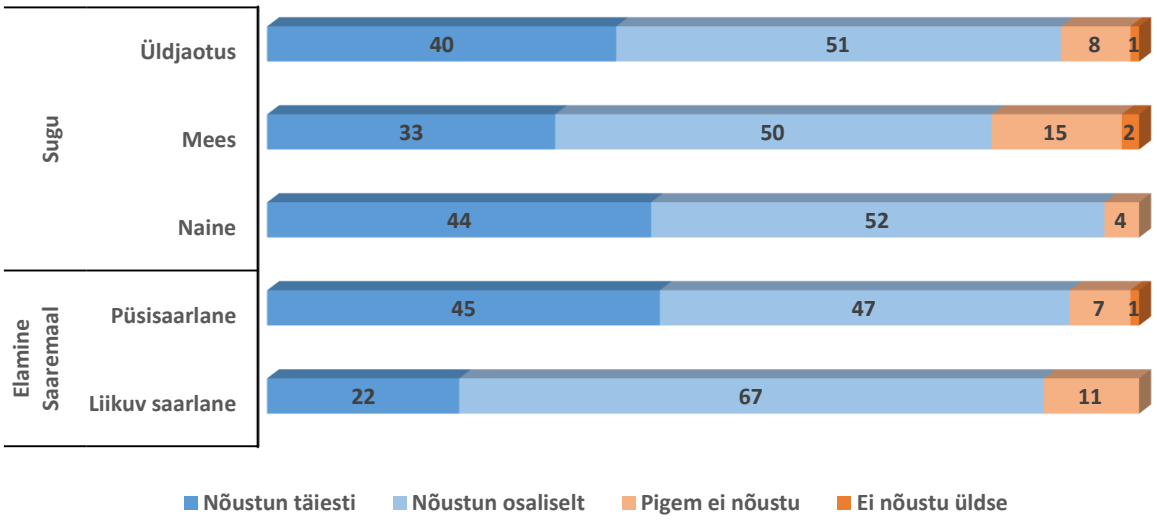

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Nad väärtustavad Saaremaa head elukvaliteeti

% kõigist vastajatest, N=121

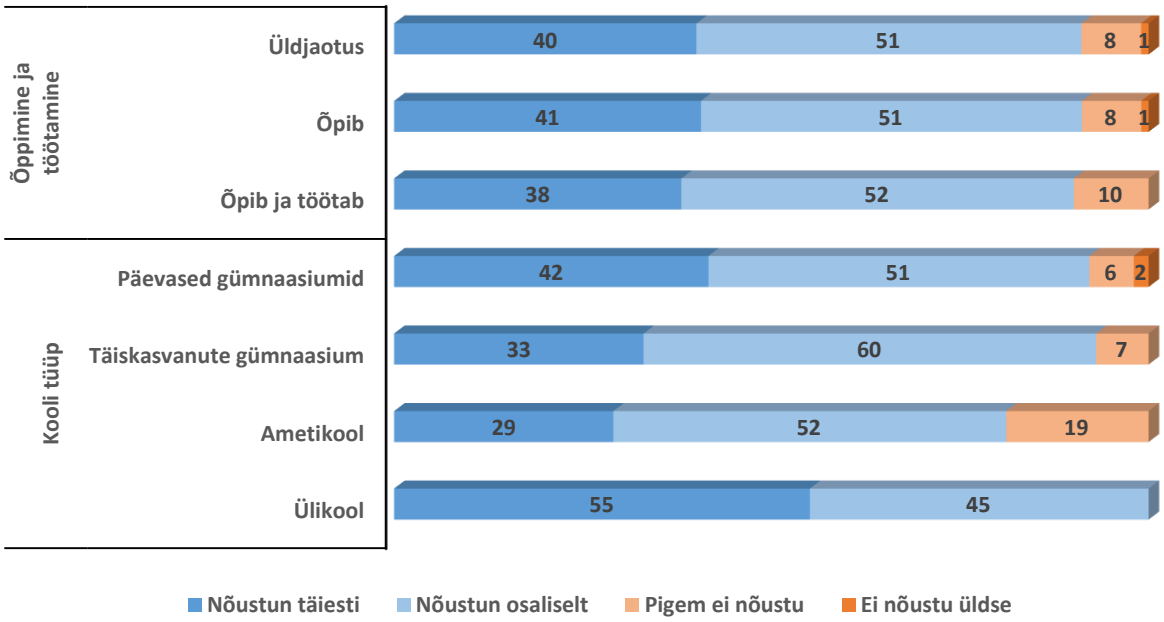

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Ilmselt ei saavuta nad enda täit potentsiaali

% kõigist vastajatest, N=121

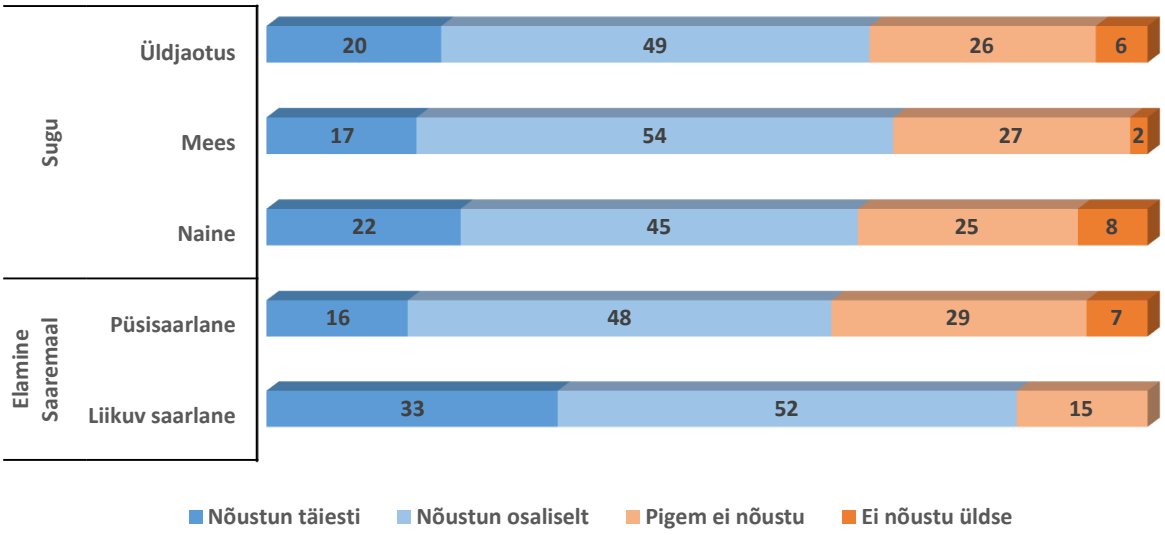

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Ilmselt ei saavuta nad enda täit potentsiaali

% kõigist vastajatest, N=121

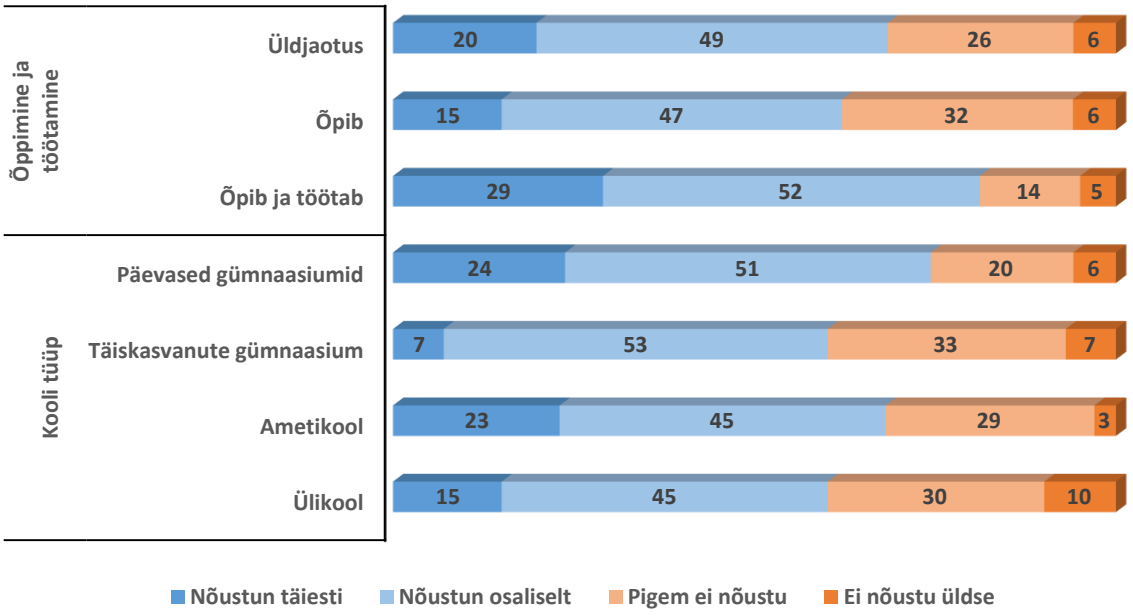

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Neil puuduvad ambitsioonid

% kõigist vastajatest, N=121

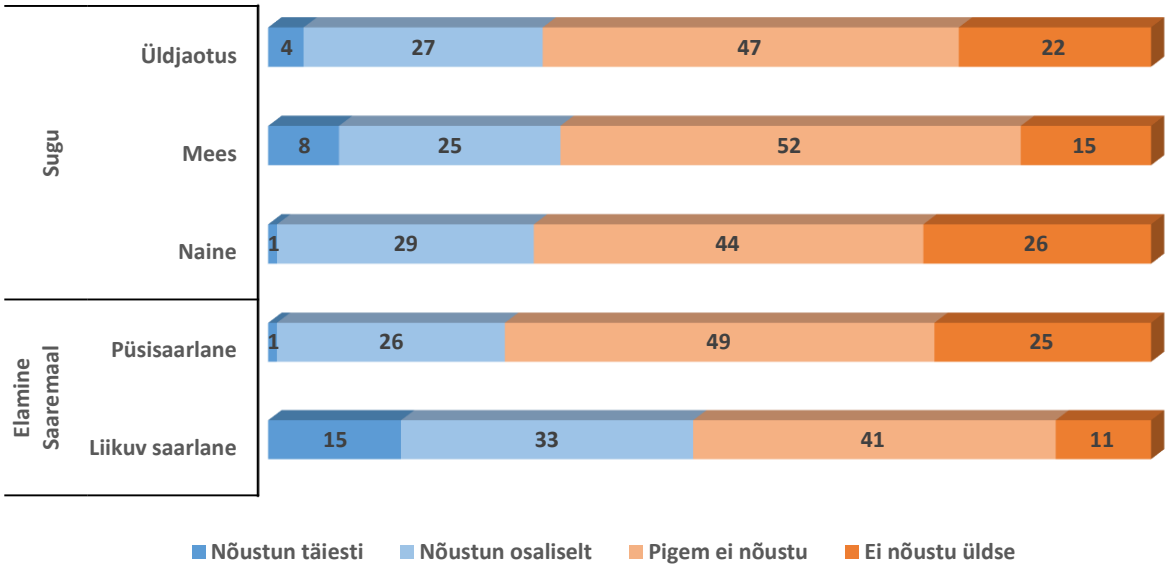

Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad? Neil puuduvad ambitsioonid

% kõigist vastajatest, N=121

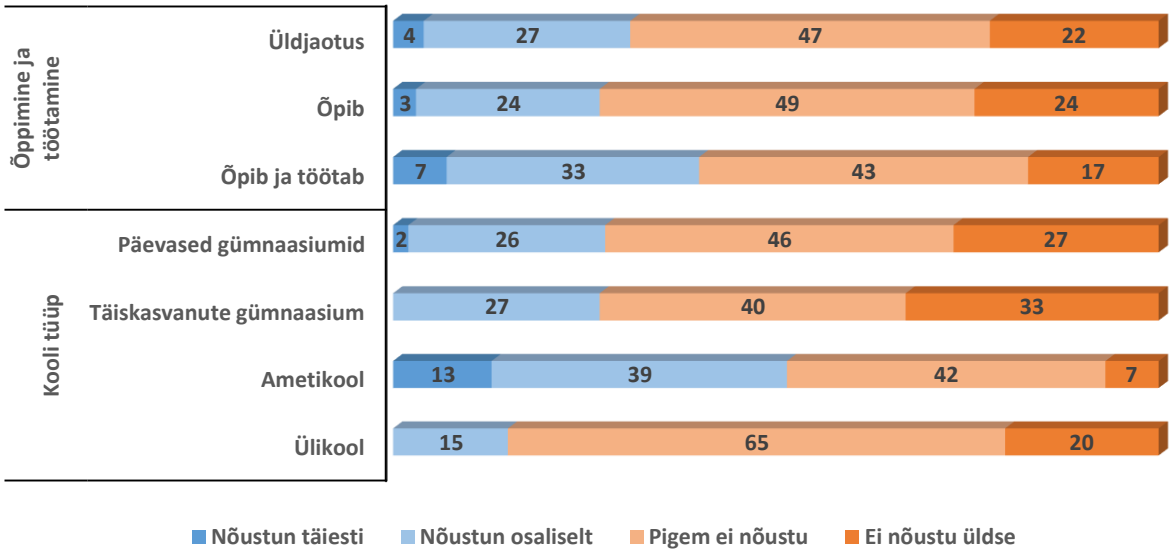

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad soovivad lahkuda, et enda maailmapilti avardada ja uusi kogemusi saada

% kõigist vastajatest, N=121

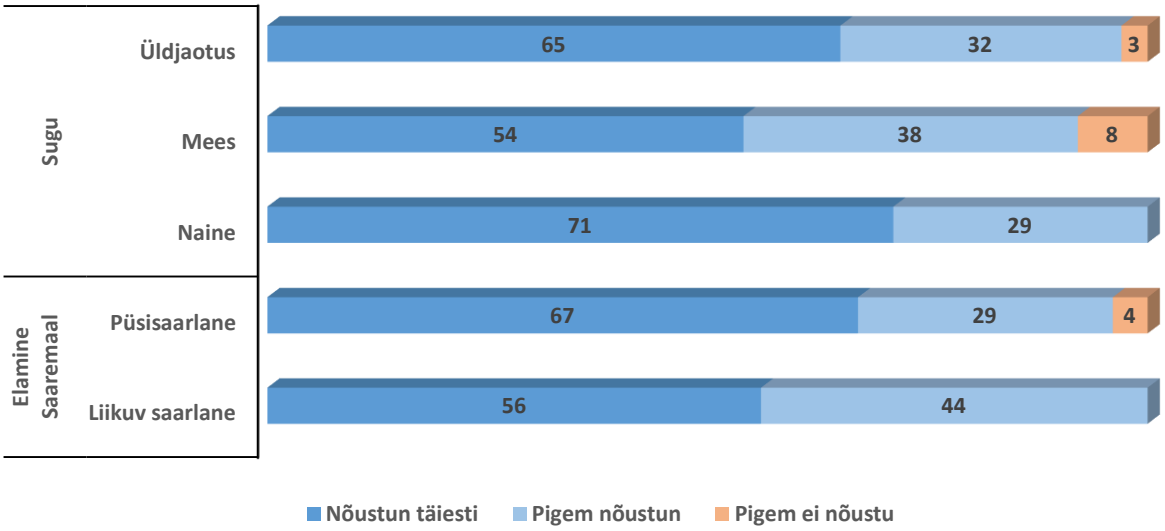

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad soovivad lahkuda, et enda maailmapilti avardada ja uusi kogemusi saada

% kõigist vastajatest, N=121

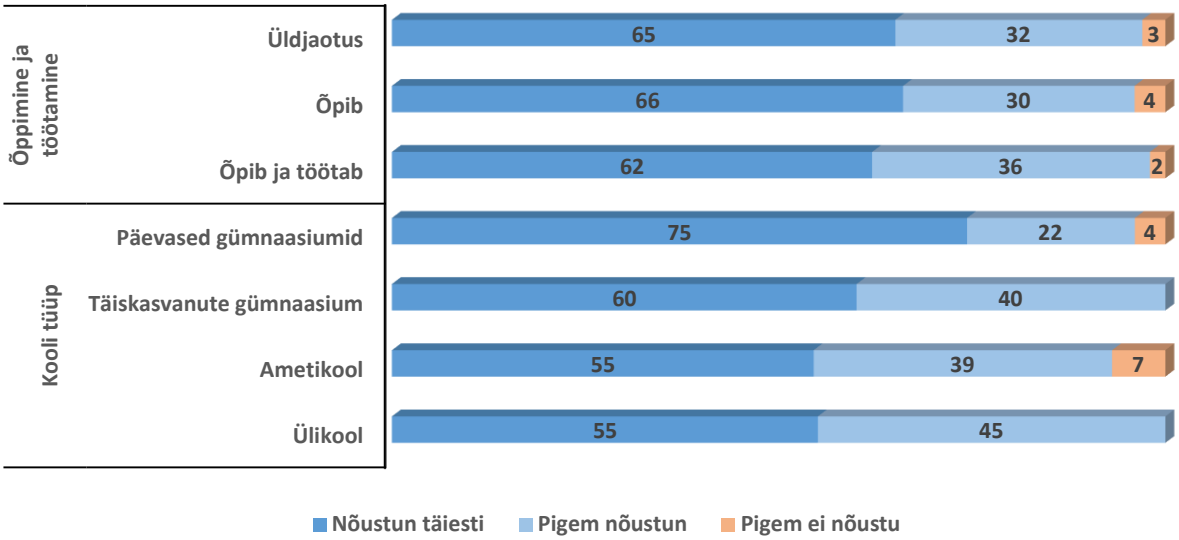

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad peavad lahkuma, et pääseda ligi heale haridusele/töötamise võimalustele

% kõigist vastajatest, N=121

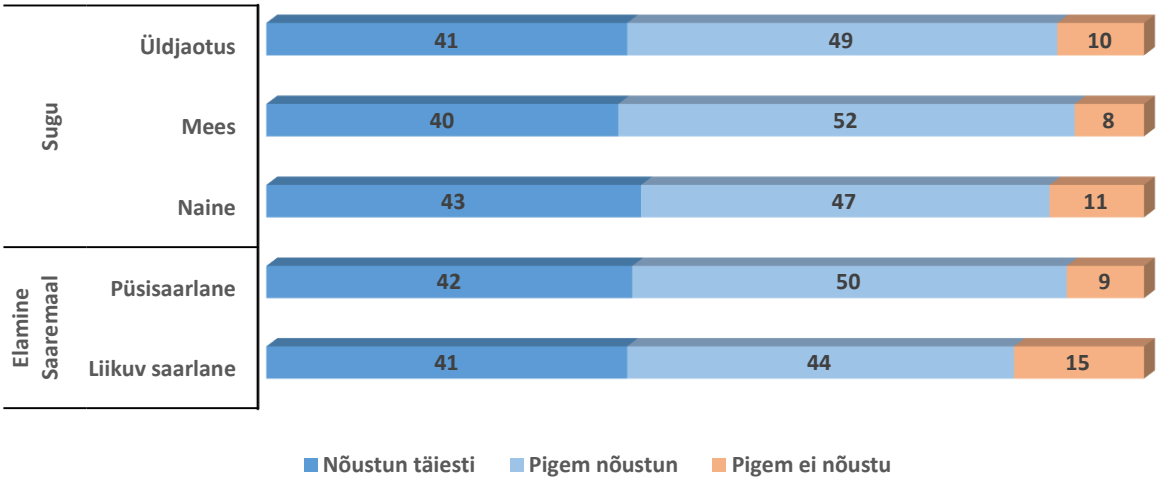

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad peavad lahkuma, et pääseda ligi heale haridusele/töötamise võimalustele

% kõigist vastajatest, N=121

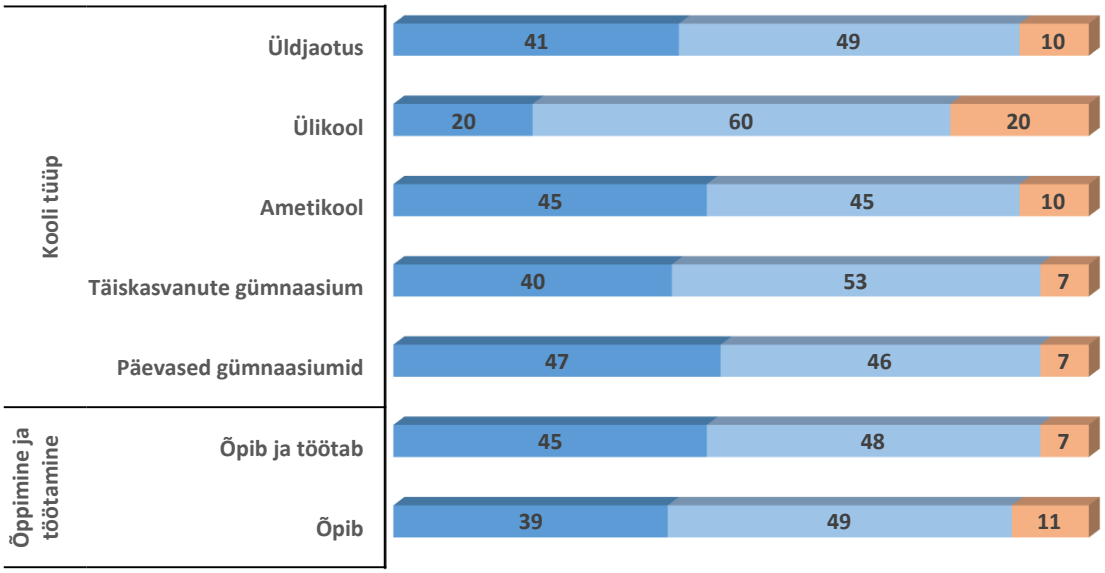

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad tunnevad, et peavad lahkuma elus edasiliikumiseks

% kõigist vastajatest, N=121

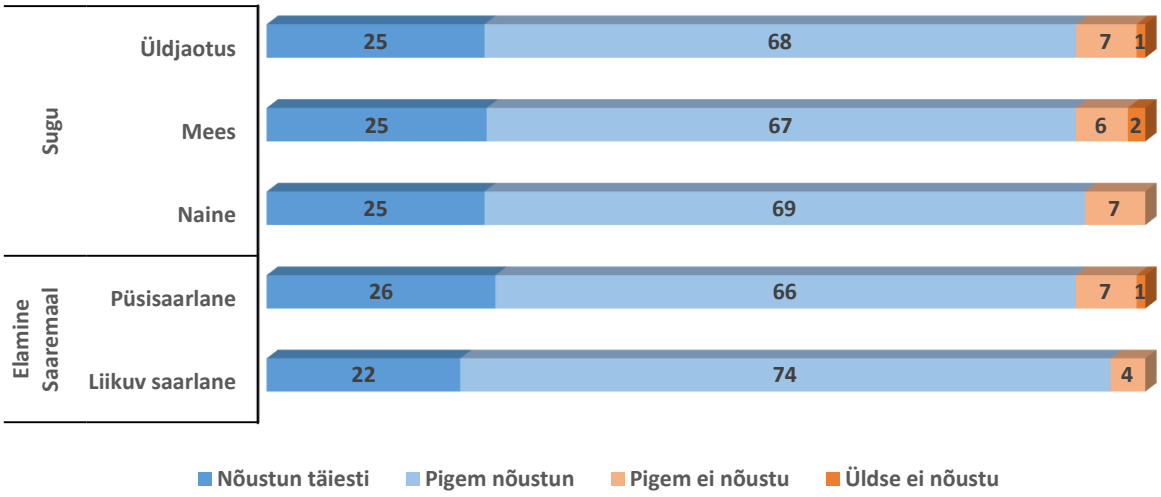

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad tunnevad, et peavad lahkuma elus edasiliikumiseks

% kõigist vastajatest, N=121

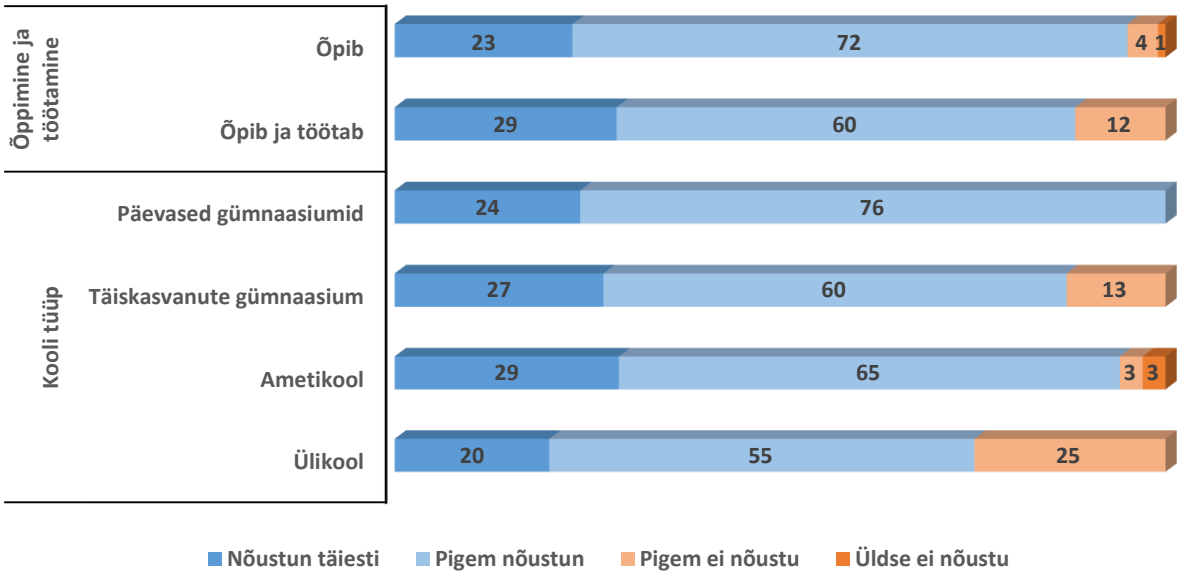

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad tulevad Saaremaale tagasi, kui õige aeg on käes

% kõigist vastajatest, N=121

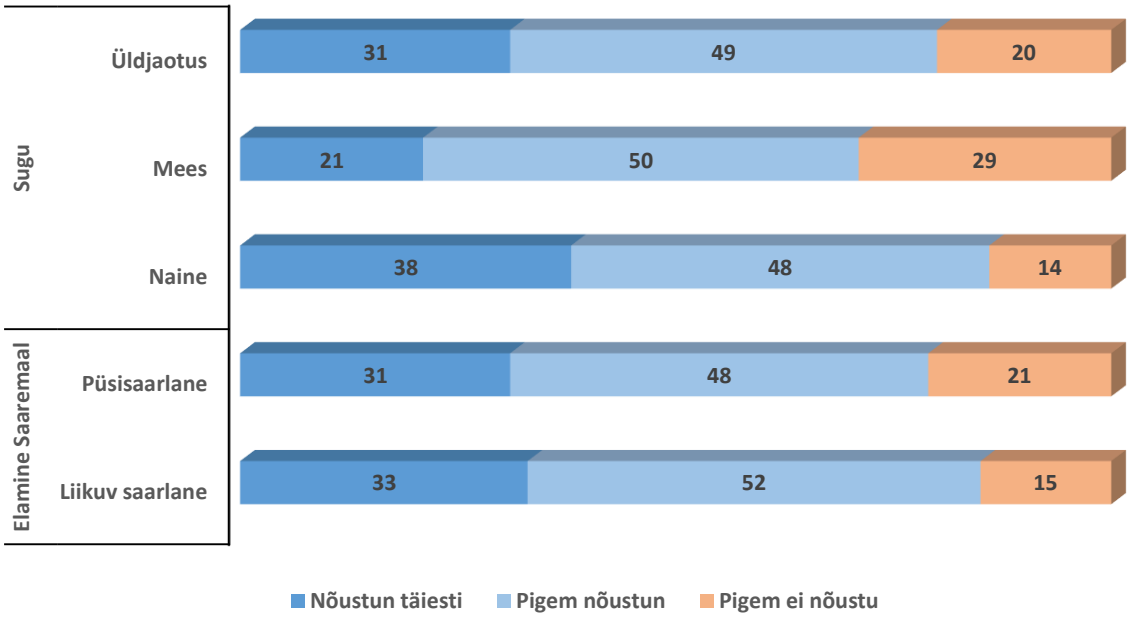

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad tulevad Saaremaale tagasi, kui õige aeg on käes

% kõigist vastajatest, N=121

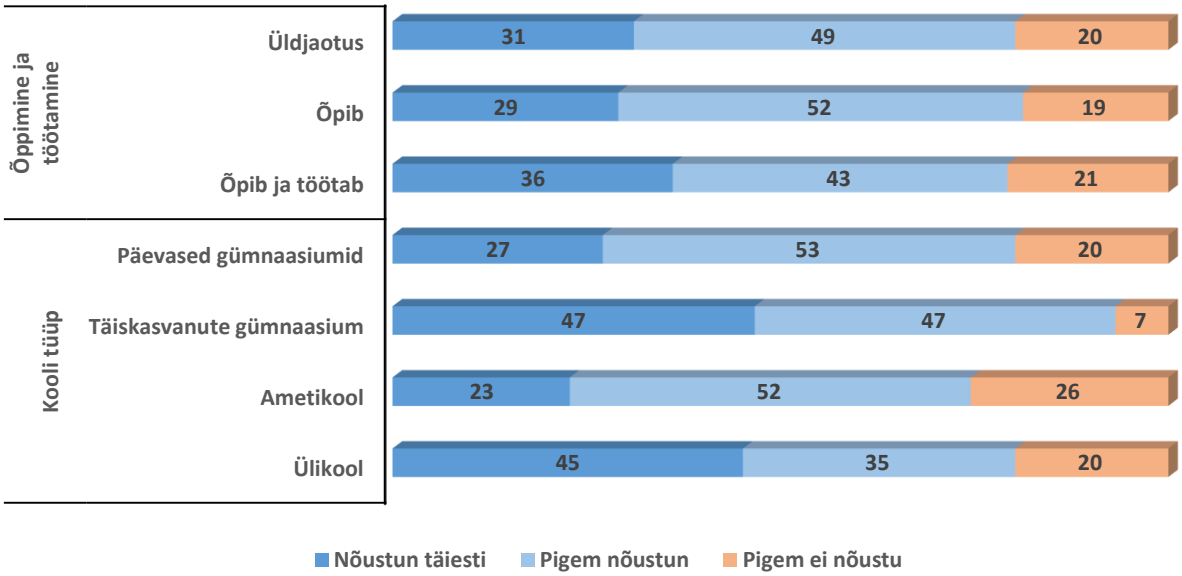

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad tulevad Saaremaale tagasi, kui mujal pakutavad võimalused ei vasta nende ootustele

% kõigist vastajatest, N=121

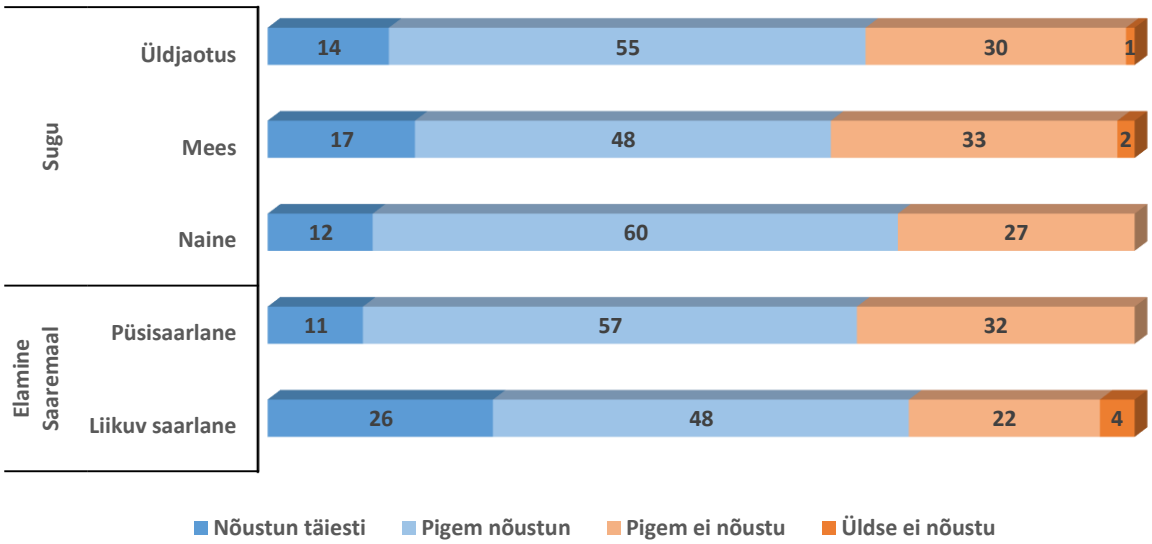

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad tulevad Saaremaale tagasi, kui mujal pakutavad võimalused ei vasta nende ootustele

% kõigist vastajatest, N=121

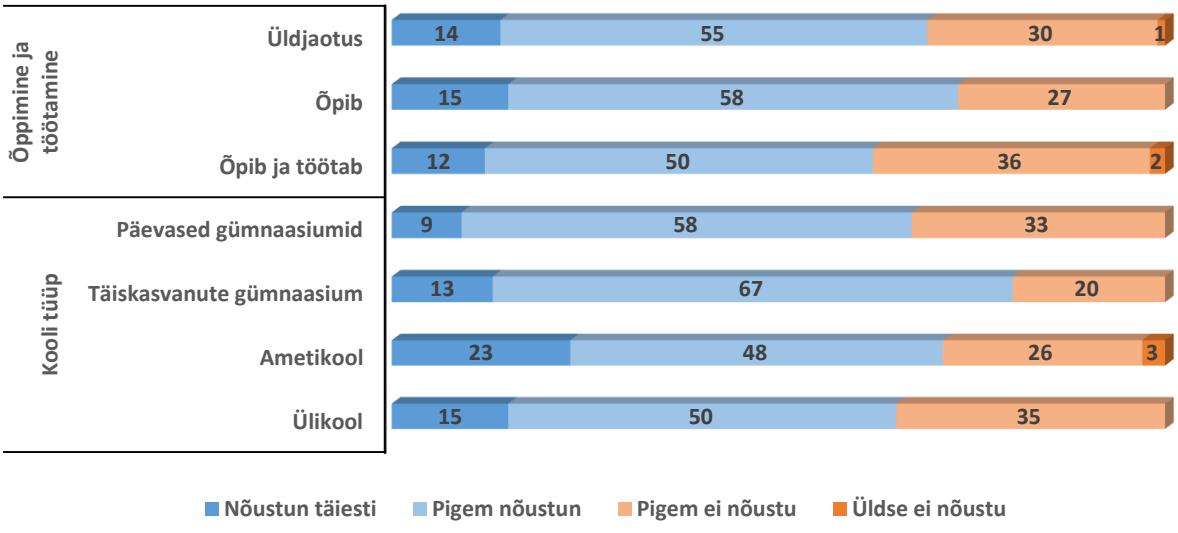

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad ei väärtusta kohalikke võimalusi

% kõigist vastajatest, N=121

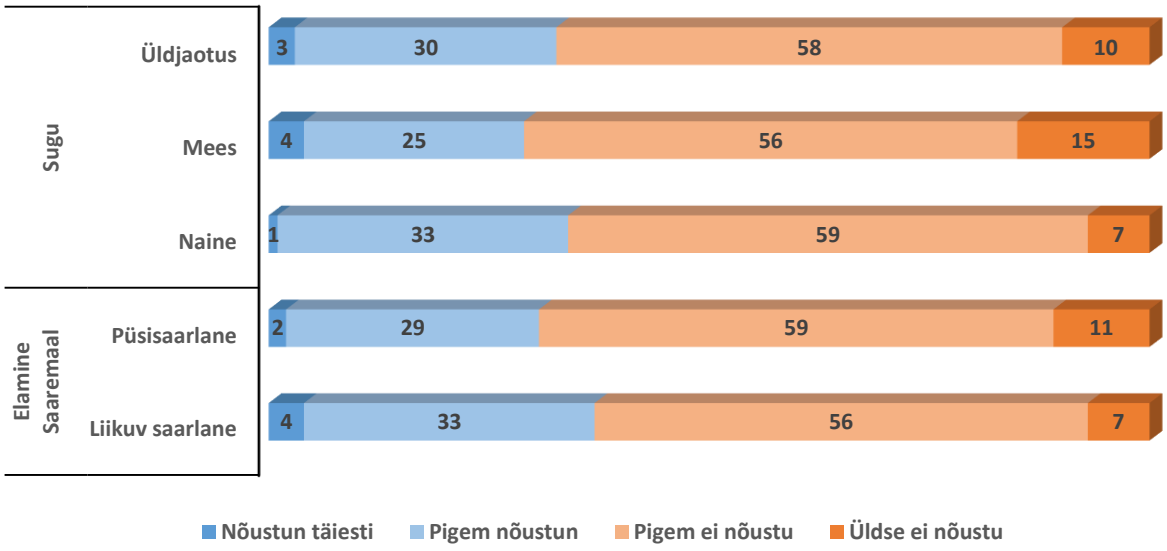

Mida arvate noortest, kes lahkuvad? Nad ei väärtusta kohalikke võimalusi

% kõigist vastajatest, N=121

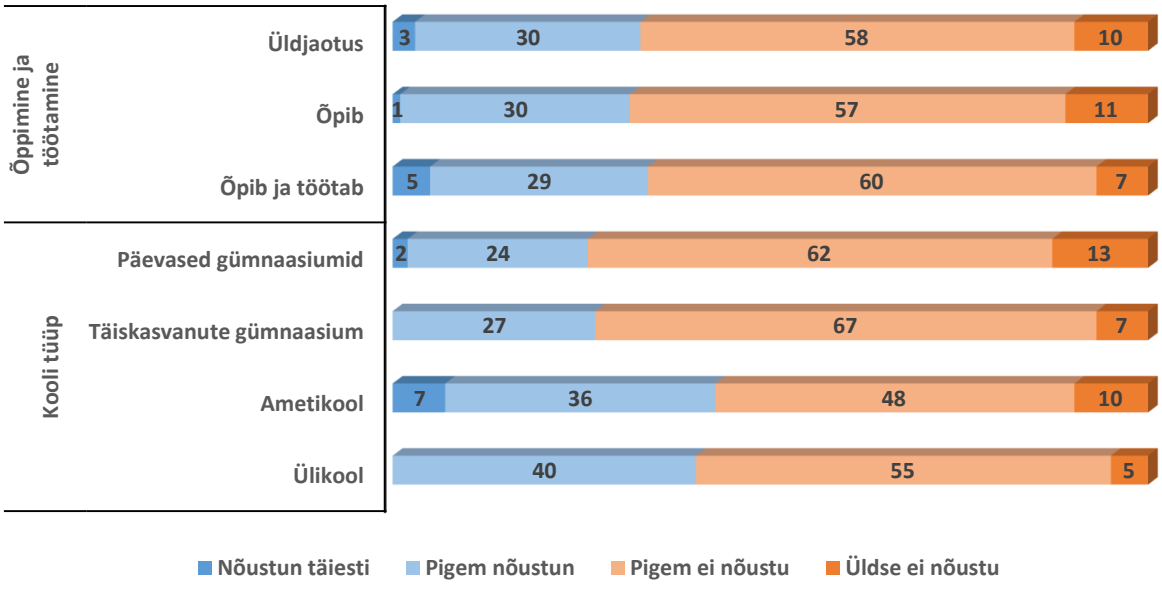

Mida Sa tahaksid (või tahtsid) teha peale üldhariduskooli lõpetamist? % kõigist vastajatest, N=121

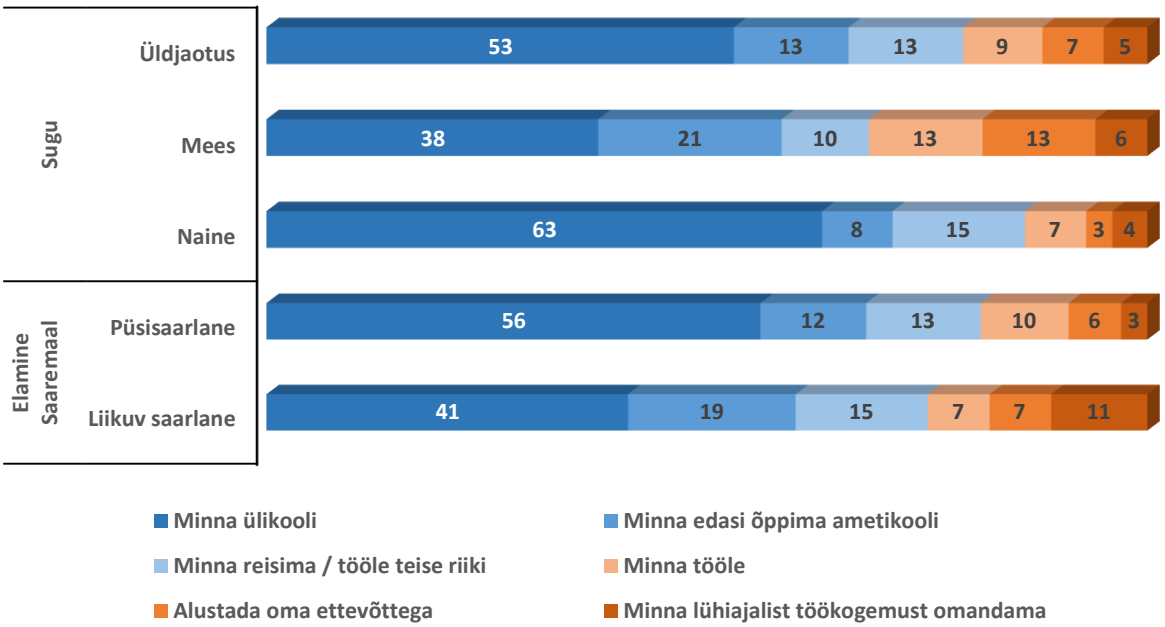

Mida Sa tahaksid (või tahtsid) teha peale üldhariduskooli lõpetamist?
% kõigist vastajatest, N=121

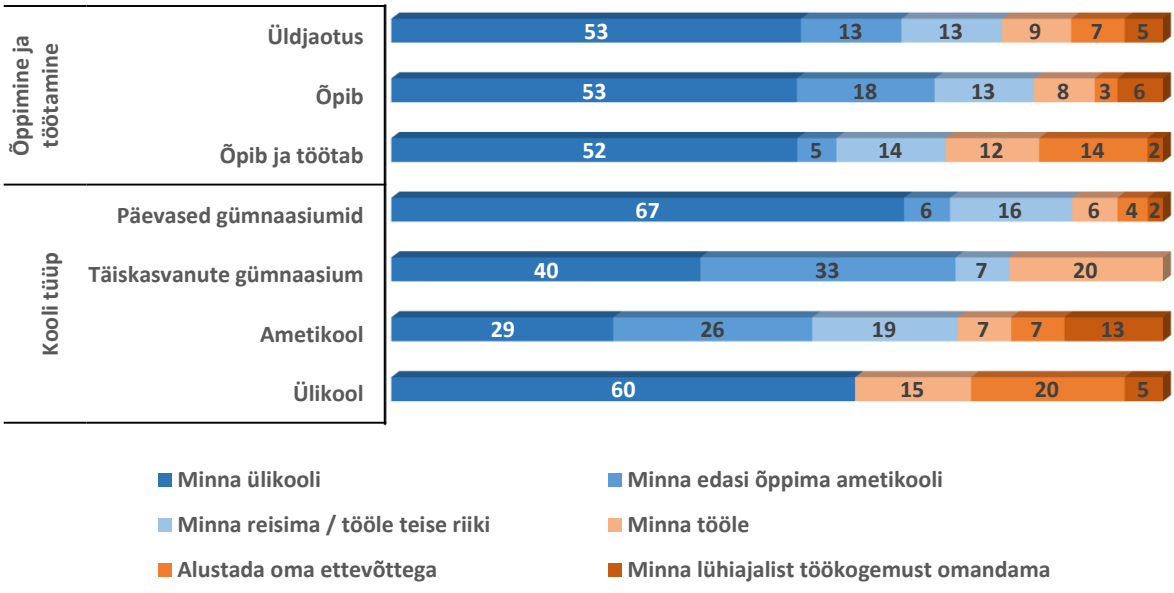

5 VAATED HARIDUSE VÕIMALUSTELE

31% küsitletutest nõustub täiesti ja 46% pigem nõustub, et Saaremaal on piisavalt võimalusi kutsehariduse omandamiseks. Keskmisest enam nõustuvad sellega liikuvad saarlased, ainult õppivad ning ametikoolis õppivad.
Keskmisest skeptilisemad on üheaegselt õppivad/töötavad ning parajasti täiskasvanute gümnaasiumis õppivad (28-33% pigem ei nõustu).

Et Saaremaal oleks piisavalt võimalusi kõrghariduse omandamiseks, suurem osa (72%) ei nõustu. Keskmisest positiivsemalt hindavad neid võimalusi liikuvad saarlased ja ametikoolis õppivad (33-36%) positiivse hinnanguga.

Saaremaal pakutavat kutseharidust peab täiesti või pigem sobivaks 52% küsitletutest. Keskmisest enam mehed (67%), liikuvad saarlased (63%), täiskasvanute gümnaasiumis õppijad 61%) ning mõistagi ametikoolis õppivad (84%). Keskmises vähem peavad seda sobivaks naised (42%) ning päevases gümnaasiumis õppivad (31%).

Saaremaal pakutavat kõrgharidust peab endale sobivaks 25% küsitletutest, ei pea aga 61%. Keskmisest positiivsema hinnanguga on taas liikuvad saarlased (negatiivseid hinnanguid 49%) ja juba ülikoolis õppivad (35%), keskmisest negatiivsema hinnanguga naised (77%), päevases gümnaasiumis õppivad (77%) ja täiskasvanute gümnaasiumis õppivad (80%).

Kokkuvõttes on vastajarühmade lõikes ilmne, et positiivsemate hinnangutega on need rühmad, kes juba omandavad vaadeldavat haridust (muidu poleks alustanud) ja negatiivsematega üldhariduskoolis õppivad ja need, kes ei huvitugi vaadeldavast haridusest. Viimaste negatiivsem hinnang ei tulene seega tingimata võimaluste puudusest vaid huvi puudusest.

Nii nõustubki järgmises küsimuses 69% küsitletutest, et hea hariduse saamiseks peab õppima väljapool Saaremaad ning selle hoiaku levik on üldjoontes võrdne kõigis vastajarühmades. Täiskasvanute gümnaasiumis õppivate seas vast veidi leebem pehmema *pigem nõustun* vastusvariandi enama kasutamise näol.

54% küsitletutest vastab kokkuvõttes, et Saaremaal pakutavad erialad/õppekavad vastavad hästi saarel töö leidmise võimalustele. Mittenõustuvaid on 29% ja 17% ei oska hinnata. Keskmisest kriitilisemad on naised (mittenõustuvaid 35%) ning üheaegselt õppivad ja töötavad (38%).

Saaremaal on kutsehariduse omandamiseks piisavalt võimalusi

% kõigist vastajatest, N=121

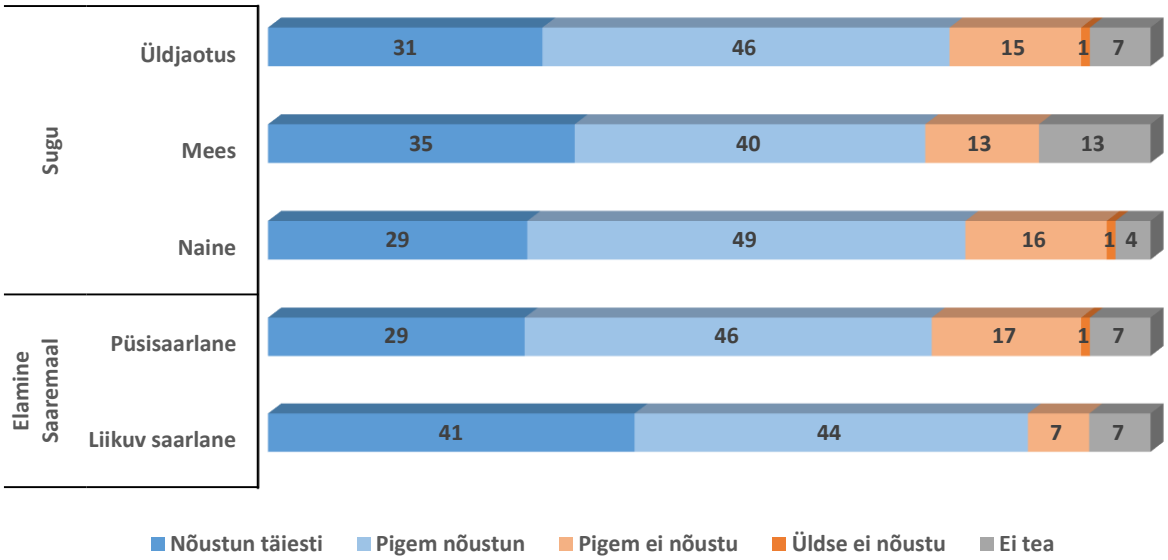

Saaremaal on kutsehariduse omandamiseks piisavalt võimalusi

% kõigist vastajatest, N=121

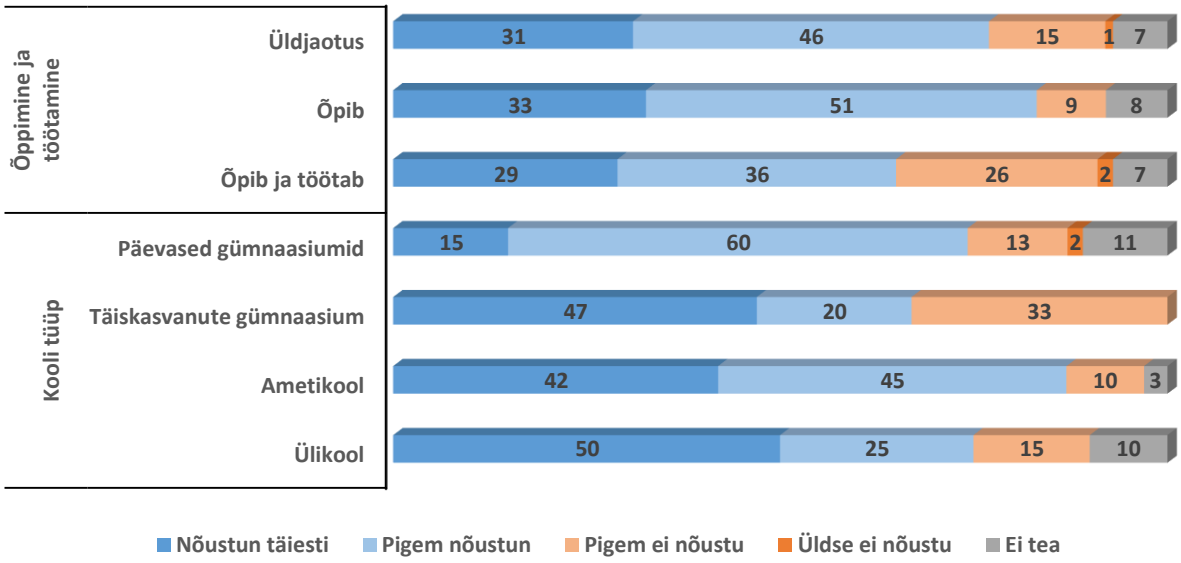

Saaremaal on kõrghariduse omandamiseks piisavalt võimalusi

% kõigist vastajatest, N=121

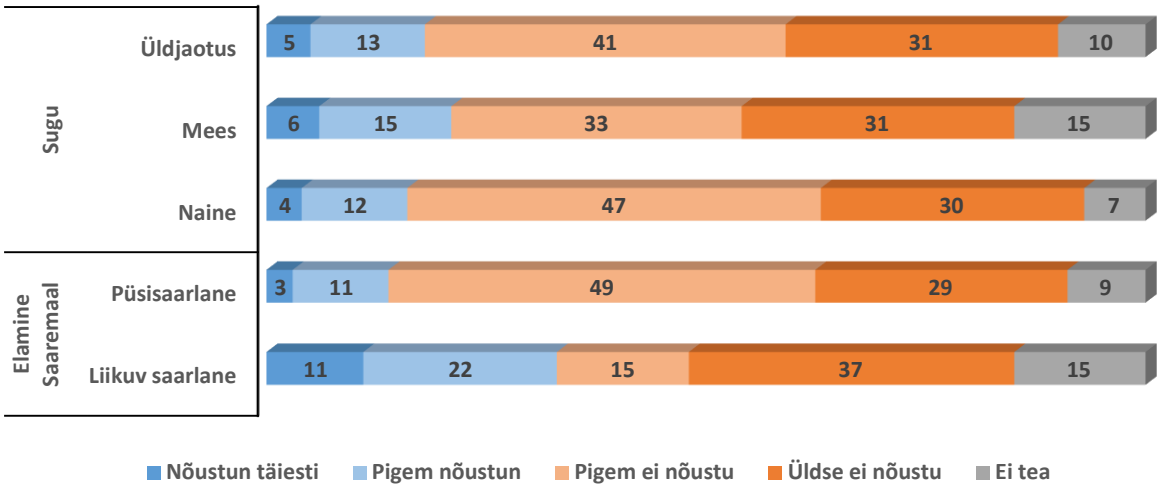

Saaremaal on kõrghariduse omandamiseks piisavalt võimalusi

% kõigist vastajatest, N=121

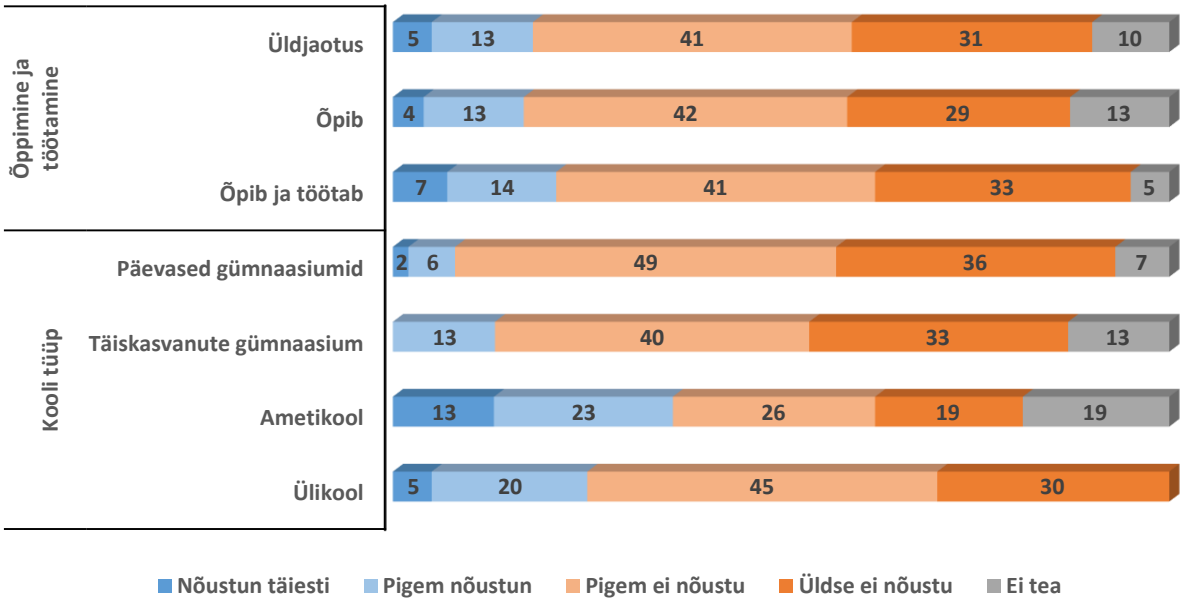

Mulle sobib Saaremaal pakutav kutseharidus

% kõigist vastajatest, N=121

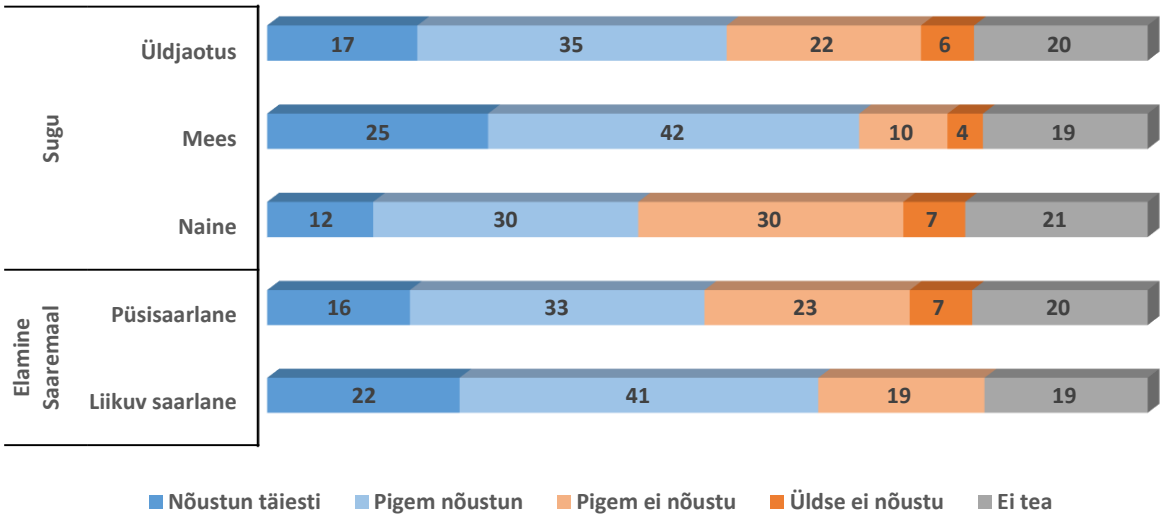

Mulle sobib Saaremaal pakutav kutseharidus

% kõigist vastajatest, N=121

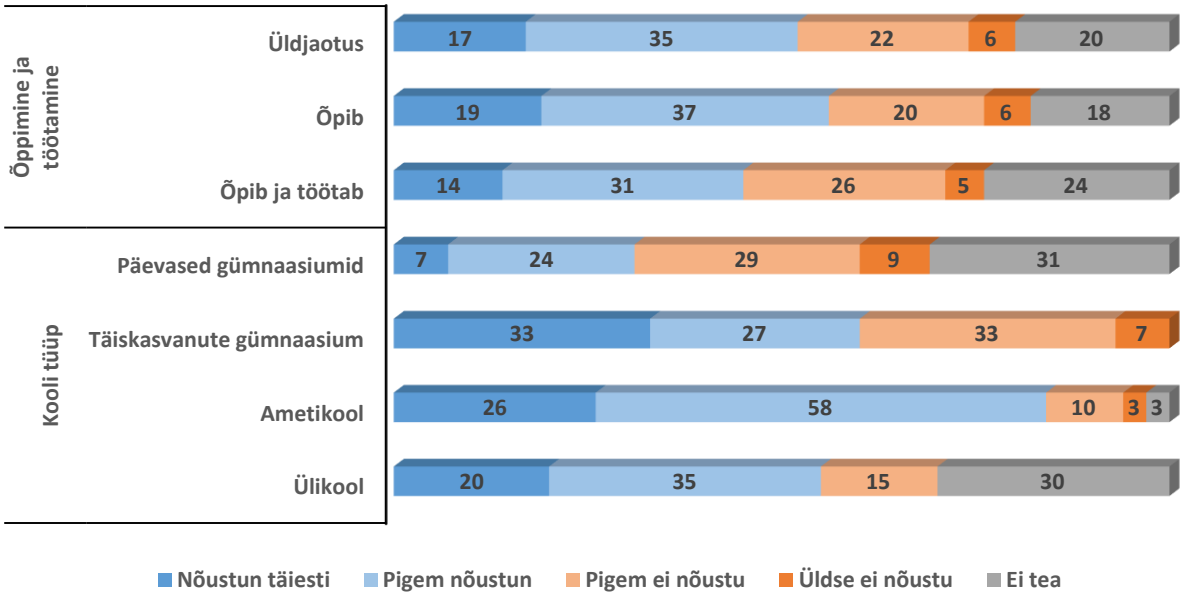

Mulle sobib Saaremaal pakutav kõrgharidus

% kõigist vastajatest, N=121

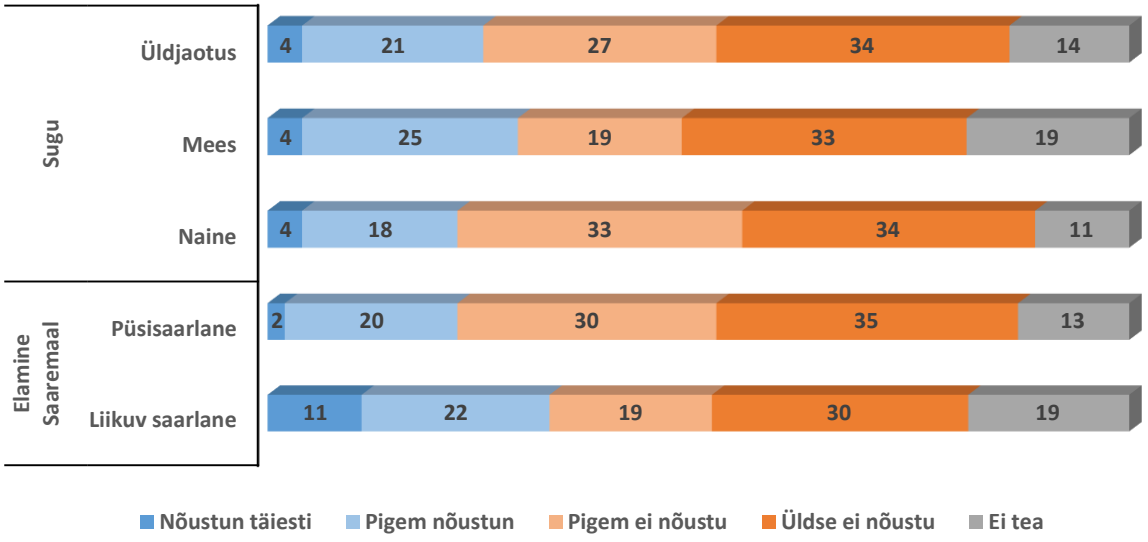

Mulle sobib Saaremaal pakutav kõrgharidus

% kõigist vastajatest, N=121

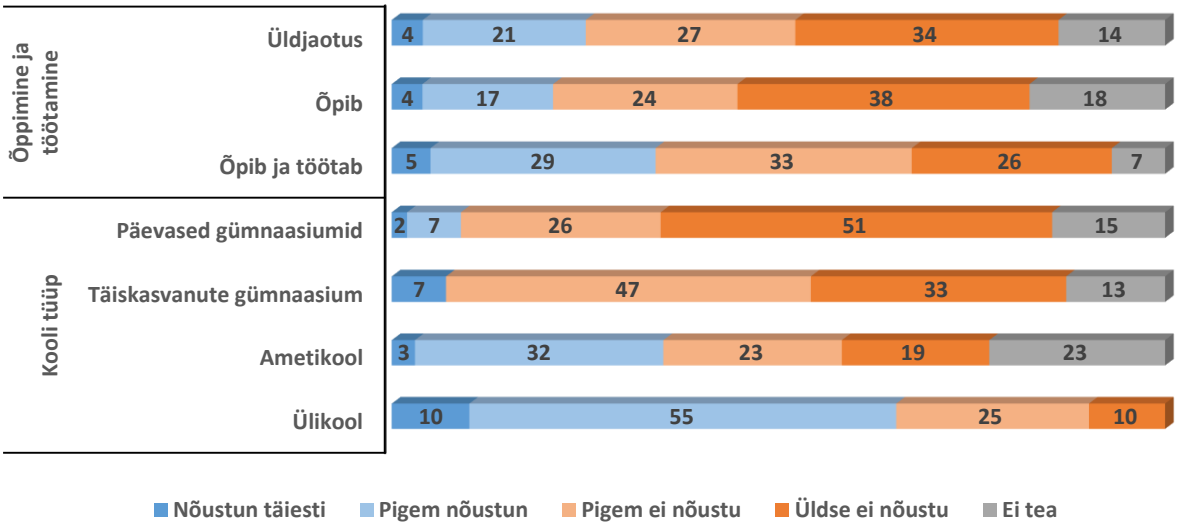

Hea hariduse saamiseks pean õppima väljaspool Saaremaad

% kõigist vastajatest, N=121

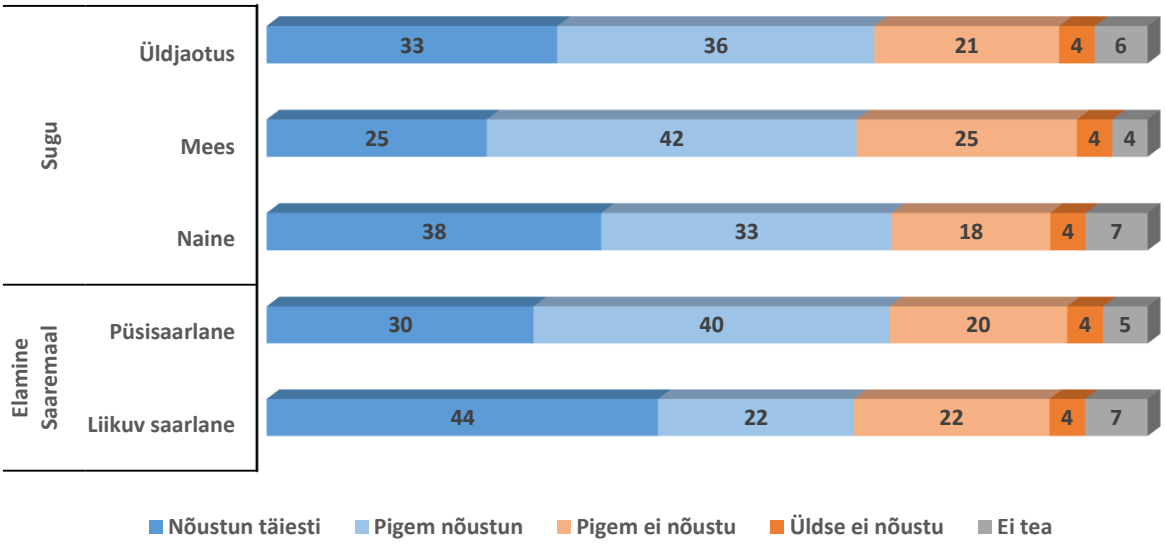

Hea hariduse saamiseks pean õppima väljaspool Saaremaad

% kõigist vastajatest, N=121

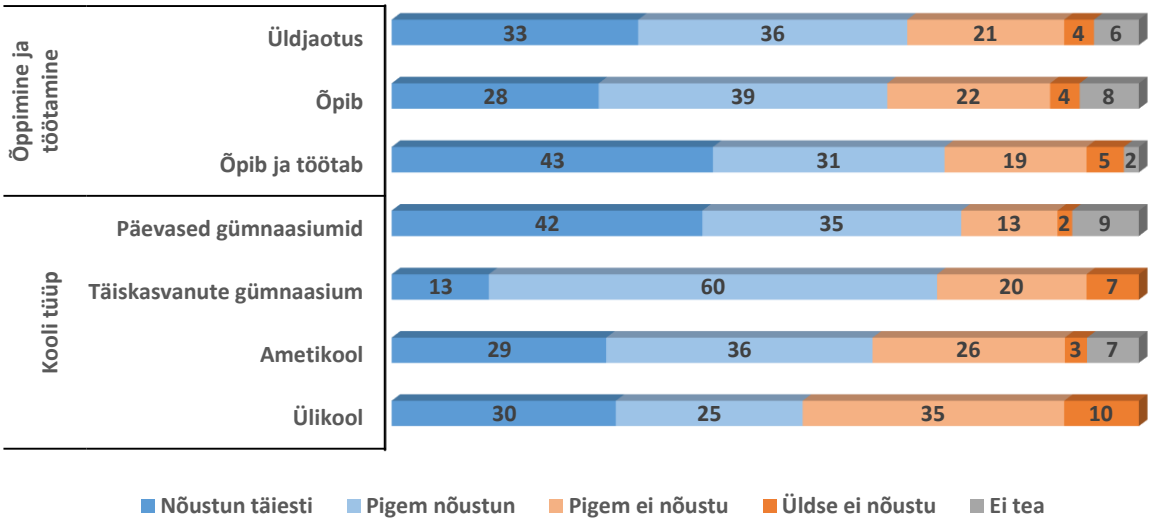

Saaremaal pakutavad erialad/õppekavad vastavad hästi saarel töö leidmise võimalustele

% kõigist vastajatest, N=121

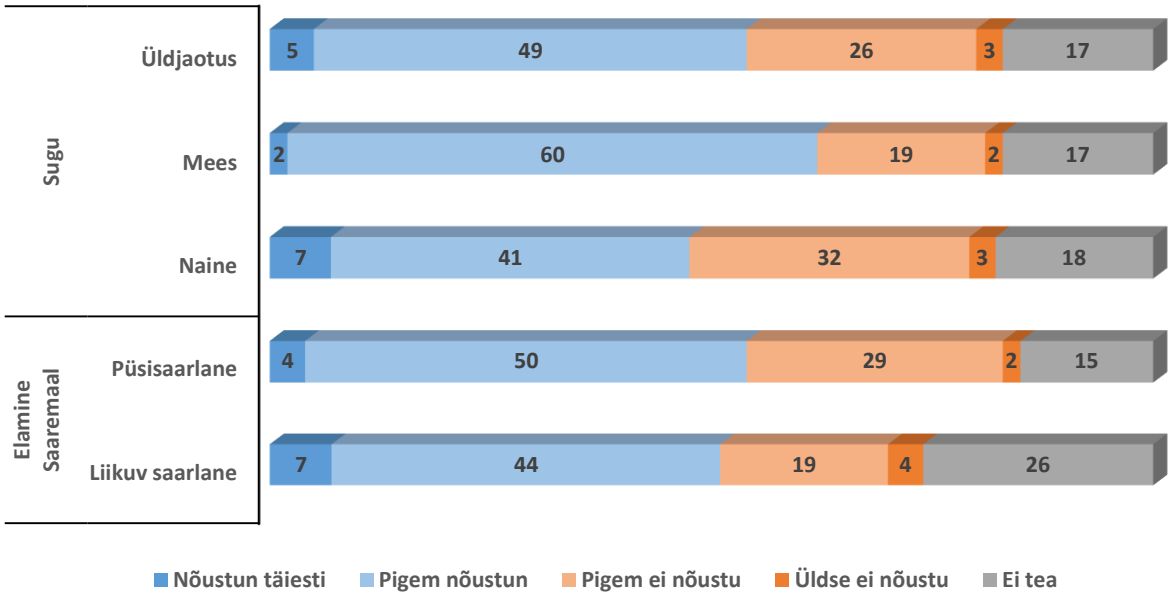

Saaremaal pakutavad erialad/õppekavad vastavad hästi saarel töö leidmise võimalustele

% kõigist vastajatest, N=121

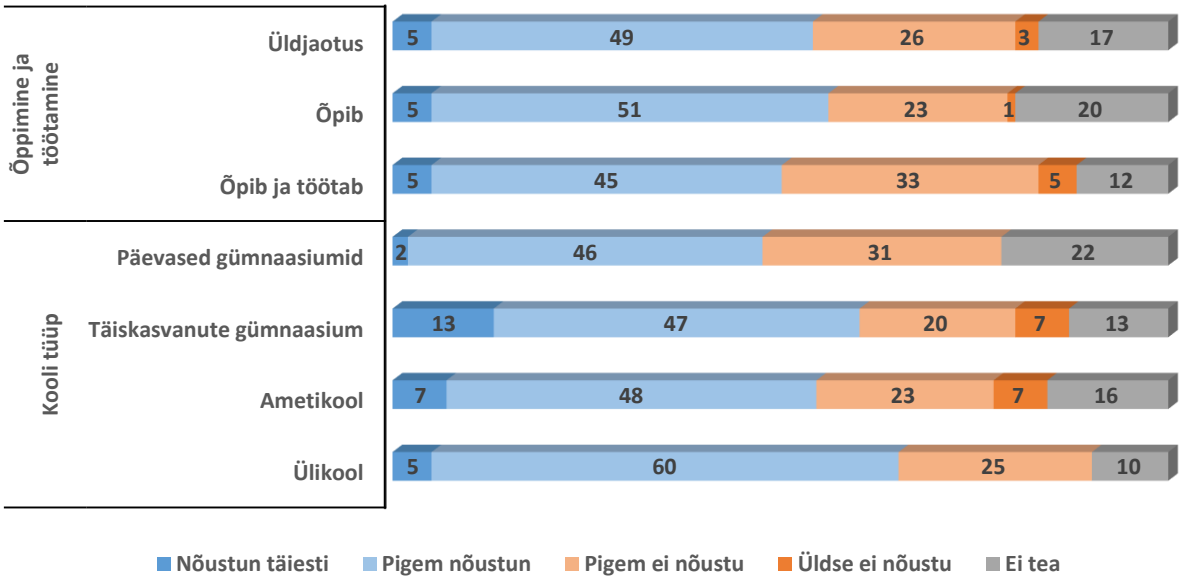

6 VAATED TÖÖVÕIMALUSTELE

Töövõimalusi Saaremaal hinnatakse valdavalt keskmiseks (55%). Positiivseid hinnanguid on 15%, negatiivseid 26%. Keskmisest kriitilisemad on liikuvad saarlased (negatiivseid hinnanguid 34%) ja üheaegselt õppivad/töötavad (36%). Muudes rühmades on hinnangud lähedased.

Töövõimaluste mitmekesisust hinnatakse ligilähedaselt samamoodi (52% keskmine hinnang). Kriitilisemad on samad rühmad ning ülikoolis õppivad.

Töökohtade kvaliteedi hinnang on ligilähedaselt sama mustriga – 46%, keskmine, 15% positiivsed ja 24% negatiivsed hinnangud. Samad rühmad on taas kriitilisemad.

Karjäärivõimaluste hinnangud on eelmistest veidi madalamad – 43% keskmised, 10% head ja 36% halvad. Keskmisest kriitilisemad on mehed, üheaegselt õppivad ja töötavad ning päevases gümnaasiumis õppivad.

Ettevõtjana tegutsemise kohta antud hinnangud on positiivsemad – 35% head, 38% keskmised ja 17% halvad. Kriitilisemad on liikuvad saarlased (26% halvad) ja täiskasvanute gümnaasiumis õppivad (33%).

Hinnangud Saaremaal praktikakohtade leidmiseks on üldiselt positiivsed – 34% positiivsed hinnangud, 31% keskmised ja 15% negatiivsed. Keskmisest kriitilisemad on ametikoolis õppivad (26% negatiivsed hinnangud).

Tarkade töökohtade olemasolu, mis pakuvad võimalusi teadus- ja arendustegevusteks Saaremaal, osatakse vähem hinnata – 12% hindab heaks, 36% keskmiseks, 26% halvaks ning 27% ei oska hinnata. Suuri põhimõttelisi erinevusi vastajarühmade lõikes ei ole. Ülikoolis õppivad on siiski kriitilisemad (35% hindab halvaks).

Saaremaa palgataset hinnatakse pigem halvaks – 6% hindab heaks, 32% keskmiseks ja 54% halvaks. Pea võrdselt kriitilised on kõik vastajarühmad (täiskasvanute gümnaasiumis õppivad veidi vähem).

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Töövõimalused

% kõigist vastajatest, N=121

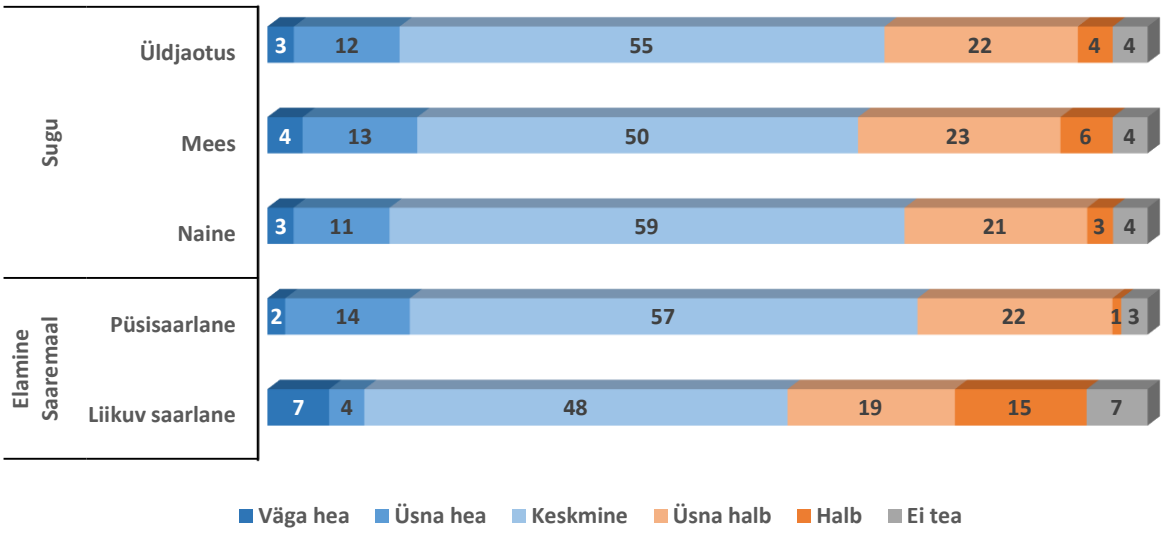

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Töövõimalused

% kõigist vastajatest, N=121

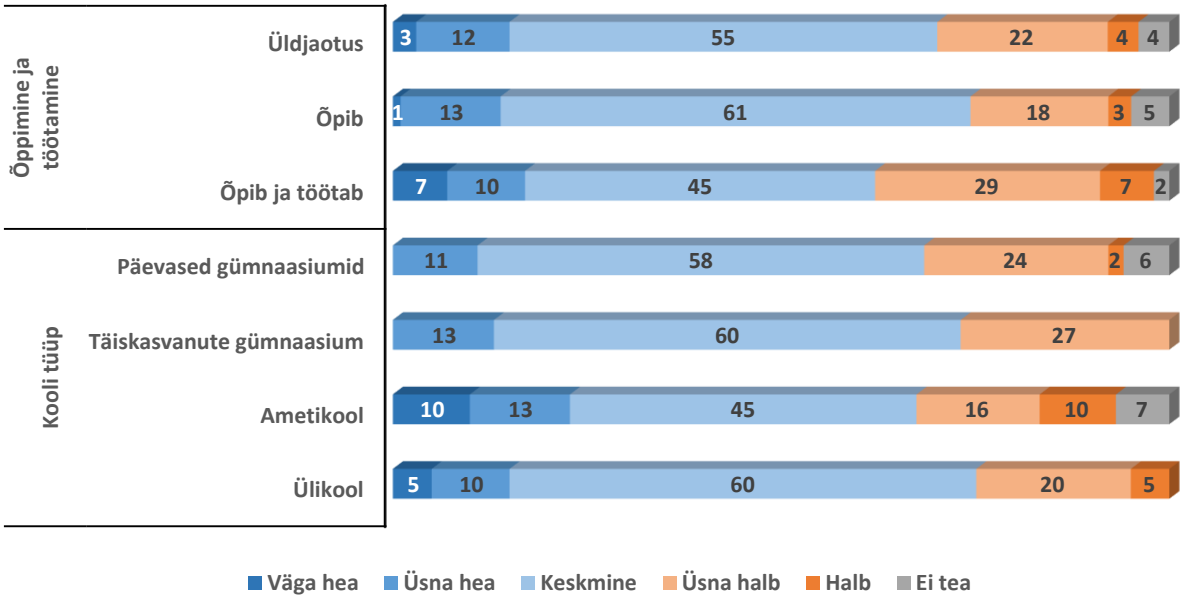

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal?
Töövõimaluste mitmekesisus
% kõigist vastajatest, N=121

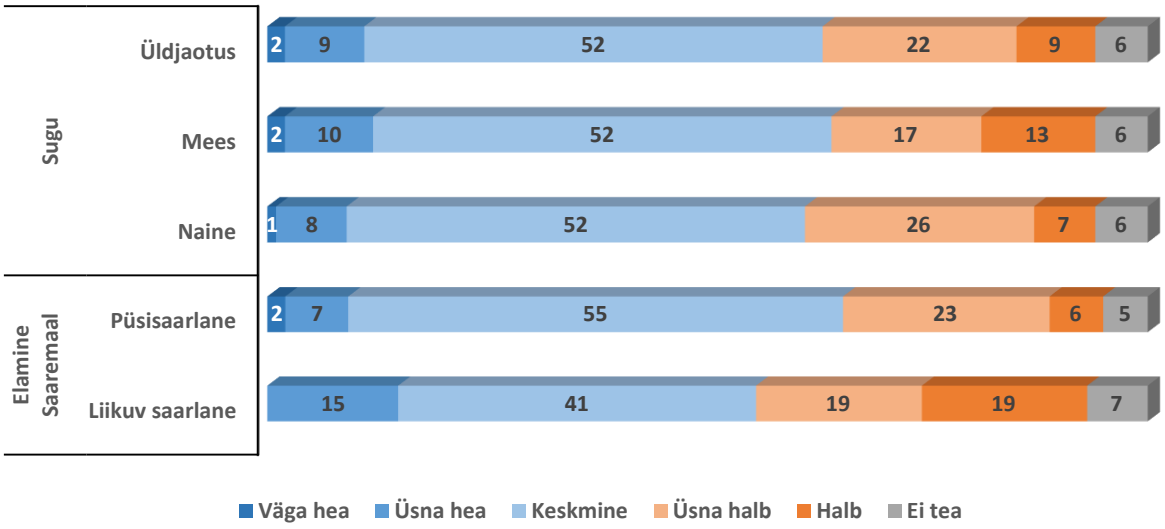

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal?
Töövõimaluste mitmekesisus
% kõigist vastajatest, N=121

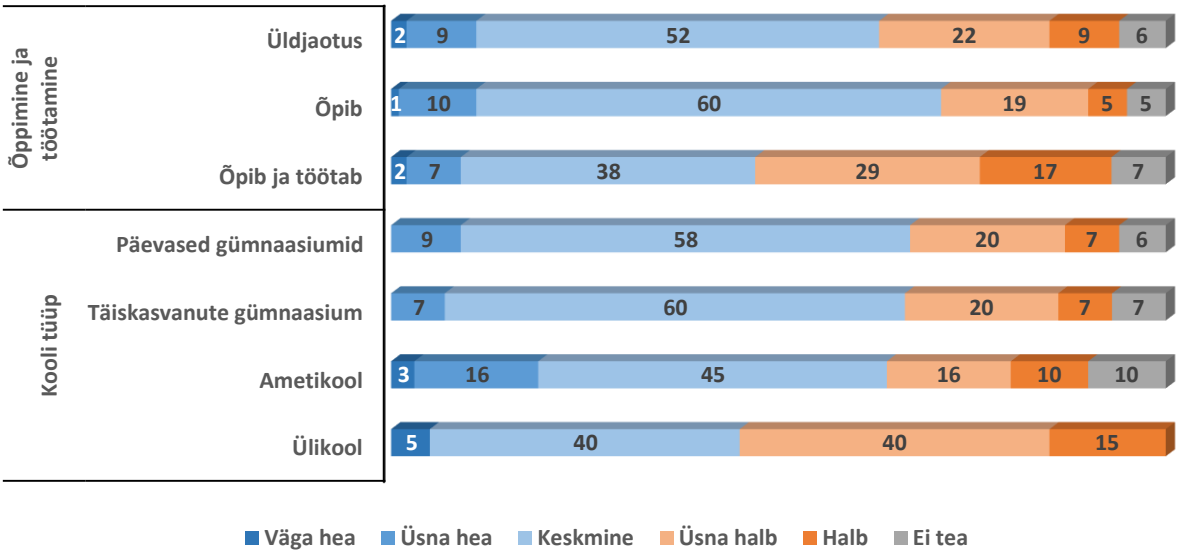

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Töövõimaluste kvaliteet (kvaliteetsed töökohad)

% kõigist vastajatest, N=121

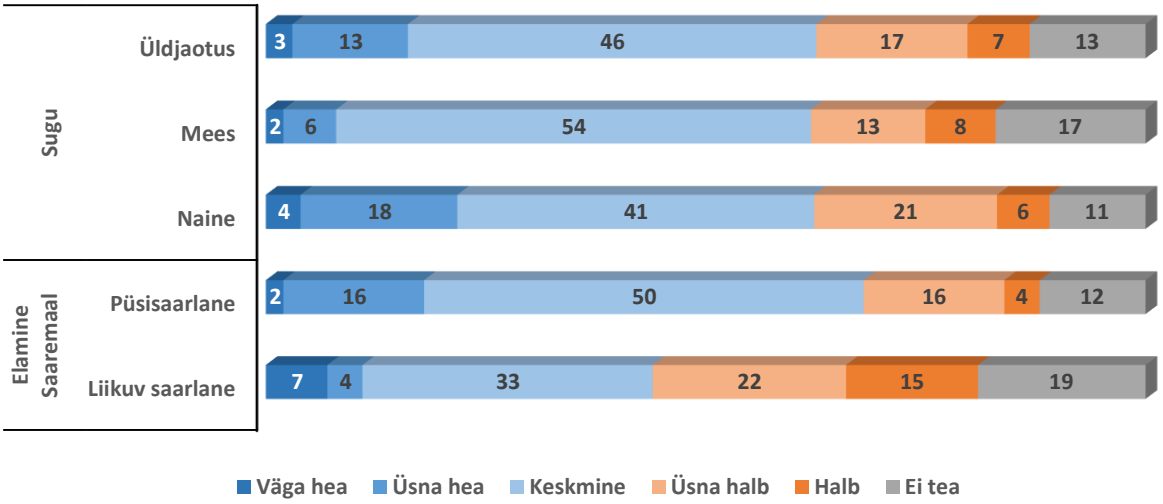

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Töövõimaluste kvaliteet (kvaliteetsed töökohad)

% kõigist vastajatest, N=121

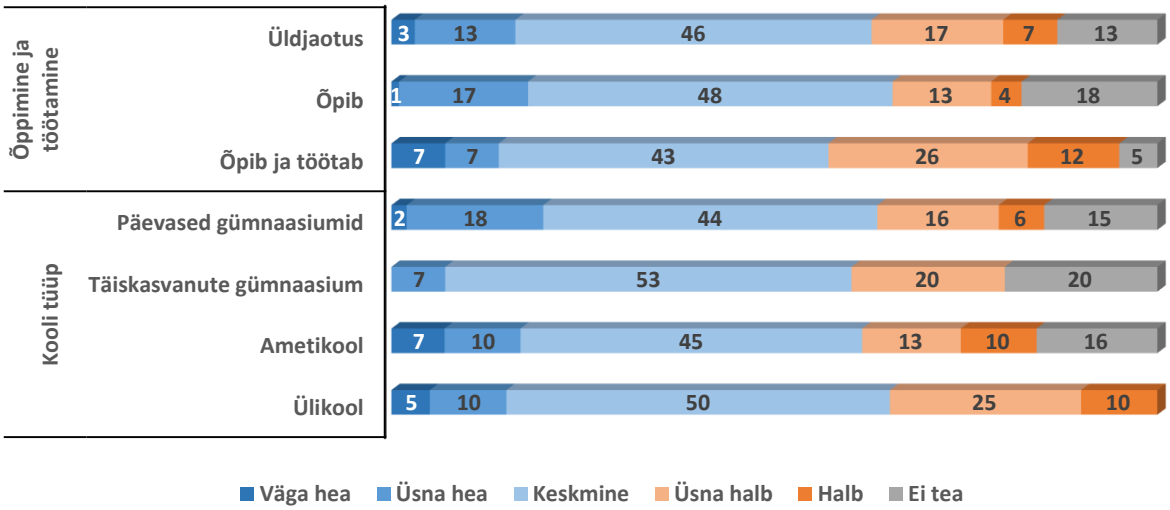

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Karjäärivõimalused

% kõigist vastajatest, N=121

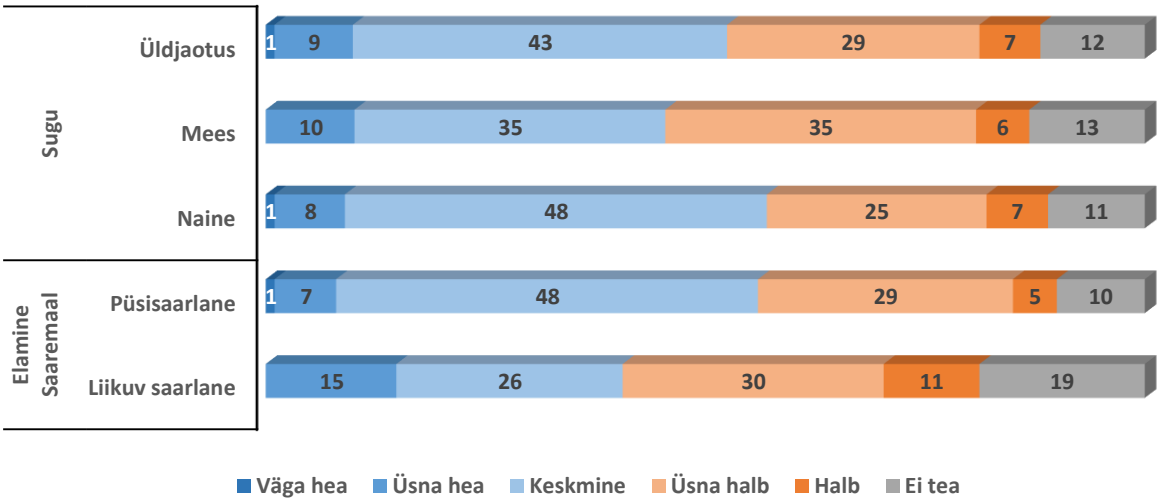

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Karjäärivõimalused

% kõigist vastajatest, N=121

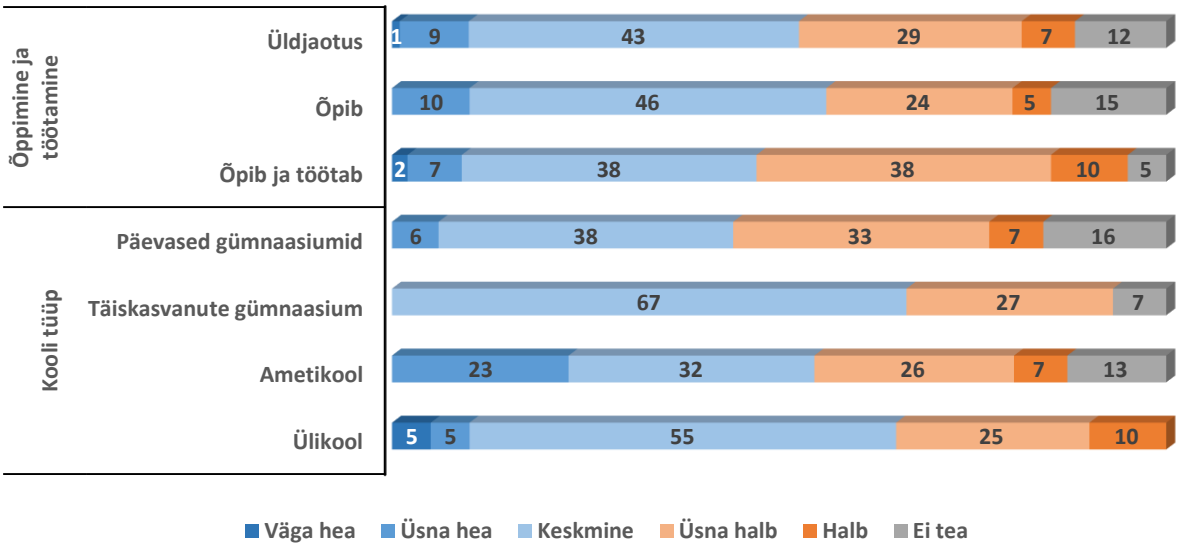

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal?
Ettevõtjana tegutsemise võimalused
% kõigist vastajatest, N=121

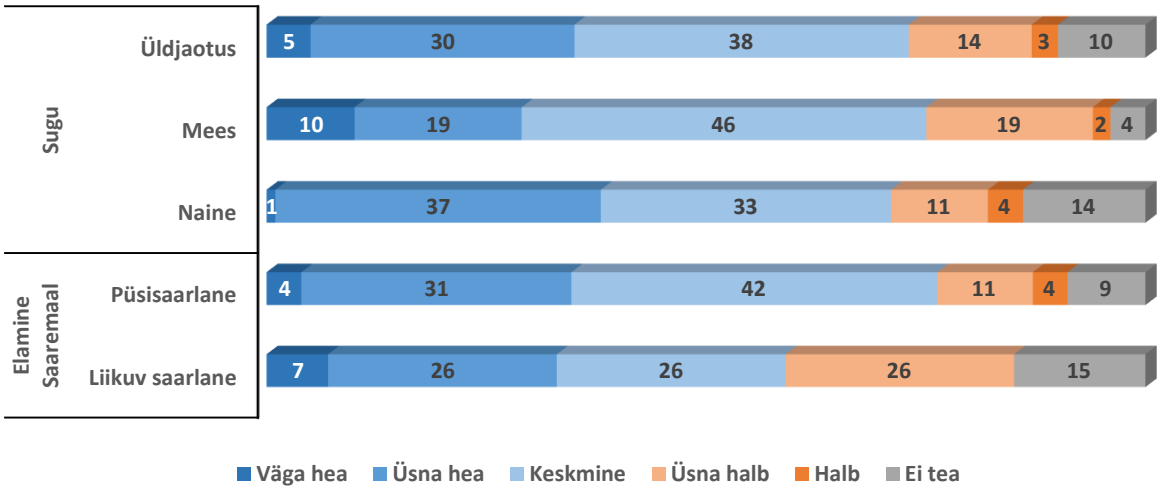

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal?
Ettevõtjana tegutsemise võimalused
% kõigist vastajatest, N=121

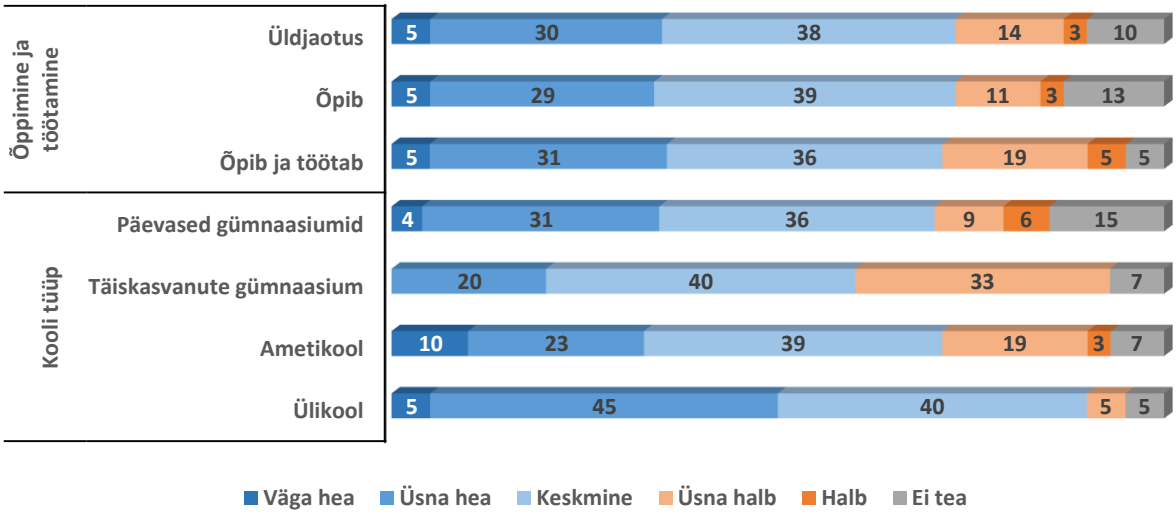

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Saaremaal on ülikoolis või ametikoolis õppides head võimalused praktikakohtade leidmiseks

% kõigist vastajatest, N=121

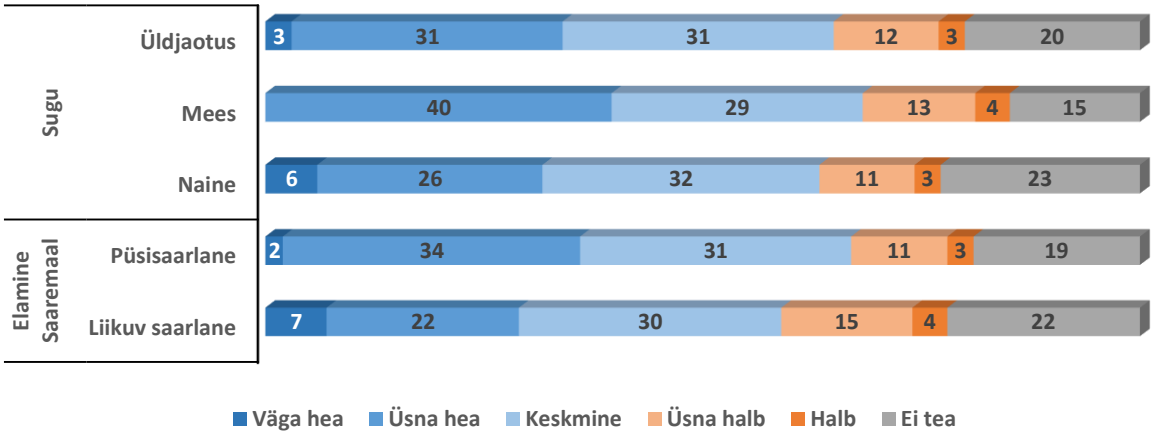

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Saaremaal on ülikoolis või ametikoolis õppides head võimalused praktikakohtade leidmiseks

% kõigist vastajatest, N=121

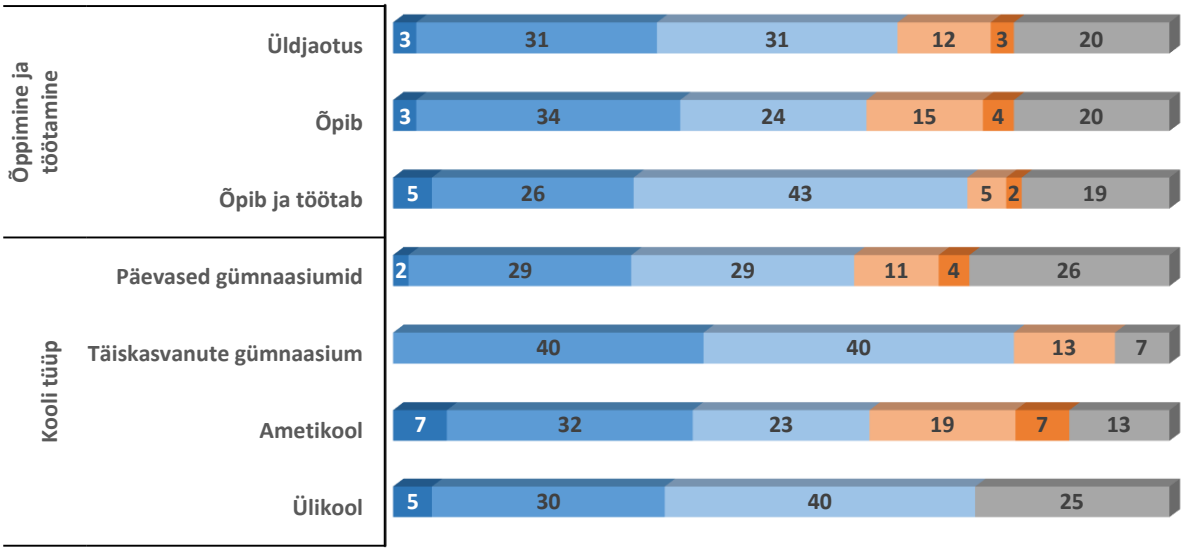

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Saaremaal on head teadus- ja arendustegevuse võimalusid, mis pakuvad tarku töökohti

% kõigist vastajatest, N=121

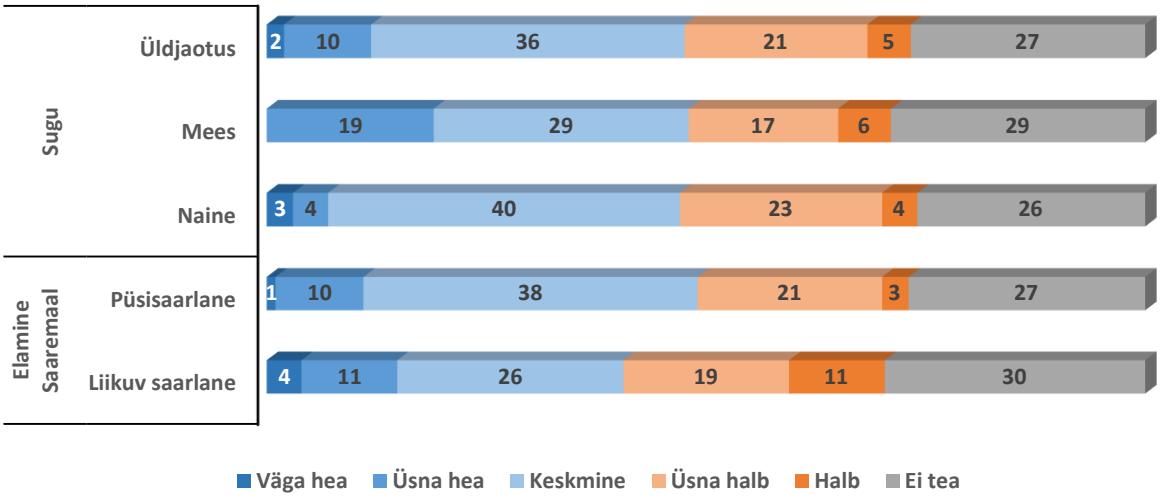

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal? Saaremaal on head teadus- ja arendustegevuse võimalusid, mis pakuvad tarku töökohti

% kõigist vastajatest, N=121

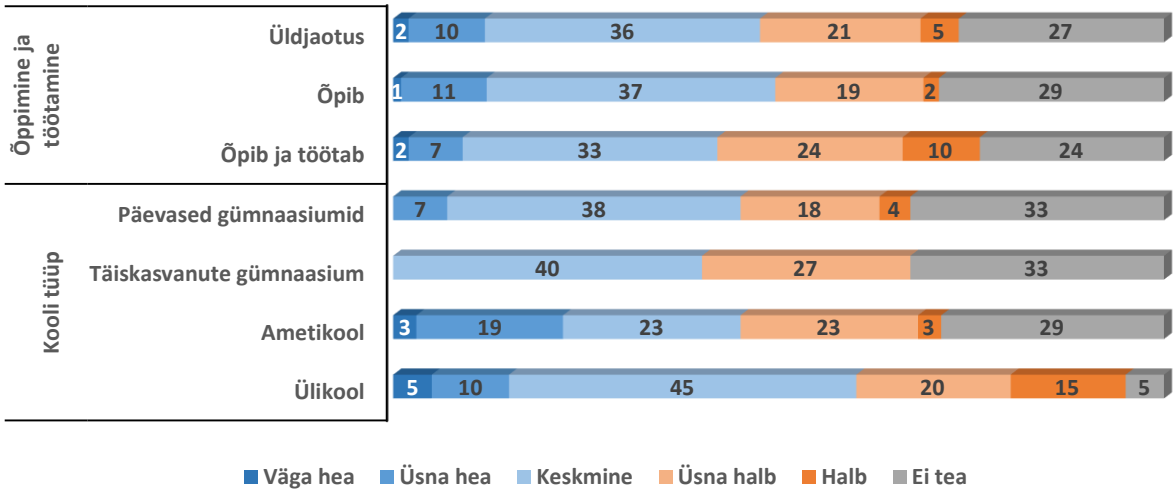

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal?
Palgatase
% kõigist vastajatest, N=121

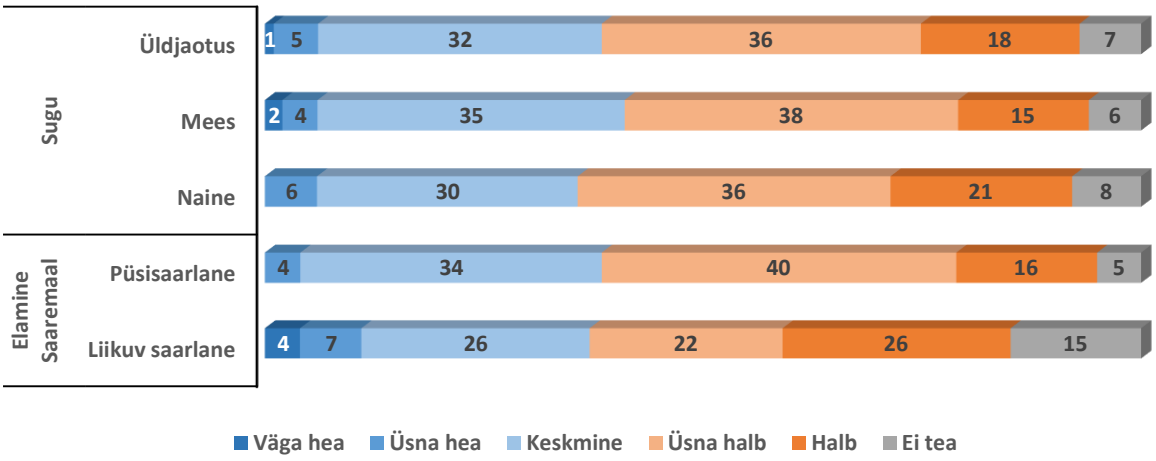

Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega seonduvaid faktoreid Saaremaal?
Palgatase
% kõigist vastajatest, N=121

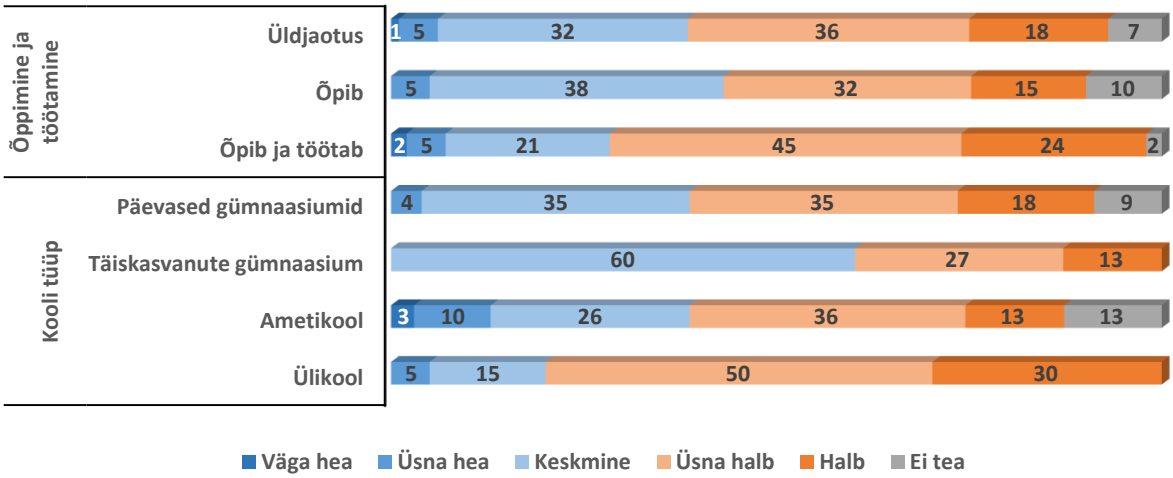

7 SAAREMAAL ELAMINE

Siin ja edaspidi vaatleme nõustumise ja mittenõustumise vastuste jaotust kahes vastandrühmas: nõustujateks on nii täielikud nõustujad kui pigem nõustujad ning mittenõustujaiks pigem ei nõustu ja üldse ei nõustu vastajad. Nii on vastuste vastandumine selgem, pealegi ei ole „pigem“ vastus sisult interpreteeritav (eestlastel pole ka kombeks äärmusvastuseid palju anda).
Saaremaal on noortel head valikud soodsate elamispindade ostmiseks või üürimiseks – pigem ei nõustuta: nõustujaid 45%, mittenõustujaid 55%. naised kriitilisemad kui mehed.

Saaremaal on taskukohased elamiskulud – pigem nõustutakse: 63% nõustub

Internetiühendus on hea – nõustutakse: 83% nõustub

Väljapoole Saaremaad on lihtne reisida – nõustutakse: 76% nõustub

Saarel on piisavalt kohti sportimiseks ja aktiivseks puhkuseks – nõustutakse: 86% nõustub

Saarel on piisavalt kultuuri- ja vaba aja veetmise võimalusi – nõustutakse: 77% nõustub

Saaremaal arvestatakse noorte vajadustega – nõustutakse: 77% nõustub

Saaremaa on hea koht pere loomiseks – nõustutakse: 89% nõustub

Esitatud tegevusaladest, milles soovitakse Saaremaal töötada (nimetada võis kuni 3), ei tõuse ükski spetsiifiliselt esile. Veidi populaarsemad on küll kaubandus ja kaugtöö sõltumata valdkonnast, kuid üldiselt on esindatud enamik nimekirjas olnud tegevusaladest. Meeste seas on populaarsemad IT valdkond ning inseneri- ja tehnikavaldkond. Naistel nii selgeid eelistusi ei ole. Vähepopulaarsed on nii põllumajandus, kalandus, loodusteadused ja valitsussektor.

Saaremaal on noortel head valikud soodsate elamispindade ostmiseks või üürimiseks
% kõigist vastajatest, N=121

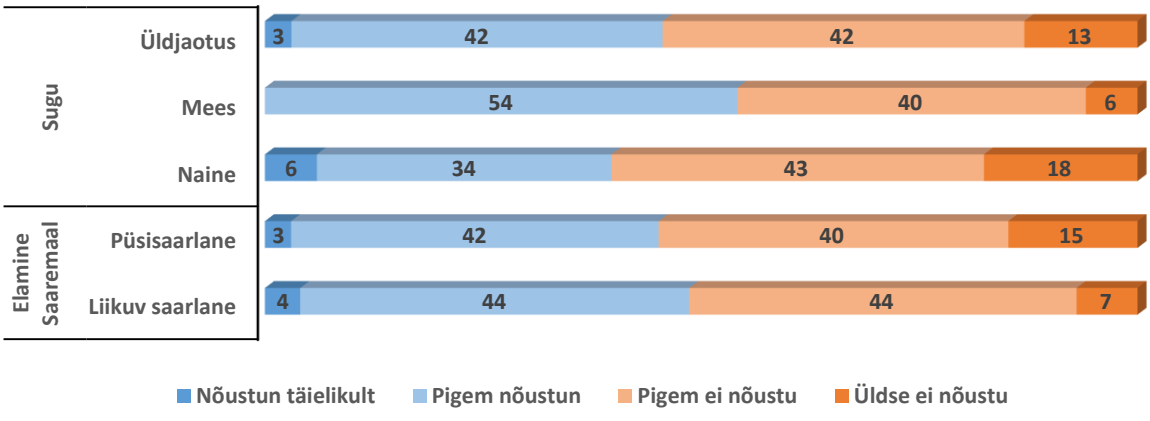

Saaremaal on taskukohased elamiskulud

% kõigist vastajatest, N=121

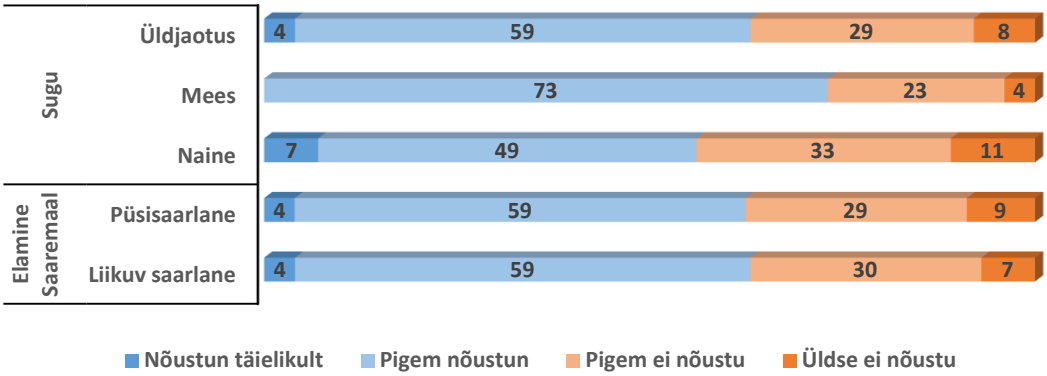

Internetiühendus on hea

% kõigist vastajatest, N=121

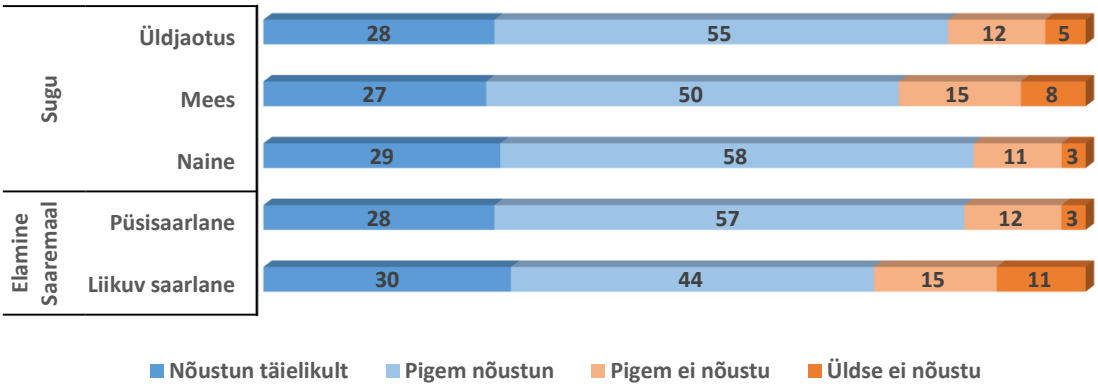

Väljaspoole Saaremaad on lihtne reisida

% kõigist vastajatest, N=121

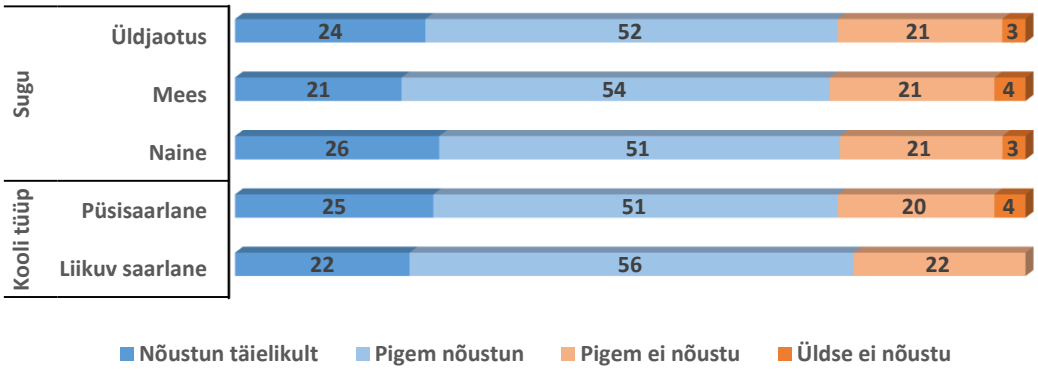

Saarel on piisavalt kohti sportimiseks ja aktiivseks puhkuseks (looduses, spordiklubides jne)
% kõigist vastajatest, N=121

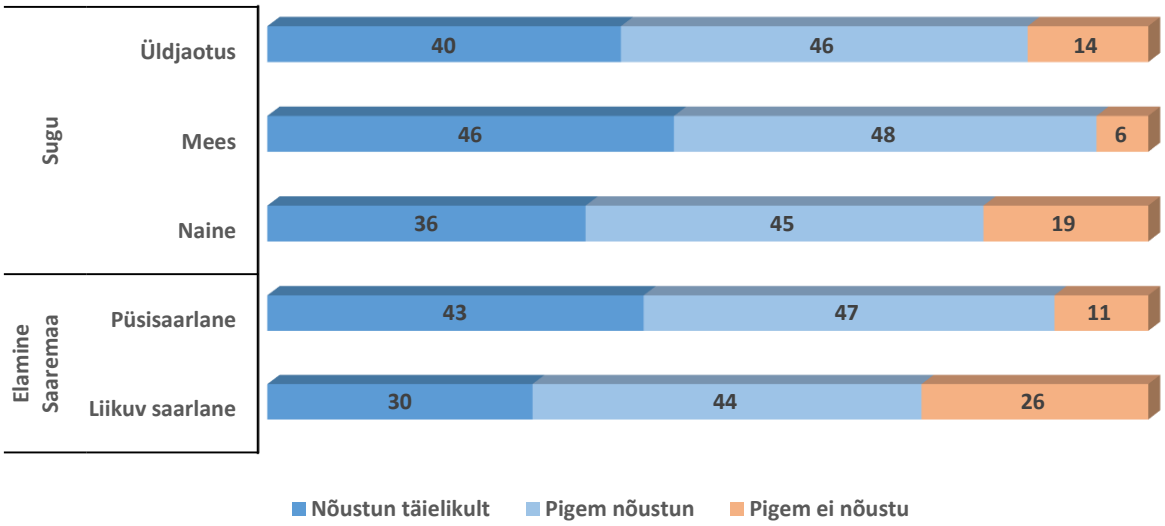

Piisavalt on kultuuri- ja vaba aja veetmise võimalusi (kohvikud, teater, kino, erinevad kuntsiüritused, võimalused traditsioonilisteks ja isetegevuslikeks kultuuritegevusteks)
% kõigist vastajatest, N=121

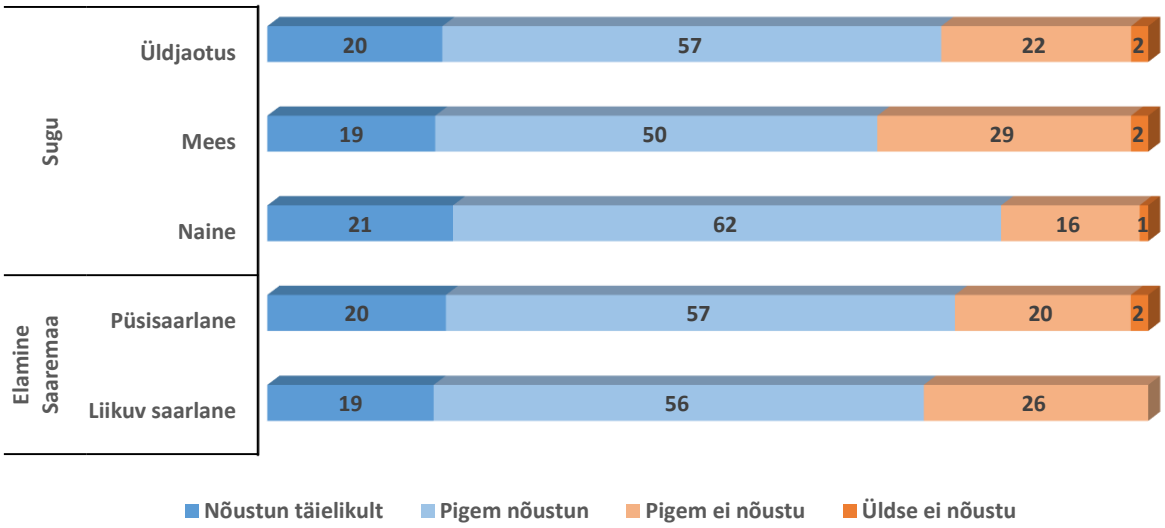

Saaremaal arvestatakse noorte vajadustega

% kõigist vastajatest, N=121

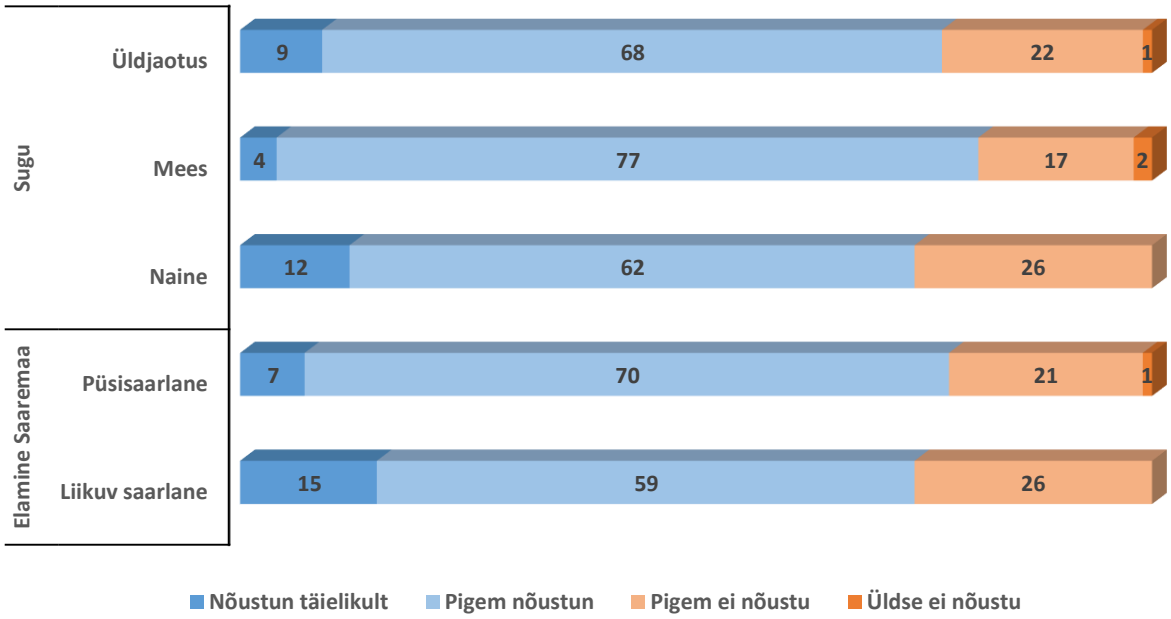

Saaremaa on hea koht pere loomiseks

% kõigist vastajatest, N=121

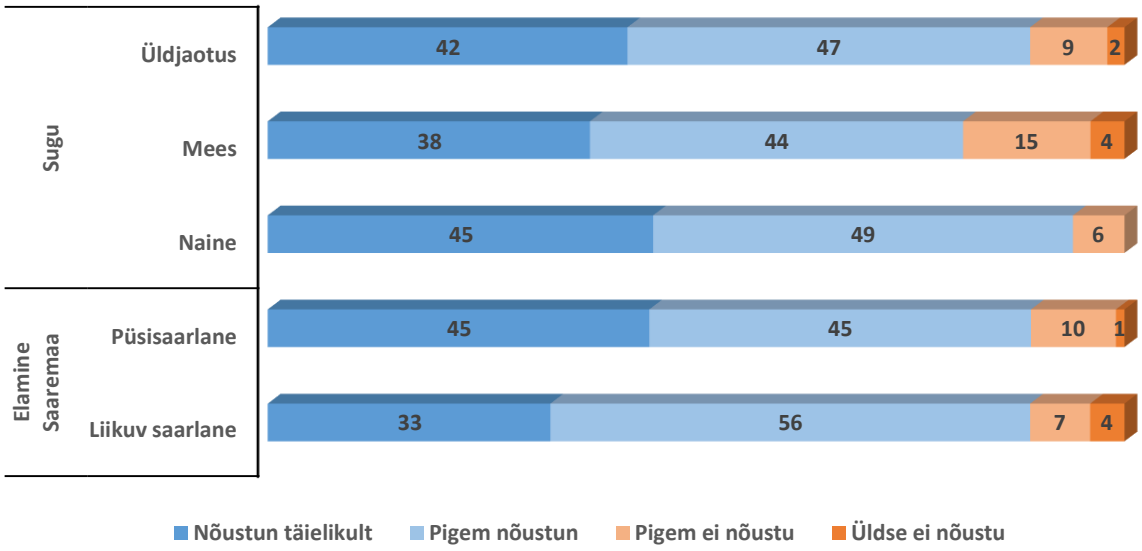

Millisel alal Sa sooviksid Saaremaal töötada?

% kõigist vastajatest, N=121

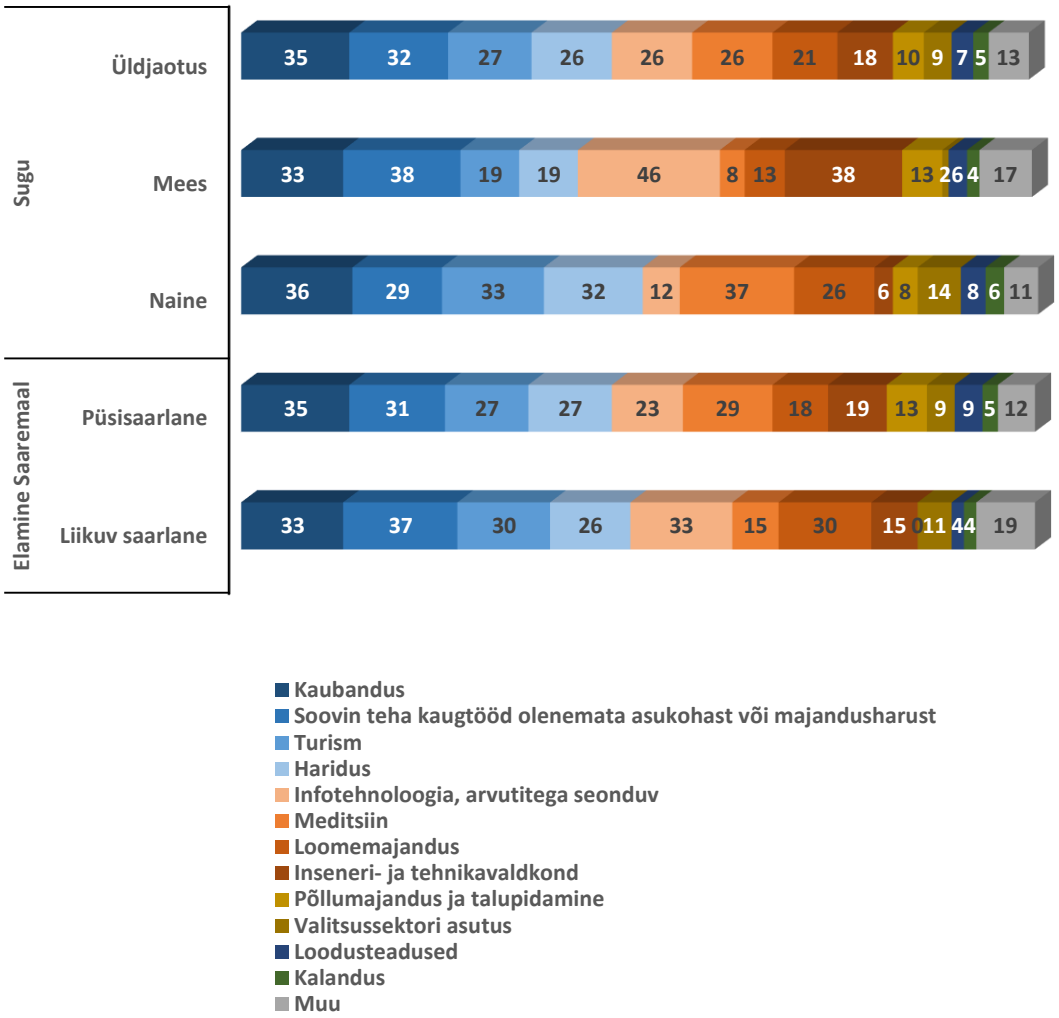

''Muu'' vastused:

- Ajakirjandus
- Arvuti graafilise 3D maailma loomisega
- Autondus
- Disain
- Ehitaja
- Enda heaks töötada ehk soovin tegeleda ettevõtlusega.
- Ettevõtlus
- Iluvaldkond
- Keeltega midagi
- Kosmeetika
- Kultuuritegevus
- Majandus
- Oma asja ajada
- Oma ettevõte
- Spor
- Treener

8 KOGUKOND

Kas Saaremaa on:

Koht, kus tunnen ennast turvaliselt – jah, nõustujaid 93%

Hea koht pereeluks – jah, nõustujaid 92%

Koht, kus tahan elada (praegune linn, küla või kogukond) – jah, nõustujaid 81%

Koht, kus noortel on hea elada – jah, nõustujaid 82%

Seega on ka praegune elukoht/kogukond elamiseks igati sobiv

Kuidas kirjeldaksid oma linna/küla või kogukonda Saaremaal, kus praegu elad? Koht, kus tunnen ennast turvaliselt
% kõigist vastajatest, N=121

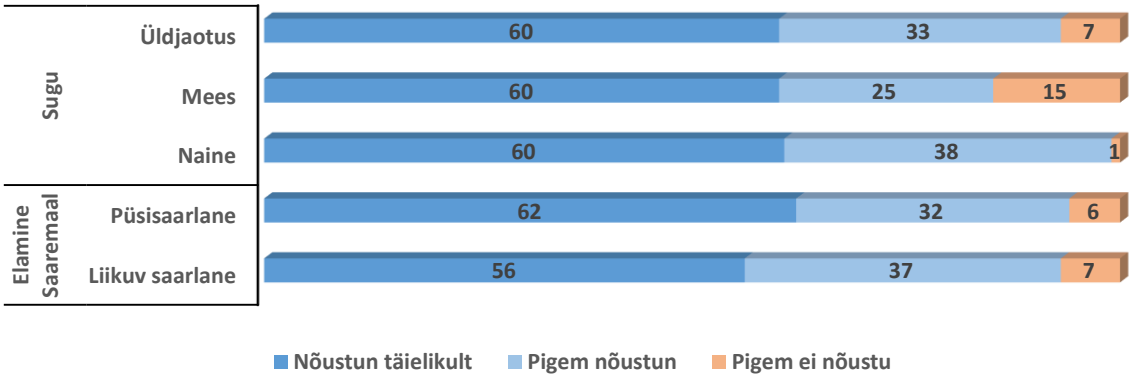

Kuidas kirjeldaksid oma linna/küla või kogukonda Saaremaal, kus praegu elad? Hea koht pereeluks
% kõigist vastajatest, N=121

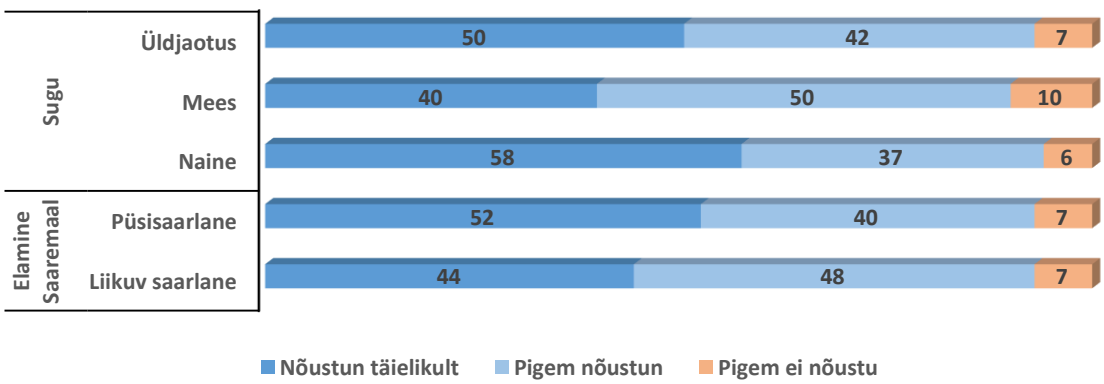

Kuidas kirjeldaksid oma linna/küla või kogukonda Saaremaal, kus praegu elad? Koht, kus tahan elada

% kõigist vastajatest, N=121

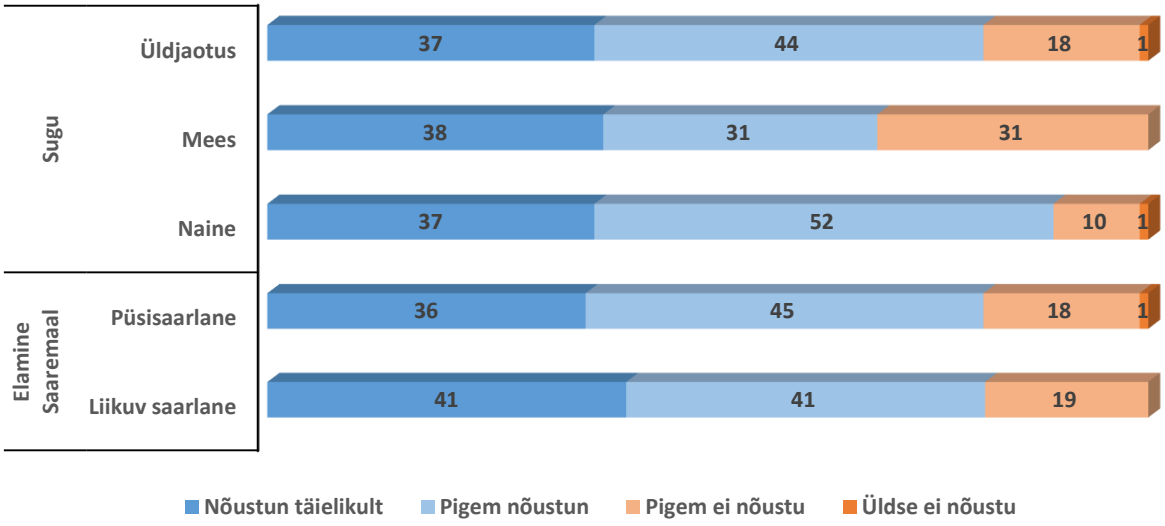

Kuidas kirjeldaksid oma linna/küla või kogukonda Saaremaal, kus praegu elad? Koht, kus noortel on hea elada

% kõigist vastajatest, N=121

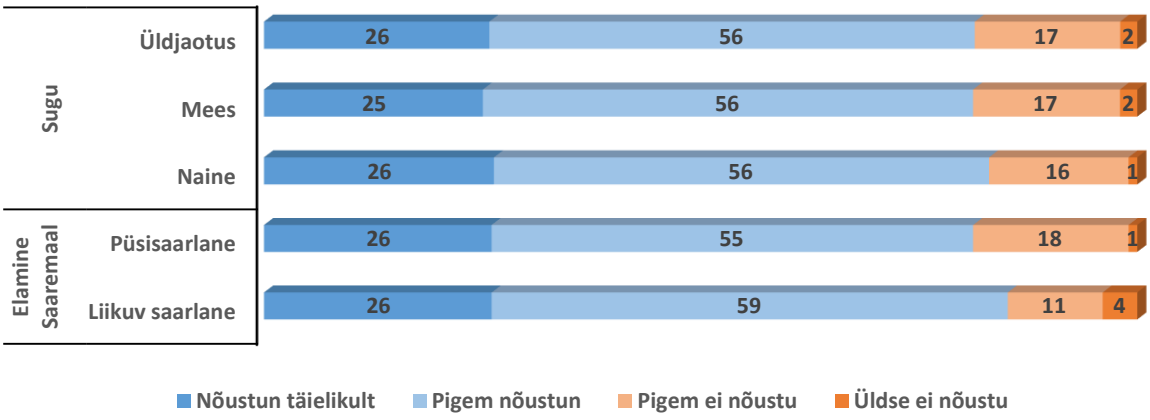

9 INNOVATSIOONI JA POTENSIAALI ARENDAMINE SAAREMAAL

Saaremaa kui innovatsioonikeskkond

Uuringu viimane teemaplokk puudutas küsitletute hinnanguid selle kohta, milline on Saaremaa innovatsioonipotentsiaal.
Tulemused on kokkuvõtlikult järgmised. Ka siin võtame selguse mõttes kokku nõustujad ja mittenõustujad, eristamata pigem ja kindlaid vastuseid

Saaremaa on väga innovatiivne piirkond – pigem nõustutakse: nõustujaid 57%, mittenõustujaid 22% ja ei oska hinnata 22%. vastajarühmade lõikes hinnangutes märkimisväärseid erinevusi ei ole.

Saaremaal elavatel inimestel on head digioskused äritegevuses ja ettevõtluses kasutamiseks – pigem nõustutakse: nõustub 51%, ei nõustu 28%, ei oska hinnata 22%. kriitilisemad on mehed, kelle seas on nõustumine ja mittenõustumine tasakaalus.

Saaremaal on kasutusele võetud kaasaegseid tehnoloogiaid – valdavalt nõustutakse: nõustub 64%, ei nõustu 16% ja ei oska öelda 21%. Taas on veidi kriitilisemad mehed ning nende seas on enam ka vastata mitteoskajaid (mis näi olevat seotud väite liiga laia määratlusega). Kui vaadata lahtiste vastustena esitatud näiteid kaasaegsetest tehnoloogiatest, siis puudutavad enamik neid arvuteid ja e-keskkondi ning muudest (suurematest) tehnoloogiatest on vähe juttu).

Innovatsioonitase Saaremaal on kõrgem kui riigis üldiselt – pigem ei nõustuta: nõustub 18%, ei nõustu 40% ja ei oska hinnata 42%. Selles küsimuses on meeste hinnangud mõnevõrra paremad (tasakaalus) kui naiste omad, kuid taas 50% meestest ei oska hinnangut anda.

Innovatsioonitase Saaremaal on madalam kui riigis üldiselt – pigem nõustutakse: nõustub 32%, ei nõustu 24% ja ei oska öelda 44%. Kuna siin kasutati eelmisele väitele vastupidist väidet, siis on vastupidine tulemus loogiline.

Saaremaal on hea teadmistebaas ning ka rahvusvahelise teadus- ja arendustegevuse võimekus – pigem nõustutakse: nõustub 46%, ei nõustu 21% ja ei oska öelda 32%. Mehed ja püsisaarlased on veidi positiivsema hinnanguga kui naised ja liikuvad saarlased.

Kokkuvõttes on Saaremaa kui innovatsioonikeskkonna hinnangud kahetised – ühelt poolt on hinnangud pigem positiivsed, teisalt aga leitakse, et tase on madalam kui riigis üldiselt. Palju sõltub hinnangute taga olevate teadmiste ja ootuste taseme foonist, mis aga hoiakuküsimuste korral otseselt teada ei ole. Tundub, et see foon ei ole siiski väga nõudlik.

Kuidas Sa hindad innovatsiooni potentsiaali Saaremaal, arvestades siinseid teadmisi, oskusi ja erinevate tehnoloogiate kasutamise võimalusi? Saaremaa on väga innovatiivne piirkond

% kõigist vastajatest, N=121

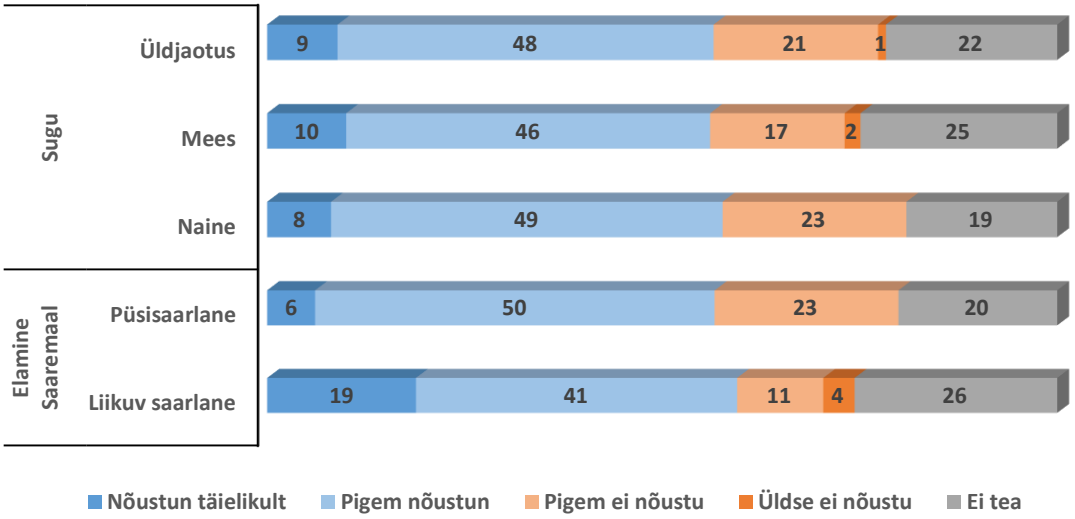

Kuidas Sa hindad innovatsiooni potentsiaali Saaremaal, arvestades siinseid teadmisi, oskusi ja erinevate tehnoloogiate kasutamise võimalusi? Saaremaal elavatel inimestel on head digioskused äritegevuses ja ettevõtluses kasutamiseks

% kõigist vastajatest,

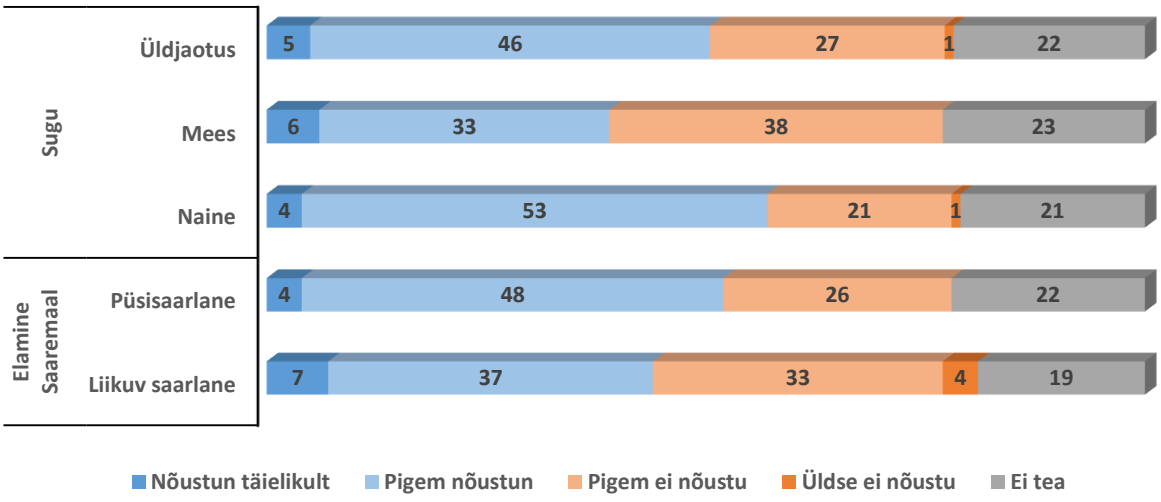

Kuidas Sa hindad innovatsiooni potentsiaali Saaremaal, arvestades siinseid teadmisi, oskusi ja erinevate tehnoloogiate kasutamise võimalusi? Saaremaal on kasutusele võetud kaasaegseid tehnoloogiaid

% kõigist vastajatest, N=121

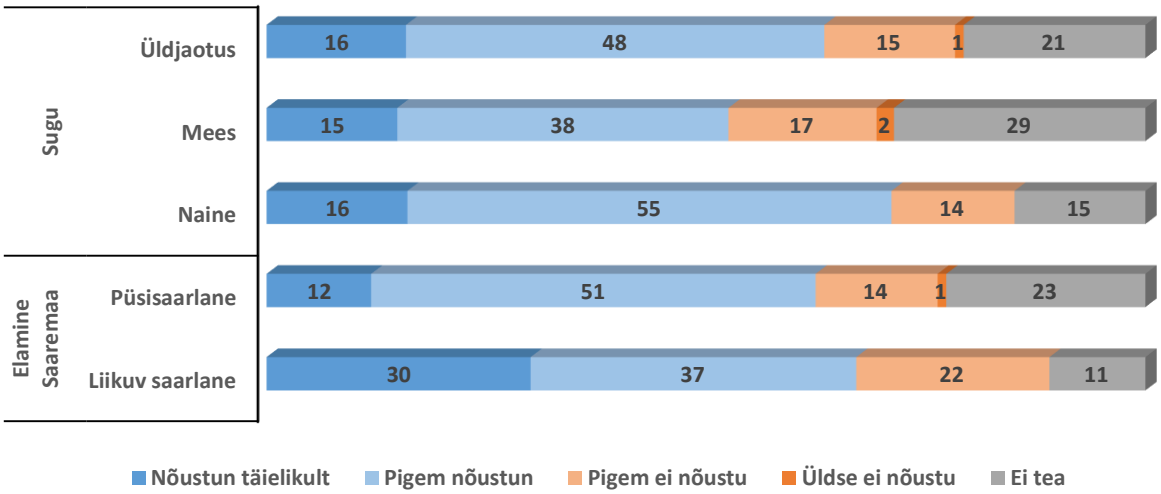

Näited tehnoloogiatest:

- 3D masinad Maci arvutid
- Ametikooli 3d printer
- Digitaalsed õpikeskkonnad koolis
- Droon
- E-teenindused
- Ekool (?)
- Ekraanid Kuressaare kesklinnas (2)
- hea internetiühendus, iseteeninduskassad, linnaliinide sõidukaartide uus süsteem
- iseteeninduskassad
- Kasutatakse vabrikutes, tööstustes uusi ja kaasaegseid masinaid, millega saab teha kvaliteetseid tooteid. Laevaehituses kasutatakse väga häid masinaid, mis teevad palju tööd inimese eest ära. See vähendab töökoormust ning lihtsamad tööd saavad masinate abil kiiremini tehtud.
- Kesklinnas erinevad digitaalsed infotahvlid. Kuressaare Ametikoolis suured ekraanid, mida saab kasutada tahvlitena.
- Kolledži laevamaketi bassein
- koolis head arvutid
- Koolis tahvelarvutite kasutuselevõtt
- Kuressaare Ametikoolis toimuvad väga tihti uuendused, mida mujal (k.a. teistes koolides) pole märganud. Pidevalt hoitakse koht uudse ja värskena ning võetakse kasutusele uut tehnoloogiat. 3D printerid/skännerid, virtuaalreaalsuse võimalused, muusikatehnoloogia seadmed ja palju muud. Kõige sellega on võimalik tutvuda ka koolivälistel inimestel ning vajadusel kooliga koostööd teha.
- Kõiksugu uued leiutised, näiteks iseteeninduskassad poodides.
- Laevaehitus on hästi arenenud
- Linnas olevad interaktiivsed infotahvlid
- Meremajanduse keskus

- Mudelkatsebassein
- Nutikassa (2)
- Digitaaltahvlid igas klassis, koolis
- Nutikassad pea kõikides poodides, kaardiga saab maksta kõikljal, Internet on saadavad igal pool.
- Näiteks iseteeninduskassad, pakiautomaadid, kiirustablood Nasval.
- pillirookõrred
- Puutedundlikud esemed näiteks
- Seadmed
- Swedbanga uued rahaautomaadid (2)
- tahvelarvutid koolides, 3d printerid
- Tasuta maakonnabussid
- Bolt (2)
- Teadmiste vaba liikumine ilma mingisuguse tõkketa. Digi-võimalused. Võimalus jõuda teadmisteni.
- Tuuleenergia, valguskaabel
- VR-prillid (3)

Kuidas Sa hindad innovatsiooni potentsiaali Saaremaal, arvestades siinseid teadmisi, oskusi ja erinevate tehnoloogiate kasutamise võimalusi? Innovatsioonitase Saaremaal on kõrgem, kui riigis üldiselt

% kõigist vastajatest, N=121

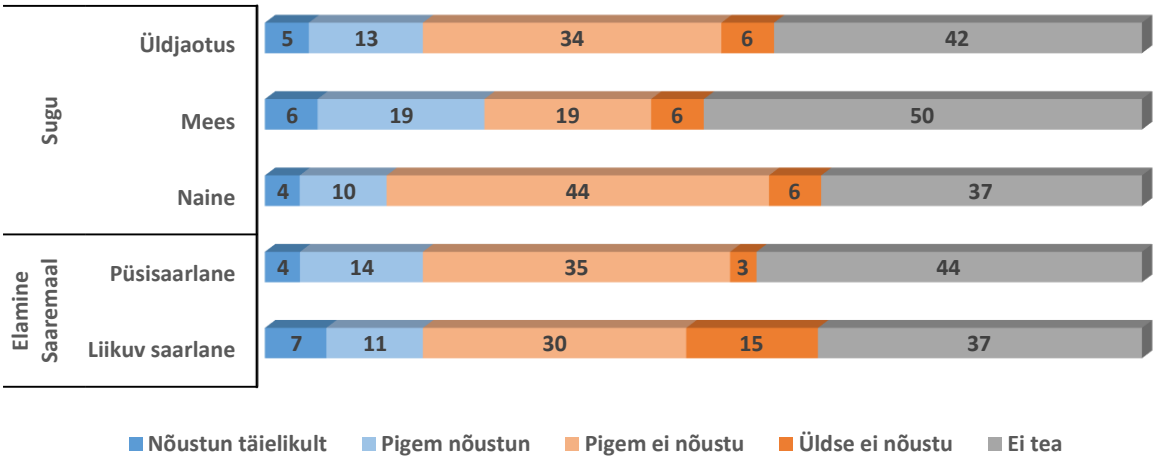

Kuidas Sa hindad innovatsiooni potentsiaali Saaremaal, arvestades siinseid teadmisi, oskusi ja erinevate tehnoloogiate kasutamise võimalusi? Innovatsioonitase Saaremaal on madalam, kui riigis üldiselt

% kõigist vastajatest, N=121

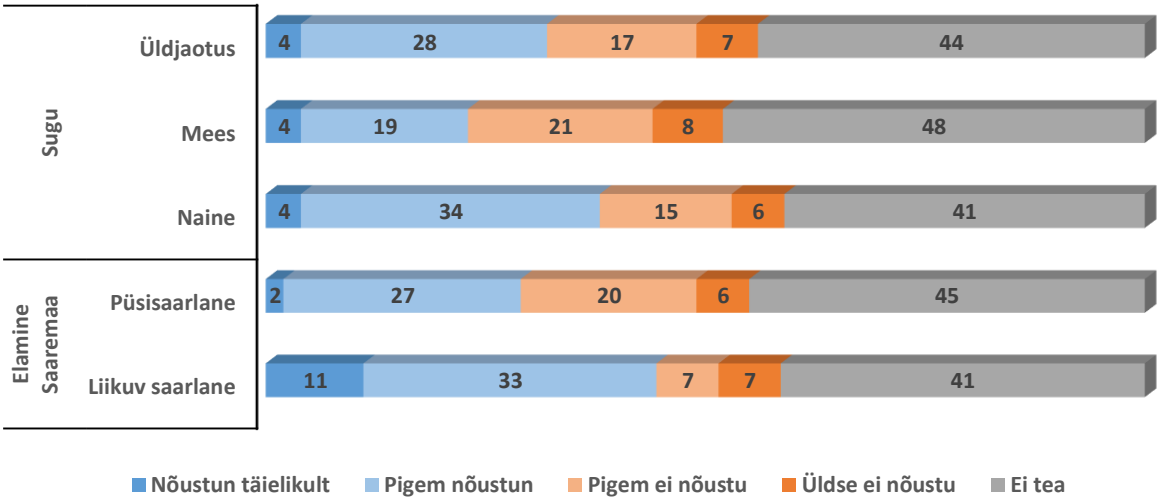

Kuidas Sa hindad innovatsiooni potentsiaali Saaremaal, arvestades siinseid teadmisi, oskusi ja erinevate tehnoloogiate kasutamise võimalusi? Saaremaal on hea teadmistebaas ning ka rahvusvahelise teadus- ja arendustegevuse võimekus

% kõigist vastajatest, N

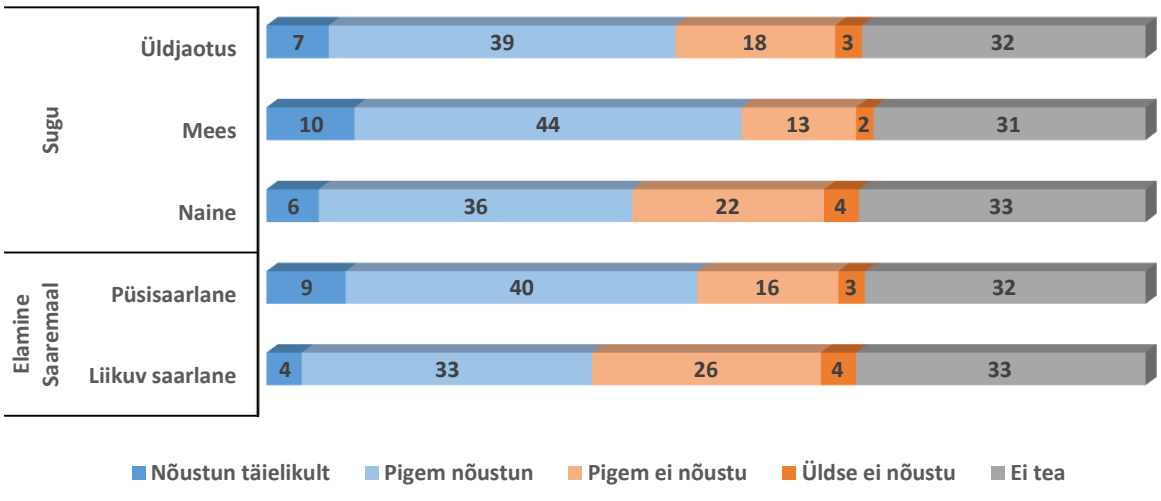

Huvi osaleda erinevates innovatsiooniga seotud tegevustes

Uuenduslikke lahendusi otsivad ja katsetavad projektid koolides – huvi on tuntav: 66% nõustub, 18% ei nõustu ja 17% ei oska öelda. Märkimisväärseid erinevusi vastajarühmade lõikes ei ole.

Laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks koolides ja ülikoolis – üldiselt on huvi olemas: 56% nõustub, 20% ei nõustu ja 26% ei oska öelda.

Valla erinevates piirkondades asuvad kõigile ligipääsetavad laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks – huvi on ebakindel: 41% nõustub, 29% ei nõustu ja 30% ei oska öelda.

Uute toodete, teenuste või lahenduste testimine erinevatel üritustel ja/või turistidega – huvi on tugev: 68% nõustub, 13% ei nõustu ja 19% ei oska öelda.

Ettevõtluskoolitustel osalemine koolis/ülikoolis/mujal – huvi on tuntav: 64% nõustub, 18% ei nõustu ja 17% ei oska öelda. Meeste hinnang on ebakindlam kui naiste oma.

Ettevõtluse ja idufirmade võrgustik ning idufirmad – huvi on olemas: 59% nõustub, 17% ei nõustu, 24% ei oska öelda. Taas on meeste hinnang veidi ebakindlam.

Kokkuvõttes on huvi vaadeldud tegevuste kohta olemas, kuid nagu ikka, sõltub huvi realiseerumine nende tegevuste ja võimaluste reaalsest teostamisest.

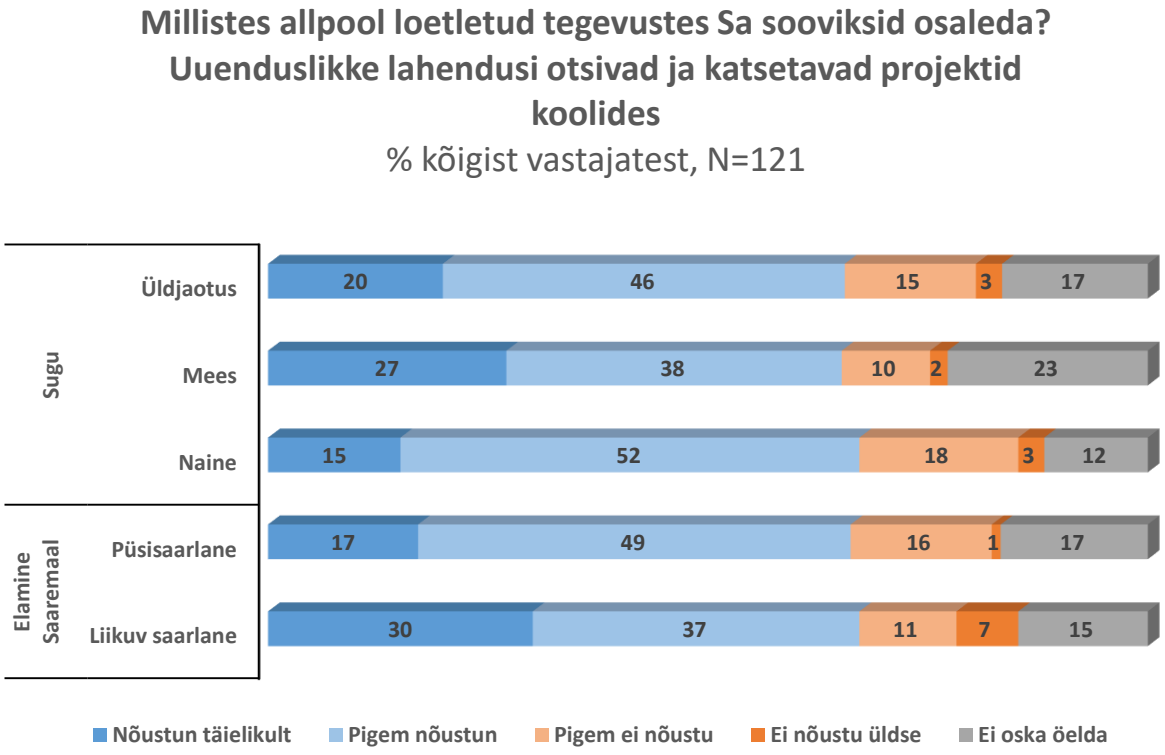

Millistes allpool loetletud tegevustes Sa sooviksid osaleda? Laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks koolides ja ülikoolis

% kõigist vastajatest, N=121

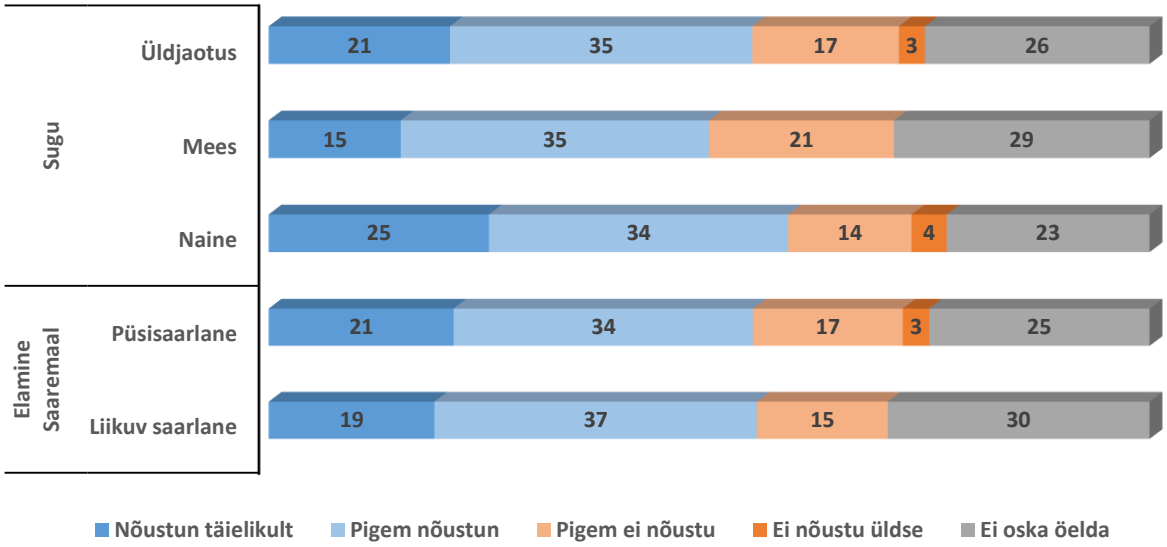

Millistes allpool loetletud tegevustes Sa sooviksid osaleda? Valla erinevates piirkondades asuvad, kõigile ligipääsetavad laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks

% kõigist vastajatest, N=121

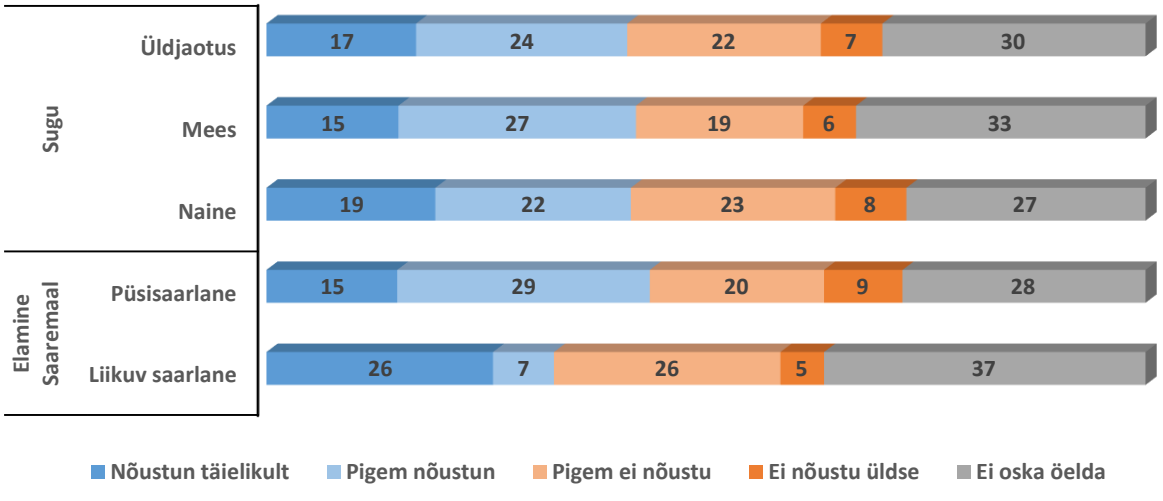

Millistes allpool loetletud tegevustes Sa sooviksid osaleda? Uute toodete, teenuste või lahenduste testimine erinevatel üritustel ja/või turistidega

% kõigist vastajatest, N=121

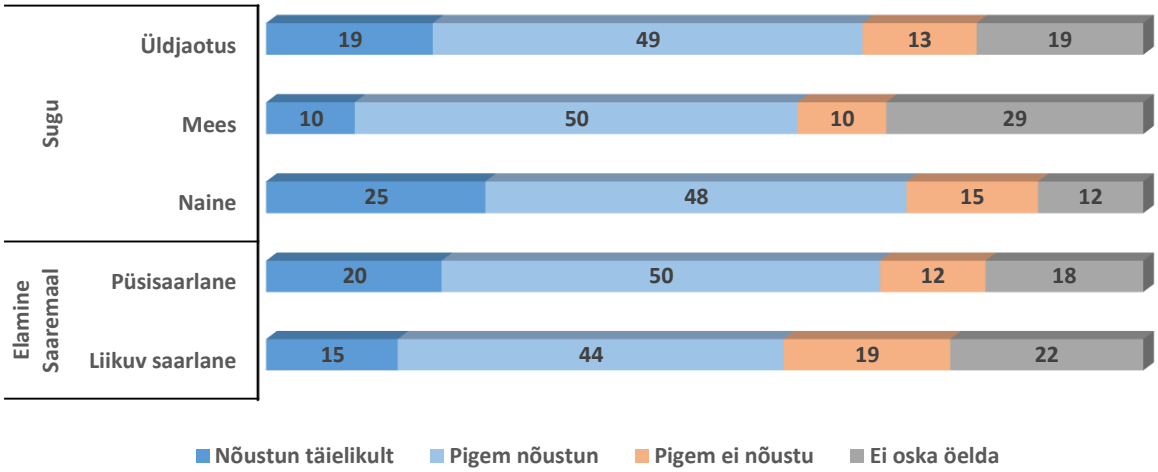

Millistes allpool loetletud tegevustes Sa sooviksid osaleda? Ettevõtluskoolitustel osalemine koolis/ülikoolis/mujal

% kõigist vastajatest, N=121

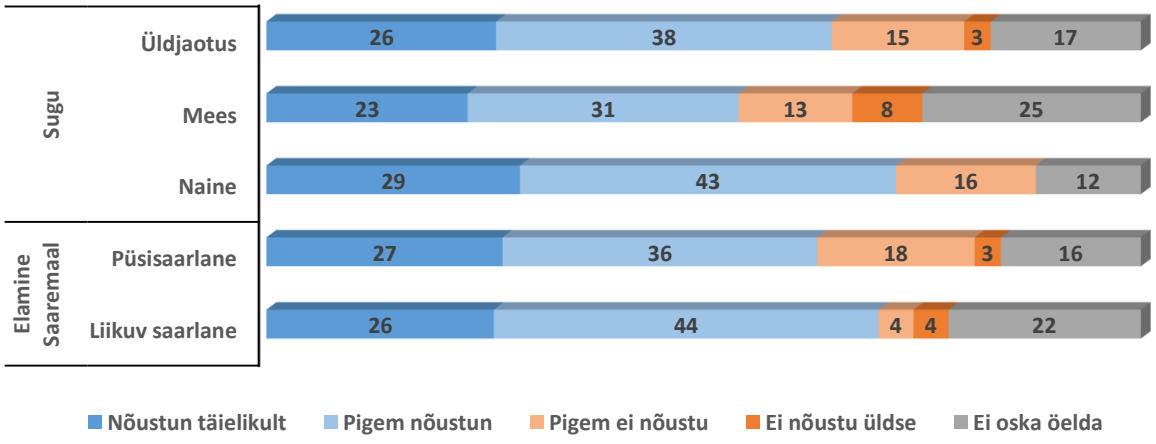

Millistes allpool loetletud tegevustes Sa sooviksid osaleda? Ettevõtluse ja idufirmade võrgustik ja keskkonnad

% kõigist vastajatest, N=121

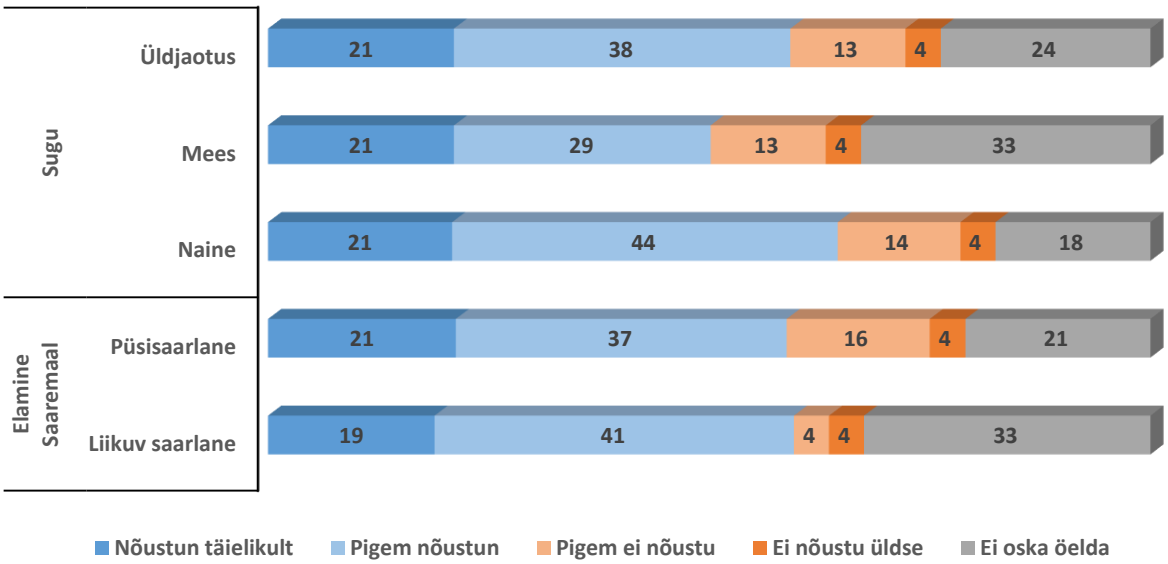

Teadlikkus ettevõtluse edendamise algatustest Saaremaal

Saaremaa Päike – teadlikkus on keskmine: 13% on hästi kursis, 41% on kuulnud ja 46% ei ole midagi kuulnud. Vastajarühmade lõikes märkimisväärseid erinevusi ei ole (liikuvad saarlased veidi vähem teadlikud).

Koostööklubi – teadlikkus madal: 7% hästi kursis, 21% on kuulnud, 73% ei ole midagi kuulnud.

Saaremaa Hackaton – teadlikkus suhteliselt madal: 5% hästi kursis, 25% on kuulnud, 70% ei ole midagi kuulnud

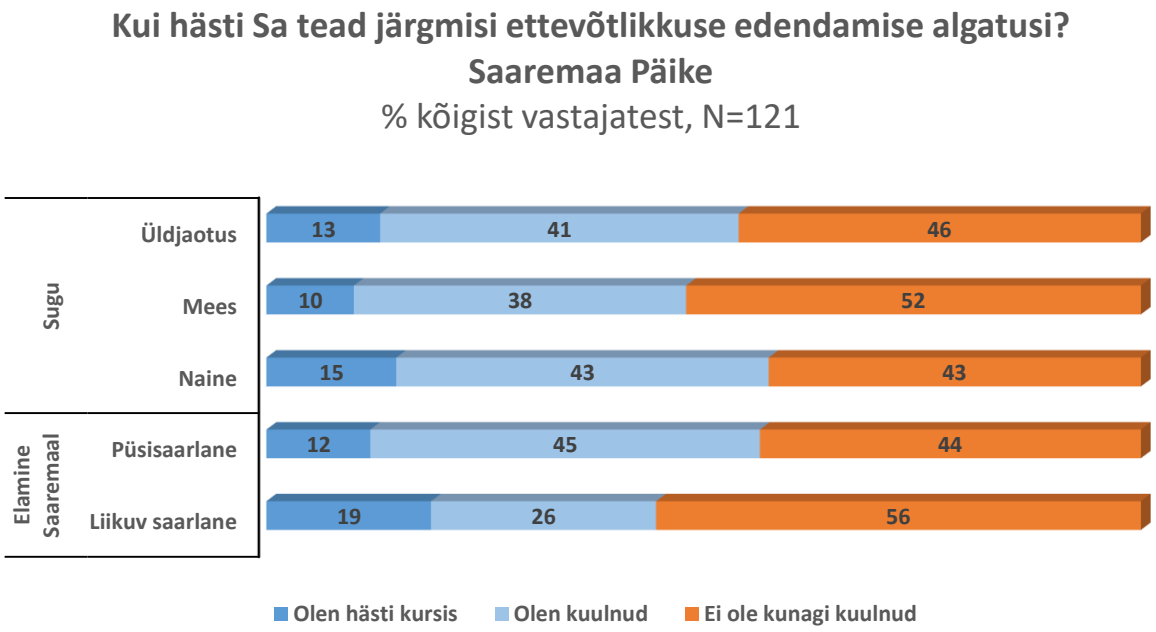

Kui hästi Sa tead järgmisi ettevõtlikkuse edendamise algatusi? Koostööklubi (kogukonnaalgatus uute/innovaatiliste ideede ja tegevuste jaoks)

% kõigist vastajatest, N=121

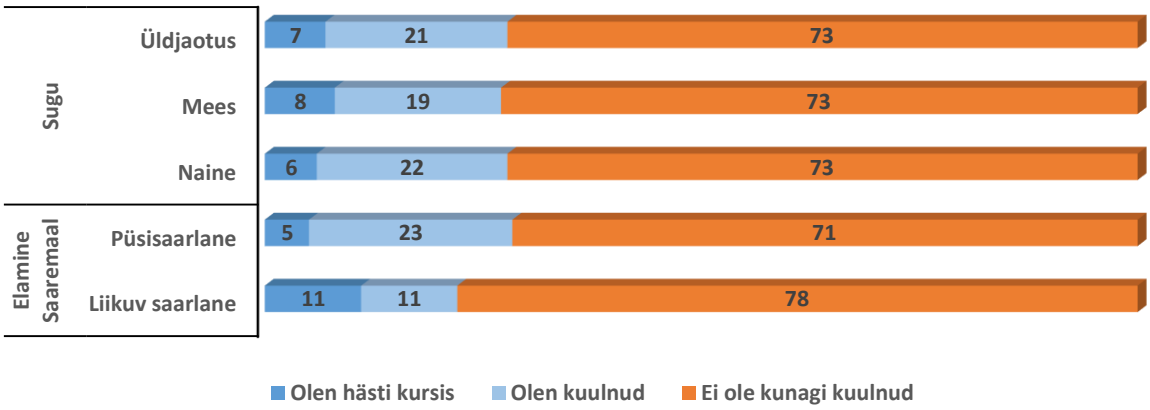

Kui hästi Sa tead järgmisi ettevõtlikkuse edendamise algatusi? Saaremaa Hackathon

% kõigist vastajatest, N=121

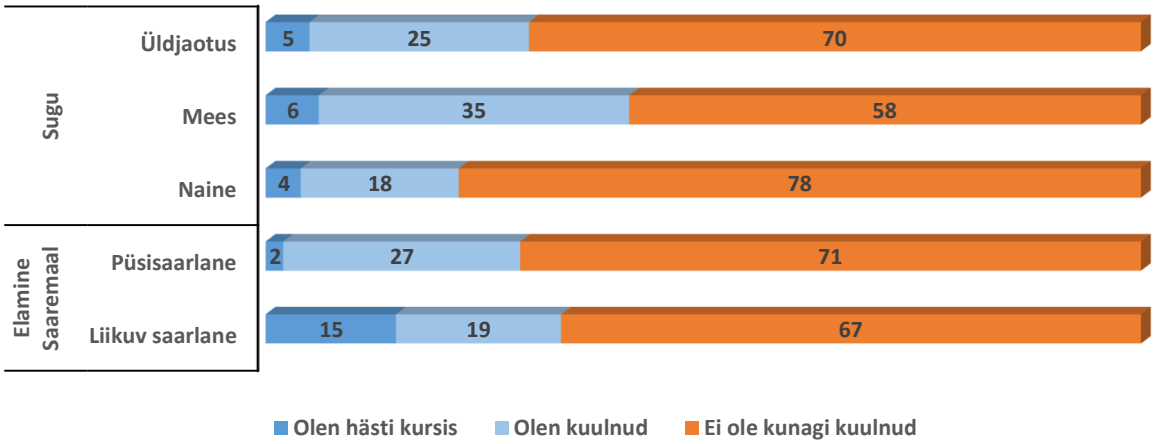

Tulevikus arendamist väärivad tegevused

Siin anti ette terve rida võimalikke tegevusi ning paluti märkida milliseid neist tuleks tulevikus arendada. Seega võis nimetada nimekirjast kõiki neid, mille arendamist peetakse vajalikuks.

Nagu tulemustest näeme, märgiti kõiki tegevusi.
Kaheks populaarsemaks/vajalikumaks on aga:

- Elanike digioskuste arendamine ja digilahenduste rakendamine majanduses (märkis 62%)
- Kaugtöö võimaluste arendamine ja ühiste tööruumide loomine (60%)

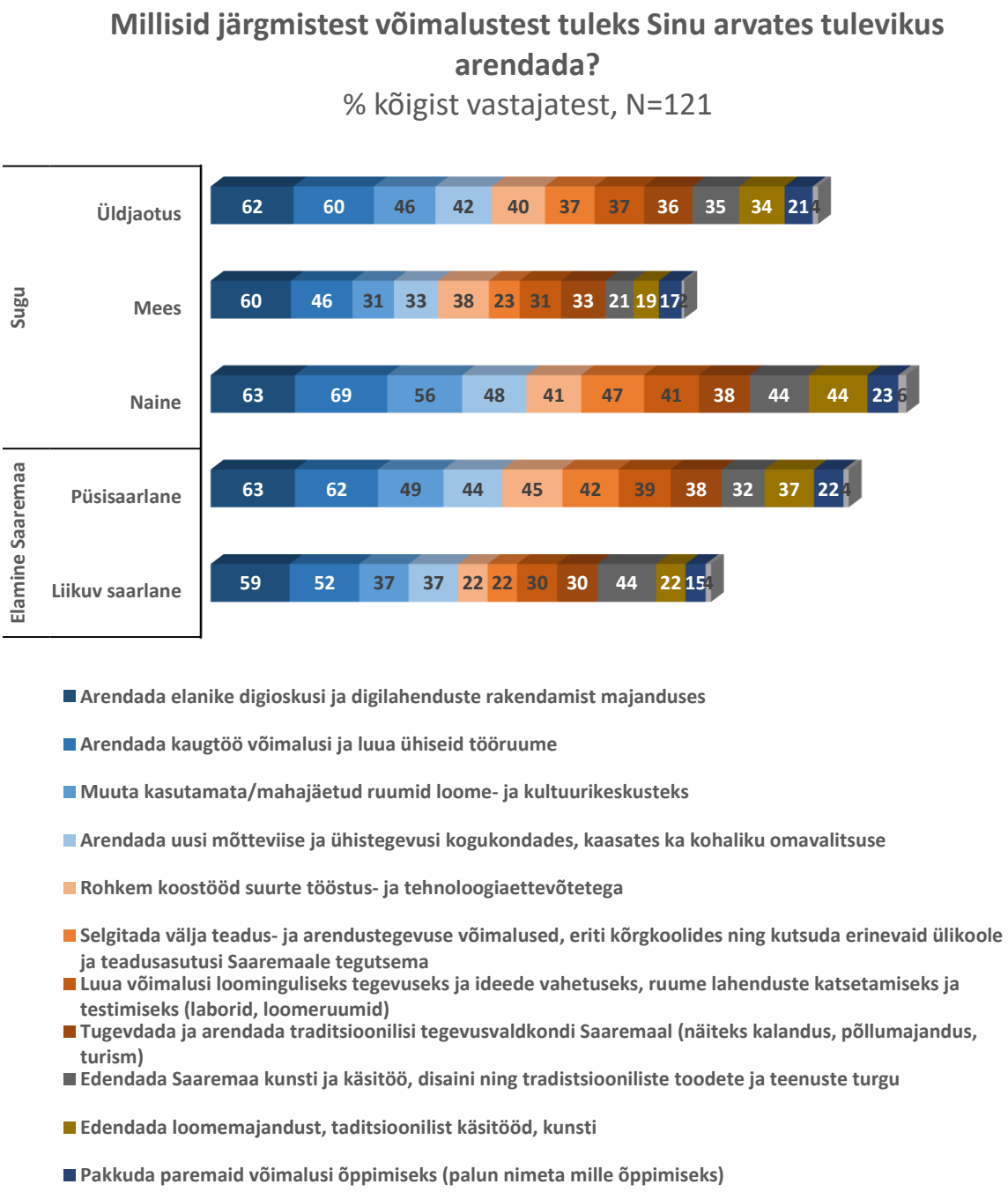

Millisid järgmistest võimalustest tuleks Sinu arvates tulevikus arendada?

% kõigist vastajatest, N=121

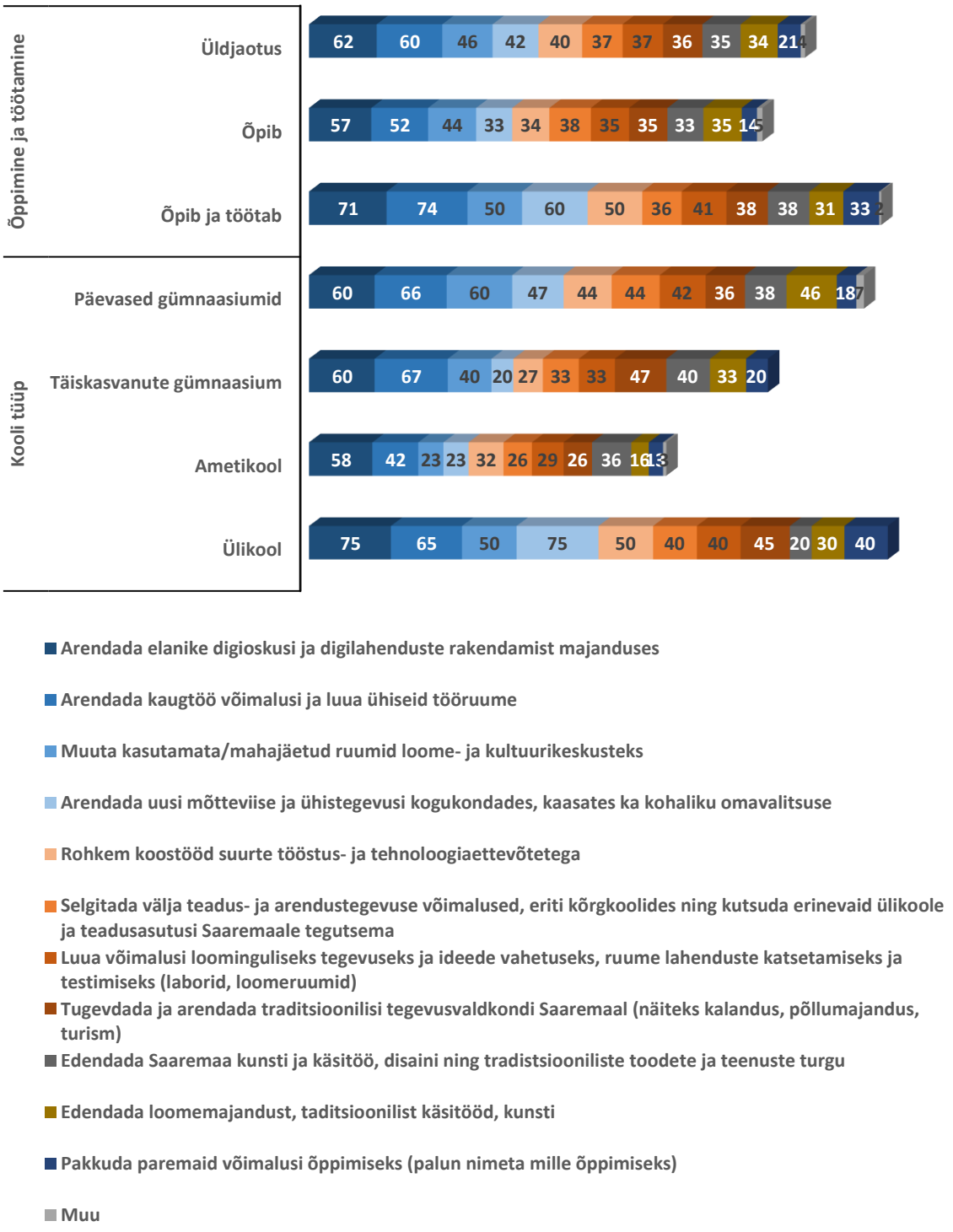

Lahtiste vastuste lisandused.
''Pakkuda paremaid võimalusi õppimiseks'' – milliseid?

- Golf
- IT
- keelte
- Kõik
- Kõrgharidus (3)
- Kõrgharidus (nt inglise keel, it jne.)
- Kõrgharidus haridusteaduste valdkonnas.
- loodusteadused, meditsiin
- Magistrikraadi tahaks Saaremaal saada. Ja mitte ainult ühel erialal.
- Meditsiini
- näiteks autonduse eriala ülikooli tasemel
- Psühholoogia, meditsiin, õigusteadus
- Põllumajandust
- turundus, reklaam
- Ülikool
- Ülikoolis pakutavate valdkondade

''Muu'' vastus:

- Laiendada inimeste teadmisi keskkonna probleemidest
- Muuta ühiskonda sallivamaks, sõbralikumaks ja vastuvõtlikumaks kõigi inimeste vastu, et igaüks saaks tunda ennast siinse ühiskonna liikmena ning tunneb end siin turvaliselt ja kaitstult.
- praktika
- rohkem puid istutada, rohkem avalikku ruumi, kus saaks nt talvel olla tasuta
- Tõstke palku

Ettevõtluse ja Idufirmade kliima Saaremaal

Taas mõõdeti nõustumise etteantud väidetega.

Saaremaal on piisavalt võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks – pigem nõustutakse: 51% nõustub, 21% ei nõustu, 29% ei oska hinnata. Meeste hinnangud on veidi madalamad kui naiste omad.

Majanduskliima piirab Saaremaal ettevõtluse arendamist – pigem ei nõustuta, kuid tulemus pole päris selge: 29% nõustub, 34% ei nõustu ning 36% ei oska hinnata. Mehed on taas kriitilisemad kui naised.

Saaremaa on uutele toodetele ja teenustele väga väike turg – valdavalt nõustutakse: 61% nõustub, 18% ei nõustu ja 21% ei oska hinnata.

Uute toodete ja turgude osas peame mõtlema globaalselt – valdavalt nõustutakse: 63% nõustub, 12% ei nõustu ja 26% ei oska hinnata.

Inimesed on passiivsed ning uusi ettevõtteid ja idufirmasid luuakse vähe – pigem nõustutakse: 46% nõustub, 27% ei nõustu ja 28% ei oska öelda.

Kokkuvõttes on hinnangud taas kahesuunalised – ühelt poolt ollakse seisukohal, et ettevõtlust võiks enam olla ja võimalusi selleks peaks leiduma, kuid samas antakse aru, et Saaremaa on turuna ebapiisav ning mõtlema peaks globaalselt.

Suhtumine iseenda ettevõtjaks olemisse Saaremaal

41% küsitletutest ei ole sellest huvitatud
20% näeb selleks võimalusi väljapool Saaremaad
17% näeks end küll ettevõtjana Saaremaal, kuid leiab, et selleks ei pole piisavalt võimalusi.
12% kavatseb tulevikus Saaremaal ettevõtjana tegutseda
10% looks meelsasti Saaremaal idufirma.

Seega hoiakute tasemel oleks ettevõtjaid/idufirma loojaid rohkem kui neid reaalses elus on (22%), lisaks need, kes sooviksid, kuid ei näe võimalusi. Seega on taas põhiküsimus soovide/kavade realiseerimise tingimustes ja võimalustes.

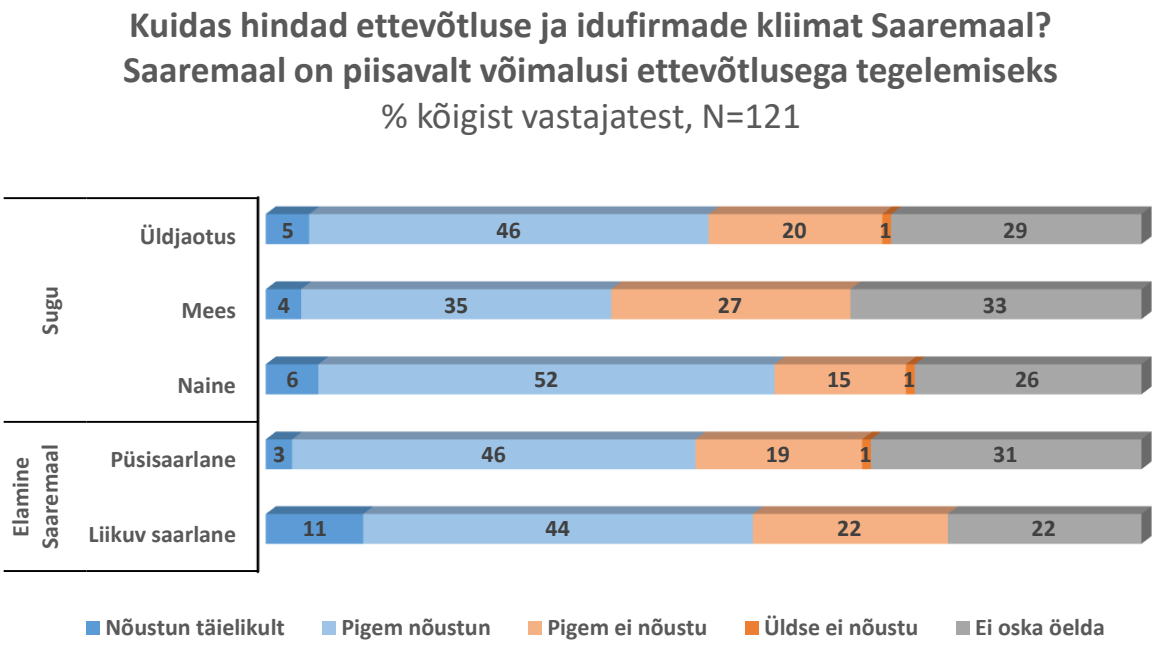

Kuidas hindad ettevõtluse ja idufirmade kliimat Saaremaal?
Majanduskliima piirab Saaremal ettevõtluse arendamist
% kõigist vastajatest, N=121

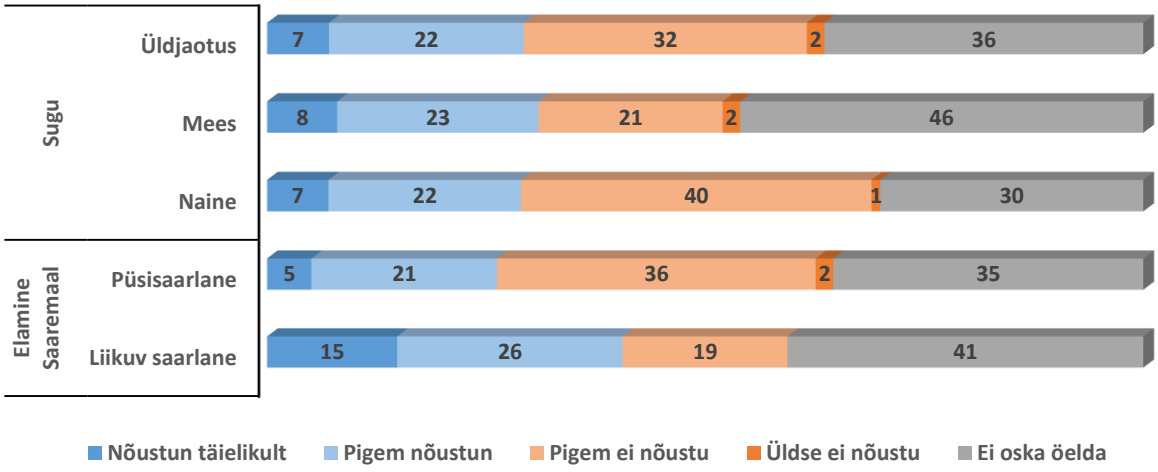

Kuidas hindad ettevõtluse ja idufirmade kliimat Saaremaal?
Saaremaa on uutele toodetele ja teenustele väga väike turg
% kõigist vastajatest, N=121

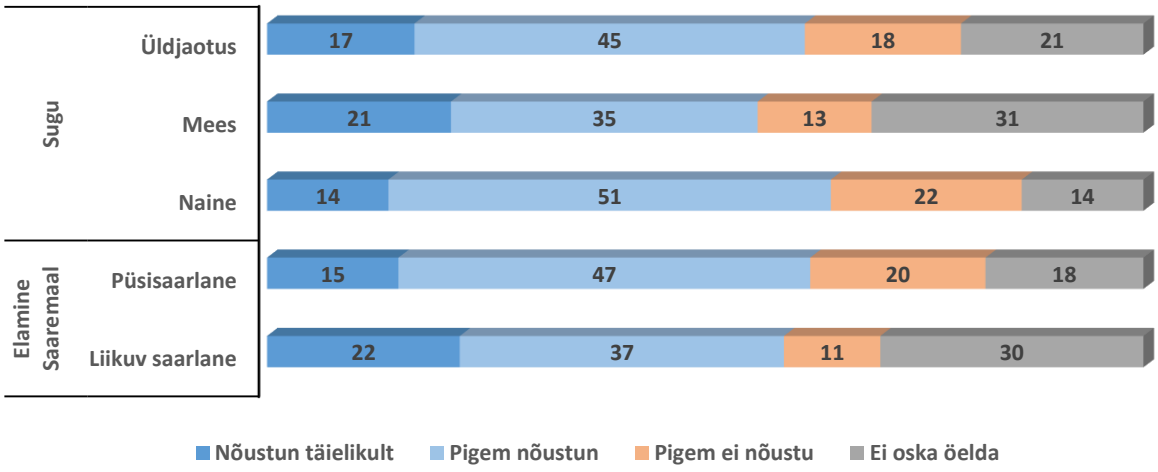

Kuidas hindad ettevõtluse ja idufirmade kliimat Saaremaal?
Uute toodete ja turgude osas peame mõtlema globaalselt
% kõigist vastajatest, N=121

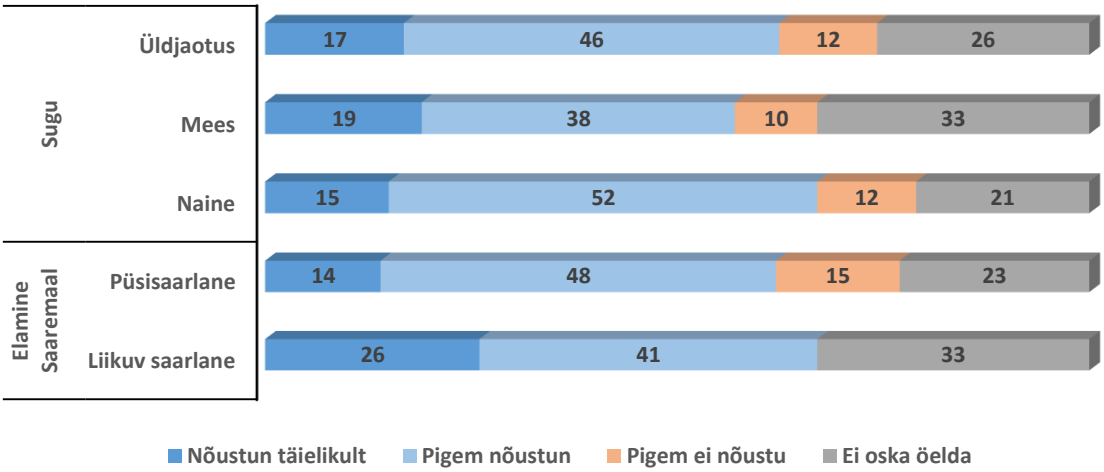

Kuidas hindad ettevõtluse ja idufirmade kliimat Saaremaal?
Inimesed on passiivsed ning uusi ettevõtteid ja idufirmasid luuakse vähe
% kõigist vastajatest, N=121

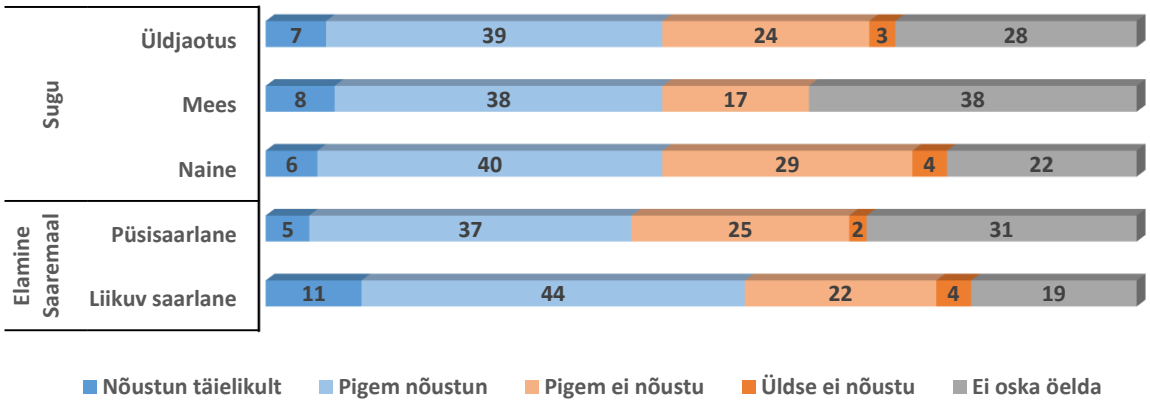

Milline on sinu suhtumine ettevõtjaks olemisse / idufirma loomisesse Saaremaal?

% kõigist vastajatest, N=121

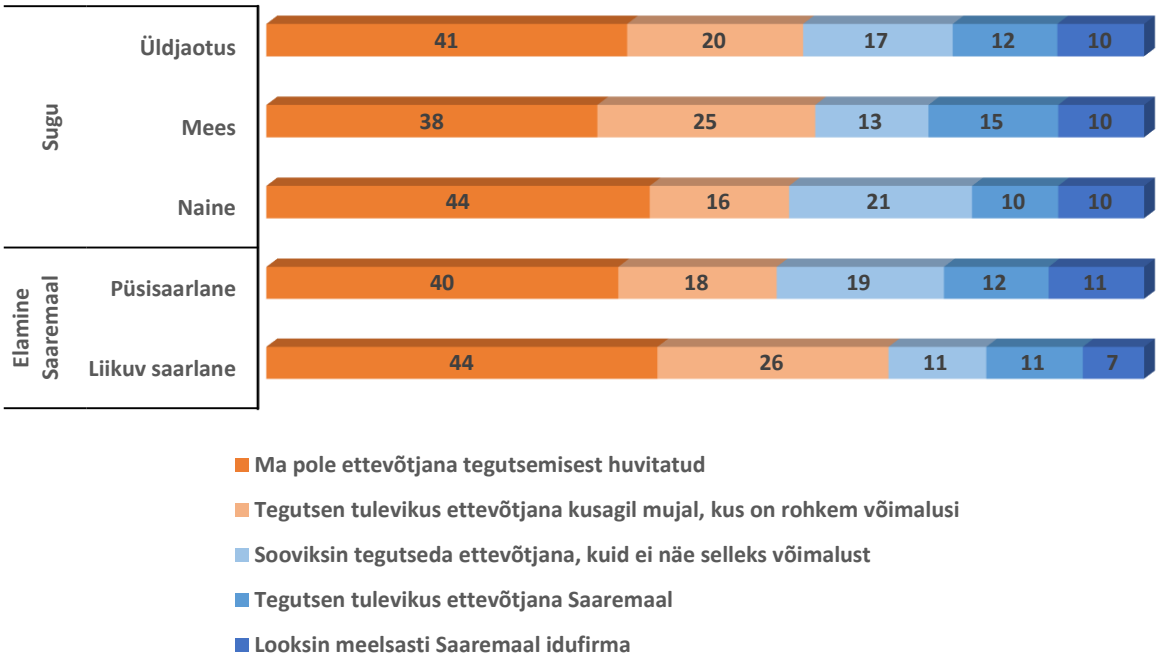

Suurimad väljakutsed Saaremaal

Lahtiste vastuste kokkuvõte.
Üldiselt eristub 4 peamist valdkonda:

- Noorte vaba aja veetmise võimalused
- Haridus
- Töökohtade loomine
- Avaliku ruumi korrastamine

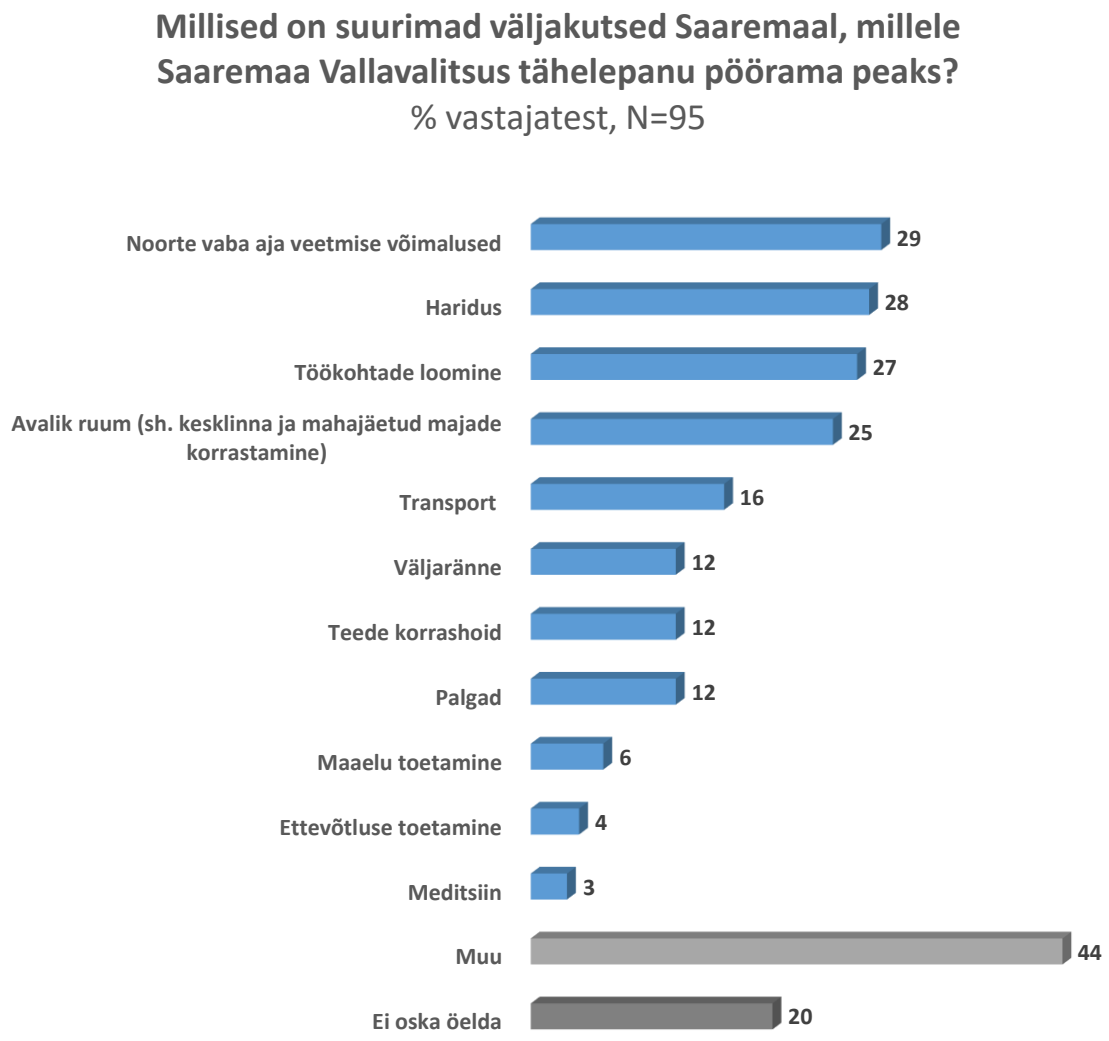

10 LISA – KÜSIMUSTIK

1 Saaremaalt lahkumise ja jäämise põhjused

1.1 Milline järgnevast kirjeldab Sind kõige paremini: Valida 1 variant

1. Elan Saaremal ja kavatsen ka edaspidi siin elada ja töötada (pühendunud elanik)
2. Elan Saaremaal, eelistaksin lahkuda, kuid kardan, et see pole võimalik (vastumeelne jääja)
3. Elan Saaremaal, eelistaksin siia jääda, kuid kardan, et mul pole võimalik siin elada ega töötada (vastumeelne lahkuja)
4. Elan Saaremaal, kuid plaanin lahkuda, et elada ja töötada mujal (pühendunud lahkuja)
5. Tahan lahkuda, et maailma näha, õppida ja kogemusi saada, kuid tahan hiljem Saaremaale tagasi tulla, et ennast pikaajaliselt teostada

1.2. Mida arvad noortest, kes Saaremaale jäävad?

Küsimustik: Nõustun täiesti/Nõustun osaliselt/Pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu alljärgnevatele väidetele Valida üks neljast vastusevariandist iga väite kohta

1) Nad on õnnelikud, et saavad Saaremaale jääda ja siin töötada/õppida
2) Nad väärtustavad Saaremaa head elukvaliteeti
3) Ilmselt ei saavuta nad enda täit potensiaali
4) Neil puuduvad ambitsioonid

1.3. Mida arvate noortest, kes lahkuvad?

Küsimustik: Nõustun täiesti/Pigem nõustun/Pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu variandid väidetele Valida üks neljast vastusevariandist iga väite kohta

1) Nad soovivad lahkuda, et enda maailmapilti avardada ja uusi kogemusi saada
2) Nad peavad lahkuma, et pääseda ligi heale /haridusele/töötamise võimalustele
3) Nad tunnevad, et peavad lahkuma elus edasiliikumiseks
4) Nad tulevad Saaremaale tagasi, kui õige aeg on käes
5) Nad tulevad Saaremaale tagasi, kui mujal pakutavad võimalused ei vasta nende ootustele
6) Nad ei väärtusta kohalikke võimalusi

1.4. Mida Sa tahaksid (või tahtsid) teha peale üldhariduskooli lõpetamist? Valida 1 variant

1) Minna edasi õppima ametikooli
2) Minna ülikooli
3) Alustada oma ettevõttega
4) Minna tööle
5) Minna lühiajalist töökogemust omandama
6) Alustada pere loomisega
7) Minna reisima / tööle teise riiki

2 Vaated hariduse võimalustele

Küsimustik: Nõustun täiesti/Pigem nõustun/Pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu alljärgnevatele väidetele, ei tea Valida üks viiest vastusevariandist iga väite kohta

1) Saaremaal on kutsehariduse omandamiseks piisavalt võimalusi
2) Saaremaal on kõrghariduse omandamiseks piisavalt võimalusi
3) Mulle sobib Saaremaal pakutav kutseharidus
4) Mulle sobib Saaremaal pakutav kõrgharidus
5) Hea hariduse saamiseks pean õppima väljaspool Saaremaad
6) Saaremaal pakutavad erialad/õppekavad vastavad hästi saarel töö leidmise võimalustele.

3 Vaated töövõimalustele: Kuidas sa hindaksid järgnevaid tööhõivega senduvaid faktoreid Saaremaal? Valida üks kuuest vastusevariandist iga väite kohta

Küsimustik: Väga hea/ Üsna hea/Kekmine/ Üsna halb/Halb /ei tea

1) Töövõimalused
2) Töövõimaluste mitmekesisus
3) Töövõimaluste kvaliteet (kvaliteetsed töökohad)
4) Karjäärivõimalused
5) Ettevõtjana tegutsemise võimalused
6) Saaremaal on ülikoolis või ametikoolis õppides head võimalused praktikakohtade leidmiseks
7) Saaremaal on head teadus- ja arendustegevuse võimalusid, mis pakuvad tarku töökohti
8) Palgatase

4 Saaremaal elamine

4.1. Aspektid, mida kõige enam väärtustatakse Valida üks neljast vastusevariandist iga väite kohta

Küsimustik: Kuivõrd sa nõustud järgnevate väidetega: Nõustun täielikult/Pigem nõustun/pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu all pool loetletud väidetega

1) Saaremaal on noortel head valikud soodsate elamispindade ostmiseks või üürimiseks.
2) Saaremaal on taskukohased elamiskulud
3) Internetiühendus on hea
4) Väljaspoole Saaremaad on lihtne reisida
5) Saarel on piisavalt kohti sportimiseks ja aktiivseks puhkuseks (looduses, spordiklubides jne)
6) Piisavalt on kultuuri- ja vaba aja veetmise võimalusi (kohvikud, teater, kino, erinevad kuntsiüritused, võimalused traditsioonilisteks ja isetegevuslikeks kultuuritegevusteks)
7) Saaremaal arvestatakse noorte vajadustega
8) Saaremaa on hea koht pere loomiseks.

4.2 Millisel alal Sa sooviksid Saaremaal töötada? *Vali kuni 3 valdkonda*

1) Põllumajandus ja talupidamine
2) Kalandus
3) Turism
4) Kaubandus
5) Infotehnoloogia, arvutitega seonduv
6) Valitsussektori asutus
7) Haridus
8) Meditsiin
9) Loomemajandus
10) Inseneri- ja tehnikavaldkond
11) Loodusteadused
12) Soovin teha kaugtööd olenemata asukohast või majandusharust
13) Muu (palun nimeta)

5 Kogukond

5.1. Kuidas kirjeldaksid oma linna/küla või kogukonda Saaremaal, kus praegu elad?

Valida üks neljast vastusevariandist iga väite kohta

Küsimustik: Nõustun täielikult/Pigem nõustun/Pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu allpool toodud väidetele:

1) Koht, kus tunnen ennast turvaliselt

2) Hea koht pereeluks
3) Koht, kus tahan elada
4) Koht, kus noortel on hea elada

6. Innovatsiooni ja potensiaali arendamine Saaremaal

6.1. Kuidas Sa hindad innovatsiooni potentsiaali Saaremaal, arvestades siinseid teadmisi, oskusi ja erinevate tehnoloogiate kasutamise võimalusi? Valida üks viiest vastusevariandist iga väite kohta

Küsimustik: Nõustun täielikult/Pigem nõustun/Pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu allpool toodud väidetele, ei tea:

1) Saaremaa on väga innovatiivne piirkond
2) Saaremaal elavatel inimestel on head digioskused äritegevuses ja ettevõtluses kasutamiseks.
3) Saaremaal on kasutusele võetud kaasaegseid tehnoloogiaid (tooge mõni näide)_____
4) Innovatsioonitase Saaremaal on kõrgem, kui riigis üldiselt
5) Innovatsioonitase Saaremaal on madalam, kui riigis üldiselt
6) Saaremaal on hea teadmistebaas ning ka rahvusvahelise teadus- ja arendustegevuse võimekus

6.2. Millistes allpool loetletud tegevustes Sa sooviksid osaleda? Valida üks viiest vastusevariandist iga väite kohta

Küsimustik: Nõustun täielikult/Pigem nõustun/Pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu/ ei oska öelda allpool toodud väidetele

1) Uuenduslikke lahendusi otsivad ja katsetavad projektid koolides
2) Laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks koolides ja ülikoolis
3) Valla erinevates piirkondades asuvad, kõigile ligipääsetavad laborid ja ruumid erinevate lahenduste katsetamiseks
4) Uute toodete, teenuste või lahenduste testimine erinevatel üritustel ja/või turistidega
5) Ettevõtluskoolitustel osalemine koolis/ülikoolis/mujal
6) Ettevõtluse ja idufirmade võrgustik ja keskkonnad

6.3 Kui hästi Sa tead järgmisi ettevõtlikkuse edendamise algatusi? Valida üks kolmest vastusevariandist iga väite kohta

Küsimustik: hästi kursis, olen kuulnud, ei ole kunagi kuulnud

1) Saaremaa Päike
2) Koostööklubi (kogukonnaalgatus uute/innovaatiliste ideede ja tegevuste jaoks)
3) Saaremaa Hackathon

6.4. Millisid järgmistest võimalustest tuleks Sinu arvates tulevikus arendada?

1) Tugevdada ja arendada traditsioonilisi tegevusvaldkondi Saaremaal (näiteks kalandus, põllumajandus, turism)
2) Edendada loomemajandust, taditsioonilst käsitööd, kunsti
3) Arendada elanike digioskusi ja digilahenduste rakendamist majanduses
4) Rohkem koostööd suurte tööstus- ja tehnoloogiaettevõtetega
5) Edendada Saaremaa kunsti ja käsitöö, disaini ning tradistsiooniliste toodete ja teenuste turgu
6) Pakkuda paremaid võimalusi õppimiseks (palun nimeta mille õppimiseks): _____
7) Selgitada välja teadus- ja arendustegevuse võimalused, eriti kõrgkoolides ning kutsuda erinevaid ülikoole ja teadusasutusi Saaremaale tegutsema.
8) Luua võimalusi loominguliseks tegevuseks ja ideede vahetuseks, ruume lahenduste katsetamiseks ja testimiseks (laborid, loomeruumid)
9) Arendada kaugtöö võimalusi ja luua ühiseid tööruume
10) Muuta kasutamata/mahajäetud ruumid loome- ja kultuurikeskusteks
11) Arendada uusi mõtteviise ja ühistegevusi kogukondades, kaasates ka kohaliku omavalitsuse
12) Muu: paku mõned enda ideed_____

6.5. Millised on suurimad väljakutsed Saaremaal, millele Saaremaa Vallavalitsus tähelepanu pöörama peaks?

Nimeta kuni 3 väljakutset

6.6. Kuidas hindad ettevõtluse ja idufirmade kliimat Saaremaal? Valida üks viiest vastusevariandist iga väite kohta
Küsimustik: Nõustun täielikult/Pigem nõustun/Pigem ei nõustu/Üldse ei nõustu/ ei oska öelda

1) Saaremaal on piisavalt võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks
2) Majanduskliima piirab Saaremal ettevõtluse arendamist
3) Saaremaa on uutele toodetele ja teenustele väga väike turg
4) Uute toodete ja turgude osas peame mõtlema globaalselt
5) Inimesed on passiivsed ning uusi ettevõtteid ja idufirmasid luuakse vähe

6.7. Milline on sinu suhtumine ettevõtjaks olemisse / idufirma loomisesse Saaremaal?
Milline järgnevatest väidetest kirjeldab Sind kõige paremini: üks vastus

1) Ma pole ettevõtjana tegutsemisest huvitatud
2) Sooviksin tegutseda ettevõtjana, kuid ei näe selleks võimalust
3) Looksin meelsasti Saaremaal idufirma
4) Tegutsen tulevikus ettevõtjana Saaremaal
5) Tegutsen tulevikus ettevõtjana kusagil mujal, kus on rohkem võimalusi

7 Vastaja profiil

7.1. Saaremaal elamine

Kui kaua Sa Saaremaal oled elanud? *Kui Sinu kohta kehtib enam kui üks variant, märgi vastavalt*

1. Juba lapsepõlvest peale
2. Viimased 5 aastat
3. Elan Saaremal vähem kui 3 aastat
4. Olen elanud mujal ning Saaremaale tagasi tulnud
5. Töötan Saaremaal, kuid elan mujal
6. Elan Saaremaal, kuid töötan mujal
7. Hetkel ei ela Saaremaal, kuid soovin Saaremaale naasta

7.2 Vanus ……..

7.3. Sugu Mees/naine

7.5. Haridus:

1) Hetkel õpin gümnaasiumis
2) Hetkel õpin ülikoolis
3) Hetkel õpin ametikoolis

Olen omandanud:

4) Põhihariduse
5) Gümnaasiumihariduse
6) Kutseharidus
7) Bakalaureuse kraadi / rakenduskõrghariduse diplomi
8) Magistrikraadi
9) Doktorikraadi

7.6. Töötamine:

1) Töötan täis- või osalise koormusega
2) Töötan pereetteõttes
3) Töötan põllumajanduse valdkonnas
4) Olen ettevõtja
5) FIE / vabakutseline
6) Töötu
7) Olen lapsehoolduspuhkusel